LINGUÆ LATINÆ EXERCITATIO.

JOAN. LOD. VIVE AUTORE.

Disce puer, lingua quæ sunt abstrusa Latinæ;
Hic liber, aut nullus, quæ dabit apta tibi.

LONDINI.
Typis *A. W.* cum Societate Stationariorum. *MDCLX.*

¶ VIVES PHILIPPO Caroli *Cæs. Aug.* F. hæredi optimam mentem.

Latinæ linguæ permagnæ sunt, & ad loquendum & rectè sentiendum, utilitates: Est enim ea veluti thesaurus quidam omnis eruditionis; quoniam magna & præstantia ingenia Latino sermone disciplinas omnes conscripserunt, ad quas nemo potest pervenire, nisi per linguæ illius cognitionem. Quam ob causam non gravabor, inter majorum studiorum occupationes, hac quoque parte pueritiæ rudimenta adjuvare. Conscripsi in usum Latinæ linguæ primam loquendi exercitationem, quam pueris, ut spero, conducibilem, tibi Principi puero visum est dicare, tum propter patris tui benevolentiam erga me summam, tum quòd in animo tuo ad rectos mores formandos, optimè de Hispania, hoc est, patria mea merebor, cujus salus sita est in tua probitate ac sapientia. Sed hac à Joanne Martino *Siliceo institutore tuo & copiosiùs audies, & crebriùs.*

SURRE-

SURRECTIO MATUTINA.

Beatrix puella, Eusebius, Emmanuel.

IEsus Christus exuſcitet vos à ſomno vitiorum. Heus pueri, eſtiſne hodie evigilaturi? *Euſ.* Neſcio quid incidit mihi in oculos, ita videor eos habere plenos arenæ. *B.* Hæc eſt tua prima cantio matutina, & bene vetus: aperiam feneſtras haſce ambas, ligneam & vitream, ut feriat clarum mane veſtros amborum oculos, Surgite. *Euſ.* Tam multo mane? *B.* Propior eſt meridies quàm aurora. Vis tu, Emmanuel, recentem ſubuculam? *Em.* Nihil nunc eſt neceſſe, hæc eſt ſatis munda; cras ſumam alteram. Cedò mihi thoracem. *B.* Quem? Simplum an diploidem? *Em.* Quem voles mea nihil refert. Porrige huc ſimplum, ut ſi ſim hodie luſurus pila, minùs graver. *B.* Hic eſt ſemper tuus mos. Priùs de luſu cogitas, quàm de ſchola. *Em.* Quid tu dicis inepta? Et ſchola ipſa vocatur ludus. *B.* ego non intelligo veſtras grammaticationes & ſophiſmata. *Em.* Da ligulas aſtrictorias coriaceas. *B.* Fractæ ſunt: accipe ſericeas. Et ſic juſſit tuus pædagogus. Quid jam? vin' femoralia, & tibialia, quoniam eſt æſtus? *Em.* Minimè verò, dato fœminicruralia; quæſo, conſtringe me. *B.* Quid tu habes brachia fœnea, aut butyracea? *Em.* Non, ſed filo tenui conſuta. Hui! Qualia dediſti mihi aſtrigmenta exarmata, & lacerata! B. Memineris te heri alia perdidiſſe integra. *Em.* Qui ſcis? *B.* Ego per rimulam oſtii obſervabam te cum Guſmanulo ludentem. *Em.* Amabò Nè id pædagogus reſciſcat. *B.* Imò ego narrabo cum primùm appellaris me deformem, ut ſoles. *Em.* Quid, ſi rapacem? *B.* Quidvis modò nè deformem. *Em.* Cedò calceos. *B.* Utros? Longo obſtragulo an brevi? *Em.* Tectos propter lutum. *B.* Propter lutum aridum, quod alio nomine vocatur pulvis. Sed bene facis: nam in apertis cingulum

gulum est fractum, & fibula amissa. *Em.* Indue togo B. Tu ipse facito. *Em.* Non possum me flectere. B. Tu quidem facilè te curvares, desidia verò tua difficilè; an deglutisti ensem, ut circulator ille nudiusquartus? adeòne es jam delicatus? quid facies grandior? *Em.* Astringe nodo laxo gemino, quod est elegantius. B. Nihil minus: solveretur nodus illico, & decideret tibi calceus è pedibus: præstat vel gemino astricto, vel astricto & laxo. Sume tunicam manicatam & cingulum textile. *Em.* Minimè id quidem, sed coriaceum venatorium. B. Mater vetat: vis tu omnia arbitratu tuo facere? Et tu heri fregisti aciculam fibulæ.? *Em.* Non poteram alioqui exfibulare. Da ergò illud puniceum ex lino. B. Cape, cinge te cinctu Gallico, pecte caput priùs radiis rarioribus, tum densioribus: apta pileum vertici, nè in occipitium rejicias more tuo, aut in frontem & oculos. *Em.* Prodeamus jam tandem. B. Quid? Illotis manibus & facie? *Em.* Istâ tuâ tam molestâ curiositate taurum jam enecâsses, nedum hominem: videris mihi non puerum vestire, sed sponsam. B. Eusebi, affer pollubrum cum urceolo; funde altius: stilla potiùs ex epistomio quàm profundas: elue sordes istas ex nodis digitorum: ablueos & gargariza; frica bene cilia, & palpebras, tum glandulas sub auriculis duriter; cape linteum, exterge te: Deum immortalem! De omnibus es sigillatim admonendus, nihílne ipse tuâ sponte faceres? *Em.* Vah! Nimiùm es importuna, & odiosa. *B.* Et tu nimiùm scitus puer, ac formosulus. Deosculare me; flecte jam genua, & recita precationem Dominicam, & preces alias, ut habes de more, antequam pedem ponas extra cubiculum, Vide, mi *Emmanuel*, uti de re nulla alia cogites, dum oras. Mane paulisper, appende sudariolum hoc de zona, ad nares emungendas & purgandas. *Em.* Sumne satis ad arbitrium tuum compositus? B. Es. *Em.* Ad meum minimè, quoniam jam tandem ad tuum; ausim facere sponsionem, me horam unam vestiendo consumpsisse. B. Quid si vel duas? quò eras alioqui iturus? quid acturus? fossurus, credo, aut araturus. *Em.* Quasi desit quod agam. B. O magnum virum, vehementer in nihil agendo occupatum! *Em.* Non hinc

hinc abis cavillatrix? abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut calanticam tibi detraham de capite.

Subucula *est virilis camitia.* Diplois, *de quavis re duplicata dicitur.* Linguæ astrictoriæ, *quibus vestimenta stringuntur.* Fœminicruralia, *novum pro* fœmoralibus *&* tibialibus *conjunctis.* Exarmata, *sine ferris.* Obstragulum, *est corium calcei superius.* Aciculâ fibulæ, *est id, quo corrigia affigitur.* Cinctu Gallico, *quo modo solent illi se cingere.* Pollubrum, *i. vas ex quo aqua funditur.* Urceolus, *patina in quam funditur.* Epistomium, *est nasus gutti.* Facere sponsionem, *deponere, certare pretio.* Calantica, *indumentum est capitis muliebre.*

Prima Salutatio. *Puer, Pater, Mater, Isabellula.*

SAlvus sis, mi pater; salve, mea matercula: precor vobis fœlicem hunc diem, germanuli; propitium vobis opto Christum, sororculæ. *Pa.* Mi fili, sospitet te Deus, evehat ad ingentes virtutes. *M.* Servet te Christus, mea lux. Quid agis, mea dulcedo? quid vales? quomodo nocte hac quievisti? *Pu.* Rectè valeo, & placide dormivi. *M.* Christo gratia: proprium hoc velit tibi esse. *Pu.* Ad mediam tamen noctem excitatus sum è dolore capitis. *M.* Me perditam & miserrimam! Quid narras? Quà parte capitis? *Pu.* Ad bregma. *M.* Quam diu? *Pu.* Vix octavâ parte horæ: postea redormii, nec sensi amplius. *M.* Respiravi: nam exanimâras me. *Pu.* Benè sit tibi. *I.* Para mihi jentaculum Ruscio, ruscio, huc, canicule festivissime: en ut caudam adulatur, ut se in posteriores pedes erigit. Quomodo habes? quomodo vales? Heus tu, affer panis bucceam unam aut alteram, quam ei demus: videbis lusus scitissimos. Non esuris, nihilne edisti hodie? Profectò plus est in cane isto intelligentiæ, quàm in illo mulione crasso. *Pa,* Tulliole mi, lubet mihi tecum paulisper confabulari. *P.* Quid, mi pater? Nam nihil potest mihi accidere suavius, quàm te audire. *Pa* Hic tuus Ruscio est bellua, an homo? *Pu.* Bellua, ut credo. *Pa.* Quid tu habes cur sis homo non ille? Tu edis, bibis, dormis, ambulas, cursitas, lusitas. Hæc ille omnia. *Pu.* Atqui ego sum homo. *Pa.* Quomodo id cognoscis? quid tu nunc habes plus quàm canis? Sed hoc interest:

quòd ille non potest homo fieri; tu potes, si vis *Pu.* O'obsecro, mi pater, effice id primo quoque tempore. *Pa.* Fiet, si eas, quò eunt belluæ, redeunt homines. *Pu.* Ibo, pater, multò libentissimè: sed ubi est? *Pa.* In ludo literario. *Pu.* Nulla est in me ad rem tantam mora. *Pa.* Nec in me. Isabellula, audin'? Da huic jentaculum in cistellam. *Is.* Ecquidnam? *Pa.* Frustum panis butyro illitum; vel ficus aridas, aut uvas passas pro obsonio, sed insolatas: nam alteræ illæ viscosæ inficiunt puerorum digitos & vestes: nisi malit cerasa aliquot, vel pruna aurea, & oblonga. Insere brachiolum cistulæ, nè excidat.

Insolari, *ad solem exsiccari*

Deductio ad ludum.

Pater, Propinquus, Puer, Philoponus ludimagister.

COmmenda te Christo. *Pu.* Duc nos Jesu Christe: sapientissime, dementes; potentissime, imbecilles. *Pa.* Quæso, mi propinque, tu qui es versatus in studiis literarum, ecquis est in hoc gymnasio optimus institutor puerorum? *Pr.* Doctissimus quidem, *Varro*: Sed diligentissimus & vir probissimus, *Philoponus*; nec eruditionis aspernandæ. Habet *Varro* scholam frequentissimam & domi numerosum gregem contubernalium; *Philoponus* non videtur delectari turba: Paucioribus est contentus. *Pa.* Hunc malo. *Pr.* Ellum in porticu gymnasii inambulantem. *Pa.* Fili, hoc est formatorium & quasi officina hominum, & hic artifex formandi. *A*dsit tibi Christus magister. Aperi caput puer, & flecte poplitem dextrum, sicuti es edoctus: sta jam rectus. *Ph.* Prosperus sit nobis omnibus tuus adventus. Ecquid rei est? *Pa.* Hunc filiolum meum ad te adduco, ut ex bellua hominem facias. *Ph.* Dabo in eam rem operam sedulam. Fiet. Revertetur ex pecude homo, ex nequam frugi & bonus: Id verò nè dubitaveris. *Pa.* Quanti doces? *Phil.* Si puer bene proficiat, vili; sin parùm, carè. *Pa.* Acutè hoc dicis, & sapienter, ut omnia partiamur inter nos igitur hanc curam: tu ut sedulò instituas; ego ut benignè compensem tuam operam.

Euntes

Euntes ad ludum literarium.

Cirratus, Prætextatus, Titivilitium, Vetula, Teresula, Olusculariæ.

VIdetur tibi tempus eundi ad ludum? *Pr.* Planè tempus est ut eamus. *Cir.* Non satis teneo viam; credo esse in illo vico proximo. *Præ.* Quoties illuc itasti? *Cir.* Ter, aut quater. *Pr.* Quando cœpisti eò itare? *Cir.* Nudiustertius, ut puto aut quartus. *P.* Quid igitur, an non id satis est ad noscendum viam? *C.* Non, etiamsi eam centies. *P.* Ego verò vel si semel, nunquam deinceps aberrarem. Sed tu vadis invitus, & ambulas lusitans, nec viam aspicis, nec domos, nec ulla signa, quæ te postea admoneant, quà sit flectendum, quæ via tenenda. Ego hæc omnia observo diligenter, quia lubens eo. *C.* Puer hic habitat in proximo scholæ. Heus tu, Titivillitium! Quà itur ad ædes tuas? *Tit.* Quid vis? venis à matre tua? mater mea non est domi, ac nè soror quidem: ambæ sunt profectæ ad Divæ Annæ. *C.* Quid illic agitur? *Tit.* Herì fuerunt encænia: hodie invitavit eas mulier quædam casearia, ad edendum lac coagulatum. *C.* Et tu cur non es unà profectus? *Tit,* Relictus sum hic, ut servem domum: Frater meus puerulus abductus est ab eis illuc: sed pollicitæ sunt mihi, se de reliquiis allaturas partes in quasillo. *C.* Quin tu igitur manes domi? *Tit.* Continuo revertar: nunc prodeo lusum talis cum filio hujus credonis. Vultis & vos venire? *C.* Eamus sodes. *P.* Minimè verò id quidem. *C.* Quidni? *P.* Nè vapulemus. C. Ah! Non memineram. *Tit.* Non vapulabitis. C. Qui scis? *Tit.* Quia magister vester perdidit heri ferulam. C Hem! Quomodo nosti? *Tit.* Hodie de domo nostra audiebamus ejus vociferationem quærentis ferulam. *C.* Amabò ludamus parumper. *P.* Tu ludito si vis: Ego ibo solus. C. Nè me apud præceptorem, quæso, deferas; dic me detineri domi à patre. P. Vis mentiri me? C. Quidni, propter sodalem? P. Quia in templo audivi concionatorem affirmantem, mendaces esse filios Diaboli, veraces Dei, C. Diaboli verò? apagé. Per signum sanctæ crucis ab

 inimicis

inimicis noſtris libera nos, Deus noſter. P. Non potes liberari, ſi ludas cùm eſt diſcendum. C. Eamus; tu valeto. Tit. Hui! Pueri iſti non audent pauliſper ludere, alioqui cædendi. P. Ille eſt puer perditus, & evadet ſceleratus vir. Sed quomodo elapſus eſt nobis? nec rogavimus quà eſſet via ad ludum. Revocemus. C. Abeat in malam rem; nolo ſit mihi rurſum incitamento ad luſum: percontabimur ab hac vetula. Mater, nóſti ne quà itur ad ſcholam Philoponi? V. Juxta eam ſcholam habitavi ego ſex annos; è regione peperi filium natu maximum, & filias duas. Tranſite plateam hanc villæ raſæ; indè eſt angiportus; tum platea Domini Veterani; hinc flectite ad dextram; tum ad ſiniſtram; percontamini. Non procul abeſt ſchola. C. Vah! Non poterimus omnia retinere. V. Tereſula, deduc iſtos ad ludum Philoponi; nam mater hujus eſt quæ dabat nobis linum pectendum & nendum. Ter. Quid (malum!) Philoponi? quid hominis eſt hic Philoponus? quaſi ego norim. Loquerisne de illo qui reſuit calceos juxta cauponam viridem? an de præcone in vico Gigantis, qui alit equos meritorios? V. Sat ſcio, nunquam tu noſti ea quæ ſunt opus, ſed ea quæ ad rem nihil faciunt. Inertiſſima, Philoponus eſt ludimagiſter ille ſenex, procerus, luſcioſus, è conſpectu ædium quas olim habitavimus. Ter. Ah! Jam redit in memoriam. V. In reditu tranſi per macellum, & eme acetarium, & raphanum, & ceraſa; cape fiſcellam. C. Duc nos etiam per forum olitorium. Ter. Hàc ibitis breviùs. C. Nolumus iſthàc ire. Ter. Qui ſic? C. Quia momordit me illic canis ex domo piſtoris: quin & volumus te comitari ad forum. Ter. Revertens faciam iter per macellum: nam procul adhuc abſumus: & emam quæ ſunt juſſa, poſtquam reliquero vos in ludo. Nos cupimus videre, quanti emes ceraſa. Ter. Numis ſenis emimus libras ſingulas: ſed quid ad te? C. Quia ſoror juſſit me hodie manè ſciſcitari, & eſt illic vetula quædam oluſcularia, de qua ſi emeris, ſcio eam & vendituram minoris quàm alias, & daturam nobis vel ceraſa aliqua, vel thyrſum lactucæ: nam filia ejus miniſtravit aliquando matri

& ſorori

& sorori meæ. *Ter.* Nè dispendium hoc viæ constet vobis flagris aliquot. *C.* Minimè verò: nam satis veniemus tempori. *Ter.* Eamus: tantulum deambulavero, quæ misera consumor sedendi domi totos dies. *P.* Quid facis? an tantùm sedes otiosa? *Ter.* Otiosa verò? Minimè certe id quidem: neo, conglobo, glomero, texo. Putas vetulam nostram passurum, ut otier? Festos dies execratur, in quibus est cessandam. P. Festi dies num non sunt sacri? quomodo ergò execratur illa rem sacram? Vùltne ipsa execrari quod est sacrum constitutum? *Ter.* Censen me didicisse Geometriam, ut hæc possim vobis edisserere? *C.* Quid rei est Geometria? *Ter.* Ego nescio. Nos habebamus vicinam, quæ vocabatur Geometra: hæc semper vel erat ipsa in templo cum Presbyteris, vel presbyteri domi ejus cum illa. Itaque erat, ut ferebant, sapientissima. Sed ventum est in forum olitorium. Ubi est tandem vestra vetula? *C.* Id ego circumspiciebam: sed eme ab hac ea lege, ut nobis det aliquid corollarii. Heus amita! Puella hæc emet de te cerasa, si aliquot nobis donaveris. *Ol.* Nihil mihi donatur: omnia venduntur. *C.* Nec sordes istæ donantur tibi, quas habes in manibus & collo. *Ol.* Nisi procul hinc abis impudenticule, has sordes sentient genæ tuæ. *C.* Quomodo sentient meæ genæ, cùm tu habeas in tuis manibus? *Ol.* Redde cerasa, furuncule. C. Sumo exemplum: nam volo emere. *Ol.* Eme igitur. C. Si placuerint. Quanti? *Ol.* Numo libram. C. Ah! Acerba sunt: tu, anus venefica, vendis hic populo cerasa strangulatoria. *Ter.* Abeamus hinc ad ludum: nam vos argutiis vestris intricaretis me, & detineretis diu. Jam, ut puto, mea vetula furit domi, ob moram meam. Hoc est ostium: pulsate.

Lectio.

Præceptor, Lusius, Eschines, Cotta.

CApe tabellam abecedapiam manu sinistra; & dextra radium hunc, quo indices singula elementa; sta rectus, pileum pone sub axilla: audi attentissimè, quemadmo-

admodum ego has literas nominabo: Specta diligente quo gestu oris. Vide ut eodem prorsum modo reddas cum reposcam. Sis mecum. Jam audisti. Sequere nunc me sigillatim praeeuntem. Tenes probé? *L.* Videor mihi sic satis. P. Unaquæque istarum vocatur litera: Ex his quinque sunt vocales, A, E, I, O, U, quæ sunt in vocabulo Hispano *Oueia*, quæ est ovis: Memineris hujus verbi. Hæc cum unaqualibet, vel pluribus aliarum, syllabam efficit: sine vocali non fit syllaba, & vocalis ipsa non raro est syllaba. Itaque aliæ omnes consonantes nominantur; quæ per se nihil sonant, nisi adhibita vocali. Habent enim sonum quendam imperfectum, & mancum, *b*, *c*, *d*. g, quæ sine *e* parùm sonant. Jam ex syllabis fiunt voces, seu verba; ex his sermo, quo belluæ omnes carent: nec tu à bellua differes, ni probè sermonem discas. Evigila, & nava sedulam operam. Ito, sede cum tuis condiscipulis, & edisce quæ præscripsi *L.* Non ludimus hodie? E. Non: nam dies est operarius; Eho! Tu venisse te huc arbitraris lusum? Non est hic ludendi locus, sed studendi. *L.* Cur ergò ludus nominatur? E. Nominatur quidem ludus, sed literarius; quia literis est hic ludendum, alibi pila, trocho, talis, & Græcè audivi appellari scholam, quasi otium; quòd verum sit otium & animi quies, ætatem in studiis agere. Sed ediscamus, quæ injunxit institutor, summisso murmure, nè aliis alii simus impedimento. *L.* Avunculus meus, qui aliquando dedit operam literis Bononiæ, docuit me, meliùs memoriæ infigi quæ velis, si altiùs pronuncies; idque confirmari autoritate nescio cujus Plinii. *E*. Si quis ità velit ediscere suas formulas, in hortos secedat, aut in cœmeterium templi; ibi clamet licet, quoad excitet mortuos. C. Pueri, hoccine est ediscere? garrire, jurgari? Agite, convertite ad præceptorem omnes jussu ejus.

Pueditus

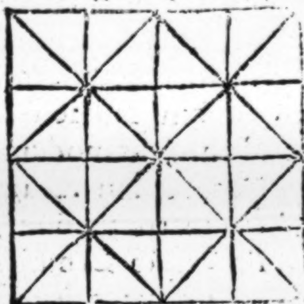
Reditus domum, & Lusus Puerilis.

Corneliola, Mater, Tulliolus, Scipio, Lentulus, Puella.

PRosperè redieris, Tulliole: Libet paulisper lusitare? *T.* Nondum, statim. C. Quid habes negotii? *T.* Recolere, quæ magister memoriæ ut commendarem mandavit. *C.* Quæ tandem? *T.* Aspice. *C.* Hui! Quæ notæ sunt istæ? credo esse formicas depictas: mea mater, quot formicas & culices adfert Tulliolus pictos in tabella? *T.* Tace insana: sunt literæ. *C.* Quæ vocatur hæc prima? *T. A. C.* Cur prima est magis *A*, quam hæc altera? *M.* Cur tu magis es Corneliola, quàm Tulliolus? C. Quia sic vocor. *M.* Et illi litteræ ad eundem modum. Sed ito jam lusum, mi fili. *T.* Hic pono tabellam meam & radium: si quis attigerit, vapulabit à matre; nonne, mea matercula? *M.* Etiam, mi fili *T.* Scipio. Lentule, adeste lusuri. *S.* Quam lusionem? *T.* Nucibus ludemus ad conjectum scrobiculi. *L.* Non habeo nuces nisi paucas, & eas quassas ac putres. *S.* Ludamus putaminibus nucum. *T.* Quid mihi ea proderunt, etiamsi lucrer viginti? nullus est intus nucleus quem edam. *S.* Ego verò dum ludo non comedo: si quid volo comedere, matrem adeo. Ista nucum putamina sunt apta ad extruendas formicis ædiculas *L.* Ludamus par impar aciculis *T.* Adfer potiùs talos *S.* Adfer, Lentule. *L.* Ecce vobis tali. *T.* Quàm sunt pulverulenti & immundi, nec satis purgati à carne, & politi! Jacias. *S.* Pro primatu ludendi. T. Ego sum primus. Quid ludimus? *S.* Astrigmenta. *L.* Ego nolo mea perdere: nam domi cæderer à pedagogo. T. Quid vis ergò perdere, si vinceris? *L.* Talitra. *M.* Quæ est ista humi abjectio? (deteritis vestes omnes & calceos) tam loco immundissimo? quin verritis prius pavimentum, & sedetis? affer scopas. T Quæ erit igitur sponsio? *S.* Aciculæ in singula puncta. T. Imò binæ. *L.* Ego non habeo aciculas: deponam, si vultis, pedunculos cerasorum pro aciculis. T. Apage: ludamus ego & tu, Scipio. *T.* Ego ausim sorti meas aciculas credere.

T. Da

T. Da mihi talos in manum, ut jaciam primus: en vi sponsionem. *S.* Minimè verò: nam non ludebas serò. *T.* Quis unquam ludit seriò? Ceu dicas album nigrum. *S.* Cavillare, quantum voles: non auferes modò aciculas. *T.* Age, remitto tibi hanc manum; ludimus jam pro præmio: adsit dextera sors. *S.* Victus es. *T.* Auferto. *L.* Cedò talos. *T.* In hunc jactum omnia. *L.* Non recuso. *P.* Ad Cœnam, pueri: nunquamne facturi estis ludendi finem? T. Nunc incipimus: ista jam de fine loquitur. G. Ludi hujus jam tæde: ludamus calculis discoloribus. T. Pinge tu nobis orbes in hoc latere carbone, aut gypso. S. Ego malo cœnare, quàm ludere: & discedo aciculis meis omnibus exutus fraude vestrâ. T. Memineris te heri Cethegum spoliâsse. *Nullus ubique potest fœlici ludere dextra.*

C. Affer. quæso, folia lusoria, quæ invenies sub abaco ad sinistram. *S.* Aliàs id quidem; nunc non vacat; nam si diutiùs morer, timeo nè pædagogus meus iratus, incœnem me mittat cubitum. Tu, Corneliola, habe nobis parata folia isthæc in crastinum sub horam vesperam. C. Si licebit nobis per matrem, satius est nunc ludere, dum sinimur. *S.* Satius est nunc cœnare, dum accersimur. *P.* Et mihi nihil datis quæ vos spectavi? C. Daremus, si judicâsses; da tu nobis potiùs, quæ nostris lusionibus te delectâsti. *P.* Heus pueri! Quando estis venturi? cœna est semicomesa; propè est ut sublatis carnibus, apponamus caseum & poma.

Pro primatu ludendi, *Quis ludet primus.* Calculi, *sunt duodeni albi & nigri orbes.*

Refectio Scholastica.

Nepotulus, Piso, Magister, Archi[illegible]us, Lamia, Flo[illegible]us, Anthrax, Hypodidascalus.

V[illegible]vitisne hic lautè? *P.* Quid hoc verbi est? An lavemus rogas? Quotidie manus ac faciem, & quidem crebrò;

crebrò; munditiesenim corporis, & ſanitati, & ingenio confert. N. Non id quæro; ſed an edatis & bibatis ex animi veſtri ſententia. *P.* Nos non edimus ex animi ſententia, ſed ex palati ſententia. *N.* Dico, An ut vultis? *P.* Maximè; nempe cum fame: & qui vult, edit; qui non vult, abſtinet. *N.* Surgitis à menſa famelici? *P.* Non omnino ſaturi; nec expedit: belluarum enim eſt expleri, non hominum. Regem quendam ſapientiſſimum narrant nunquam ſine appetitu accubuiſſe, nunquam ſurrexiſſe ſaturum. *N.* Quid editis? *P.* Quæ habemus *N.* Putabam vos eſſe, quæ non habeatis. Sed quæ ſunt iſta tandem quæ habetis? *P.* Moleſtum percontatorem! Quæ dantur. *N.* At quæ dantur? *P.* Jentamus de mane ſeſquihorâ poſteaquam ſurreximus. *N.* Quando ſurgitis? *P.* Ferè cum ſole, qui eſt dux Muſarum, & aurora gratiſſima Muſis. Silatum noſtrum eſt fruſtum panis autopyri, & paululum butyri, aut fructuum aliquid, quales anni tempus ſuppeditat. Prandium, olus coctivum, vel pultes in pultariis? aliquid pulmentarii carnium: rapæ modò, modò braſſicæ, amylum, ſimilago, oryza. Tum diebus piſculentis lac ſeroſum in gabatis, è quo ſit butyrum expreſſum, incoctis aliquot turundis panis; piſcis recens aliquis, ſi ſit in foro piſcario pretii tolerabilis: ſin ſecùs, ſalſamentum probè maceratum, hinc piſa, aut cicera, aut lentes, aut ſabæ, aut lupini. *N.* Quantum cuiq; ex his? *P.* Panis quantum avemus, obſoniorum quantum eſt ſatis, non ad explendum, ſed ad alendum. Ampliſſimas epulas alibi quærito, non in ſchola, ubi ad virtutem formantur animi. *N.* Quid bibitis? *P.* Alii frigidam & liquidam; alii cerviſiam tenuem: pauci & rarò vinum, & benè dilutum. Merenda eſt, ſeu (ſi id mavis) antecœnium, aliquid panis amygdalarum, ſeu avellanarum, ficuum aridarum, uvarum paſſarum, aut ſi ſit æſtas, pyrorum, aut malorum, ceraſorum aut prunorum: cùm verò animi gratiâ rus proficiſcimur, tum edimus lac, vel liquidum, vel coactum, caſeum recentem, cremorem, lupinos lixivio maceratos, pampinos, & alia quæ villa ſuggerit. Cœnæ caput eſt, acetarium, conciſum, ſale aſperſum,

ſum, irroratum oleo olivarum ex gutto, aceto etiam inſuſo. *N.* Quid? oleo nucum aut raparum? P, Apagite rem inſuavem & inſalubrem! Tum in lata paropſide aulicoctia vervecina jurulenta, cum prunis paſſis, aut radiculis, aut herbulis quæ ſint pro intrito: interdum tucetum ſaporis ſcitiſſimi, *N.* Quo condimento? P. Fame, omnium optimo & ſapidiſſimo; hinc certis diebus hebdomadis aliquid aſſi, potiſſimùm vitulinæ, & hœdinæ interdum in vere: pro ſecunda menſa raphani perpuſillum, & caſei non putris, nec veteris, ſed recentis, qui eſt quàm vetus alibilior; pyra, mala Perſca. Cydonia. Diebus queis carne fas non eſt veſci, habemus pro carnibus ova aſſa, aut frixa, aut elixa, ſingula per ſe, aut in libum commiſta in ſartagine, aceto aut omphacio, non tam infuſo, quàm inſtillato: paululum interdum piſcium: & caſeo ſuccedunt nuces. *N.* Quantum cuique? P. Bina ova ſingulis, & binæ nuces. *N.* Quid? A cœna nunquámne comeſſamini? P. Sæpius. *N.* Quid quæſo? nam id eſt ſuaviſſimum. P. Convivium Syri apud Terentium, aut aliquod aliud ex illis lautiſſimis Athenæi, aut ſimilium, quorum meminerunt hiſtoriæ. Utrùm cenſes nos porcos eſſe, an homines? Qui ventriculi, quæ valetudo ſufficeret, poſt quarternas refectiones comeſſari? Heus tu! Schola hæc eſt, non ſaginarium: dicunt etiam nihil eſſe perniciosius valetudini, quàm bibere, cùm ſtatim ſis iturus cubitum. *N.* Licebítne cœnæ veſtræ intereſſe? *P.* Facilè, modò veniâ petitâ à præceptore; quam ſcio illum daturum non gravatè: nam ſolet. Alioqui pravæ eſſet educationis ingerere te convivio, magiſtro inſcio; & qui adduceret, nihil aliud quàm probrum & pudorem contraheret apud condiſcipulos. Mane paulisper. Magiſter, licebítne, cum bona tua venia, puerum quendam mihi notum adhibere noſtræ cœnæ? *M.* Maximè: non erit moleſtus. P. Habeo gratiam. Hic quem vides geſtantem mantile pro focali, eſt architriclinus hujus hebdomadæ; nam hebdomarios habemus hic architriclinos, ut reges. *A.* Lampa, quota eſt hora? *L.* Horas non audivi à tertia, intentus compoſitioni epiſtolæ, Florus melius id

norit,

norit, qui toto hoc pomeridiano tempore librum non vidit neque chartam. *F*. Amicum testimonium, & apud Magistrum irarum valde utile. Sed qui potuisti tu id animadvertere, immersus (ut ais) compositioni epistolari? Planè malevolentia te coegit mentiri. Gaudeo profectò, inimicum meum pro mendaci haberi: si quid me posthac voluerit calumniari, carebit fide. *Ar*. Non potero alicunde cognoscere de hora? Anthrax, transcurre ad Divi Petri, & inspice horas. *An*. Index signat jam sextam. *Ar*. Sextam verò? Eia pueri agite, eia, consurgite, abjicite libros; vel quò cervi cornua. Parate mensas, insternite, apponite sedilia, mantilia, orbes, quadras, panem; dicto citiùs volate, nè tarditati nostræ institutor succenseat. Prome tu cervisiam, tu hauri aquam de cisterna, appone cyphos. Quid isthuc rei est? Tam obnubilatos affers? Refer in culinam, ut famula eos fricet, & extergat probè, quò sint nitidi & fulgentes. P. Nunquam tu hoc perfeceris, quamdiu simiam hanc habebimus ministram culinariam: nunquam audet fortiter confricare, quæ mundat; ità timet suis digitis; nec abluit, nisi semel, & tepida. *Ar*. Quin admones de eo præceptorem? P. Satius est queri apud famulam atriensem: nam in ejus manu est mutare famulas culinarias, Sed & cum præceptore. Tu ipse perluito hos calices, frica folio fici, vel urticis, arenâ, aquâ, nè quid hodie habeat Magister jure reprehendendum. *M*. Sunt parata omnia? est aliquid quod nos remoretur? *Ar*. Nihil omnino. *M*. Ne postea facturi simus intervalla magna inter Missus. *An*. Missus verò? Missum potiùs dixeris, & eum exiguum. *M*. Quid tu mussitas? *Ar*. Dico, ut assideas esse tempus, & propemodum corrumpi cœnam. *M*. Pueri, abluite omnes manus, & os. Vah! Quod mantile? qui hìc se extergunt, ubi mundantur? curre, affer aliud purius. Sedeamus more solito. Est is puer conviva noster? P. Est, here. *M*. Cujas est? P. Flander. *M*. Ex qua urbe illius provinciæ? P. Brugis. *M*. Recipe illum supra te. Expediat quisque cultellum suum, & purget quisque suum panem, si quid hæret vel cineris, vel carbonum in crusta.

Secet

Sacret mensam, cujus est munus hoc hebdomade. *F.* *Pasce animos nostros, Christe, charitate tua, qui benignitate tua alis vitas omnium animantium: Sancta sint, Domine, hæc tua munera nobis sumentibus, ut tu, qui ea largiris, sanctus es.* Amen *M.* Sedete quantum licet laxè, nè comprimatis mutuò; quandoquidem est satis loci. Ec tu habes cultellum, Brugensis? *P.* Prodigium! Flander sine cultello, & quidem Brugensis, ubi cuduntur optimi? *N.* Mihi verò cultello nihil est opus: dentibus frangam mordendo, vel digitis buccellatim comminuam. *H.* Ferunt illud de morsibus, tum gingivis, tum candori dentium esse perutile. *M.* Ubi fecisti Latinæ linguæ tyrocinium? nan non videris mihi pravè institutus. *N.* Brugis, sub *Johanne Theodoro* Nervio. *M.* Viro diligenti, docto, probo. Brugæ elegantissimæ, nisi quod pereunt indies vitio plebis profusissimæ: Quod dolendum est. Quampridem illinc venisti? *N.* Nudiustertius. *M.* Quàm nuper cæpisti studere? *N.* Abhinc annos tres. *M.* Non potest te profectus pœnitere. *N.* Meritò: nam & habui magistrum non pœnitendum. *M.* Sed quid agit Vives noster? *N.* Dicunt eum agere athletam, non tamen athleticè. *M.* Quid isthuc rei est? *N.* Quia luctatur semper, sed parùm fortiter. *M.* Cum quo? *N.* Cum suo morbo articulari. *M.* O luctatorem dolosum, qui primùm omnium invadit pedes! *H.* Imò lictorem sævum, qui totum corpus constringit. Sed tu quid agis? Quid cessas? videris huc spectatum venisse, non cœnatum. Nemo vestrum attigat pileum inter cœnandum, nè quis capillus involet in patinas. [illegible] ur nos tractatis hospitem comiter? *H.* Nepotule, præbibo tibi. *N.* Præceptor, excipio animo libentissimo. *H.* Exinanias calicem tuum, quandoquidem exiguus haustus restat. *N.* Hoc esset mihi novum. *M.* Quid? Non exininare? Sed tu, Hypodidascale, quid dicis? quid affers novi super cœnam? *H.* Ego verò nihil dico, sed hisce duabus horis multa cogitavi de arte Grammatica. *M.* Quæ tandem? *H.* Recondita sanè, & ex penetralibus disciplinæ: primùm, *Cur Grammatici posuerunt tria genera in arte, cum sint tantum duo in natura?*

ura ? aut, *Cur natura non producit res neutrius generis, sicut masculini & fœminini ?* Non possum causam excusere tanti mysterii. Deinde, *Philosophi dicunt esse tantum tria tempora : Ars nostra ponit quinque. Ergo ars nostra est extra rerum naturam.* M. Imò tu ipse es extra rerum naturam : nam ars in rerum natura est. *H. Si ego sum extra rerum naturam, quomodo possum comedere hunc panem, & has carnes, quæ sunt in rerum natura ? M.* Tanto tu deterior, qui venis ab altera rerum natura, ut comedas quæ sunt in hac nostra. *H.* Παράδειγμα ἀπροσδιόνυσον. Aliam ego vellem solutionem mearum quæstionum. Utinam haberemus nunc Palæmonem aliquem, aut Varronem, qui has quæstiones posset profligare ! *M.* Quin potiùs Aristotelem, aut Platonem. Habes aliquid aliud ? *H.* Heri vidi scelus capitale admitti. Ludimagister vici recti, capro olidior, qui in frontisterio suo in pædore & fœtore docet auditores diobolarios ; ter aut quater pronunciavit *volucres* accentu in penultima. Ego verò miratus sum, terram illi non dehiscere. *M.* Quid aliud decebat talem ludimagistrum dicere ? & est alioqui in formulis Grammaticis valde detritus. Sed tu in re levi nimiùm tumultuaris, & facis tragœdiam ex comœdia, seu mimo veriùs. *H.* Equidem absolvi pensum meum : nunc tuæ sunt partes ; dic tu vicissim aliquid inter cœnam. *M.* Nolo, nè tu mihi vicissim ὑποφθέγγῃ. Jusculenta hæc jam conglaciunt : affer foculum mensarium. Excalfacite aliquantum priusquam panem intingatis. Raphanus hic non est esui, adeo est lentus, nec mirùs lentæ sunt radiculæ jusculentæ. *H.* Lentorem profectò non à macello attulerunt, sed hic contraxerunt in nostro penore, quâ cellâ nihil est penui incommodius. Nescio quid isthuc rei est : semper afferuntur huc ossa emedullata. *M.* Parum habent ossa medullarum sub lunam silentem. *H.* Quid cùm est plena ? *M.* Plurimum. *H.* Tum verò ossa nostra habent minimum, seu nihil veriùs. *M.* Non exhibet nobis medullas luna, sed noster Lamia. Nimis hic indidit piperis ; & gingiberis. Et in jure hoc, & in toto acetario, nimium menthæ, petroselini, salviæ, erucæ, nasturtii, hyssopi.

ſopi. Nihil puerorum & adoleſcentum corporibus æqu damnoſum, ac ſibi qui interiora fervefaciunt. *Ar.* Qu bus igitur ex herbis velles confici? *M.* Lactucis, bugloſſ hortenſi, & portulacâ, & petroſelini aliquid admiſcer Heus tu Gangolfe! nè extergas labra manu aut manic ſed ſimul ipſa, ſimul manum mantili: nam ideo tibi datu Carnes nè attingas, niſi ab ea parte, quam tibi eſt ſump turus. Tu, Dromo, non animadvertis te manicas tuas inf cere pingui carnium? reduc eas, ſi ſunt apertæ, ad hume ros; ſi non ſunt, corruga, vel complica ad cubitum: qu ſi relabuntur, affige aciculâ; ſeu quod magis te decet, ſp nâ. Tu. Dominaſter delicatule, in menſam incumbis. U bi id didiciſti? In hara quapiam. Heus, ſubjicite ejus cu bito pulvillum. Architricline, vide nè analecta hæc pe reant, reconde in promptuarium, tolle primum omniu ſalinum, hinc panem, tum lances, diſcos, mantilia, po ſtremò mappam: mundet quiſque ſuum cultellum, & re ponat in vaginam. Heus tu Cinciole! nè ſcalpas dente ſcalpello; nam eſt noxium: conficito tibi dentiſcalpium pennâ, vel bacillo teretis acumina; & ſcalpe modice nè gingivas ſcarifices, & ſanguinem elicias. Conſurgit & abluite manus priuſquam recitetur gratiarum actio Amove menſam: voca miniſtram, ut pavimentum ho ſcopis verrat. Agamus Chriſto gratias: præeat verba qu ſacravit menſam. *Fl. Pro cibo temporali gratias agimus Chriſte Domine, temporarias: Fac ut pro immortalitate agamus æternas.* Amen. *M.* Ite luſum, & confabulatum, & deambulatum, quò libuerit, dum licet per lucem.

Silatum, *jentaculum.* Autopyri, *ex tota farina confecti ſine excretione furfurum.* Gabatæ, *ſunt profunda ſcutella,* Turundæ, *fruſta parva,* Aulicoctia, *cocta in olla jurulenta cum ipſo jure.* Tucetum, *eſt caro minutim conciſa & ita elixa.* Id eſt, *Reſponſum alienum à propoſito,* Id eſt, *præter rem reſpondeas,* Foculus menſarius, *eſt calfectorium menſæ aptum.* Sub lunam ſilentem, *prope novilunium.* Analecta, *reliquiæ quæ colliguntur.*

Garrientes.

Nugo, Turdus, Graculus, Bambalio.

ASſideamus in hac trabe: tu, Gracule, è conſpectu in ſaxo illo, modò nè impedimento ſis quò minus cernamus prætereuntes. Apricemur nos ad hunc parietem egregiè ſoli oſtentum. Quàm grandis truncus! Et cui uſui? T. Ut nos hic ſedeamus. N. Oportet fuiſſe proceriſſimam & latam arborem, unde eſt ſumptus. T. Quales ſunt in India. G. Qui ſcis? Fuiſti tu in India cum Hiſpani? T. Quaſi ſcire aliquid te regione quapiam non poſſis, niſi in ea fueris: ſed dabo tibi autorem meum. Plinius ſcribit in India creſcere ad eam altitudinem, quæ non poſſit jaculo ſuperari,

Et gens illi quidem ſumptis non tarda pharetris.

ut ait Virgilius N. Scribit etiam Plinius, Turmam equitum condi ſub ramis. T. Nemo id miretur, qui ſcirpos illius regionis coſideret, quibus infirmi fulciunt gradum, divites duntaxat. G Heus, quota eſt hora? N. Nulla: nam horarum titinnabulum nunc funditur. Adſuiſti? G. Non ſum auſus: nam aiunt rem eſſe periculoſam. N. Ego interſui, & vidi innumeras mulieres prægnantes trangſilire canalem fuſionis, qui eſt ſub terram conditus. T. Audivi hoc illis eſſe ſalutare. G. Ea eſt colus philoſophia, ut dicunt: ſed de hora quærebam. N. Quid tibi opus eſt horâ? Si quid vis agere, dum eſt opportunitas, eſt hora. Sed ubi eſt horologium tuum viatorium? G. Excidit mihi nuper, cùm ſugerem carnem olitoris poſt decerpta pruna. T. Ego te currentem vidi de feneſtra: ſed quò te recepiſſes ſpectare non potui; quia impedimento mihi erat hortus penſilis, quem ibi mater affixit patre invito, & multum reclamante: Mater verò in propoſito conſtans, obtinuit nè tolleretur. N. Quid tu? Tacebas? T. Flebam tacitus: Quid enim aliud agerem diſſentientibus mihi chariſſimis capitibus? tametſi mater jubebat me ab ſe ſtare, & clamare ſtrenuè. Sed mihi non erat cordi quicquam adverſus patrem mutire. Ergò miſſus ſum ad ſcholam, quatuor continuis diebus injentatus à matre irata, & dejerante

jerante, me non esse ex se natum, sed commutatum nutrice, de quo ait dicturam se nutrici diem apud Prætorem capitalem N. Quid rei est Prætor capitalis? An non Prætor omnis habet caput? T. Quid ego scio? Sic illa dixit G. Hem! Qui sunt isti penulati & ocreati? N. Galli sunt. G. Quid? Estnè pax? T. Bellum narrabant futurum & quidem atrox. G. Quid afferunt? T. Vinum. N. Exhilarabunt multos. G. Scilicet, non solùm vinum exhilarat, sed vini mentio & recordatio. N. Vinosos utique. Meâ nihil refert, qui aquam bibo. G. Nunquam facies bonum carmen. T. Nosti illam mulierem? G. Non. Quænam est? T. Aures habet grossipio obturatas. G. Quid ita? T. Nè quid audiat: quia malè audit. N. Quàm multæ pessime audiunt auribus patentibus & bene perforatis. T. Credo huc pertinere, quod est apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus. Surdaster erat M. Crassus: sed illud pejus, quòd malè audiebat. N. Non dubium est, quin hoc ad infamiam sit referendum. Sed heus tu Bambalio, invenisti tuas Tusculanas quæstiones? B. Etiam, apud propolam: adeò interpolatas, ut non agnoscerem. N. Quis surripuerat? B. Vatinius; quod illi malè sit. G. Vah hominem manibus aduncis & picatissimis! Nè admittas eum unquam ad tuas capsas, nec ad scrinia, si vis omnia esse salva. Nescis illum crumenisecam existimari ab omnibus, & de crumenisecio accusatum apud gymnasiarcham? N. Soror puellæ illius enixa est heri gemellos. G. Quid mirum? Mulier quædam viâ Salariâ ad leonem galeatum, peperit nudiustertius tergeminos. N. Plinius dicit, ad septimum posse procedi. T. Quis vestrum audivit de uxore Comitis Bataviæ? quam ferunt uno partu tot edidisse quot sunt in anno dies, ex imprecatione mendicæ cujusdam? G. Quid illud fuit de mendica? T. Mendica hæc liberis onusta petiit ab hac Comite stipem: illa, ubi conspexit tot pueros, convitio illam abegit, scortum vocitans: negabat enim posse fieri ut ex uno viro tantam sobolem suscepisset. Innocens mendica precata est divos, ut si se castam & puram scirent, darent Comiti ex marito suo tot fœtus uno conceptu, quot sunt in anno dies. Et

ità

ità contigit: ostenditurque propago numerosa illa in oppido quodam illius insulæ. G. Malo credere, quàm exquirere. N. Omnia sunt Deo possibilia. G. Imò verò facillima. N. Non nosti illum onustum retibus, comitatum canibus, cum causia & peronibus, vehentem cantherio strigosissimo? T. Estnè Mannius versificator? N. Est planè. T. Quænam tanta metamorphosis? N. Ex Minerva transiit ad Dianam, id est, ab honestissima occupatione ad inanem & stultum laborem. Pater ejus mercimoniis facundis auxerat rem. Hic paternam artem dedecori sibi esse ducit, vertit se ad alendos equos, & venationem; non aliter ratus posse nobilitatem generis venari. Nam, si quid ageret utile, non haberetur pro nobili. Sequitur eum venantem talis, Curius per-eruditus homo, aleator famosissimus, & qui probè novit taxillos mittere compositos: domi habet sodalem Tricongium. T. Imò amphoram: G. Imò spongiam. N. Imò arenam Africæ aridissimam. B. Aiunt illum semper sitire. N. An sitiat nescio, semper certè paratus est potare. B. Ausculta lusciniolam illam. G. Ubinam est? B. Non vides eam in ramo illo sedentem? Vide. Ut canit ardenter, nec intermittit! N. *Flet philomela nefas.* G. Quid mirum dulciter eam garrire quæ sit Artica, ubi etiam fluctus maris non sine numero alliduntur littori? N. Plinius scribit, eam præsentibus hominibus diutiùs & accuratiùs cantare. T. Quid causæ est? N. Ego tibi causam aperiam. Cuculus & philomela eodem cantant tempore, verno scilicet, ab *Aprili* medio ad *Maium* exactum, aut eò circiter. Hæ duæ aves in contentionem venerunt de suavitate concentus. Quæsitus est judex: & quia de sono erat certamen, aptissimus visus est ad eam cognitionem asinus, qui præter cæteras animantes grandes haberet auriculas. Asinus, repudiatâ lusciniâ, cujus se harmoniam negaret intelligere, victoriam cuculo adjudicavit. Philomela ad hominem appellavit, quem ubi videt, agit statim causam suam; canit diligenter, ut se illi approbet, ad vindicandam injuriam ab asino acceptam. G. Habeo causam poeta dignam? N. Quid ergò expectabas philosopho dignam? Posce id à novis illis magistris

Parisiensibus

Parisiensibus. G. Plerique illorum vestibus sunt philoso-
phi, non cerebo. N. Quid ità vestibus? nam coquos p-
tiùs dixeris, aut muliones. G. Quia gestant eas crassas, d-
tritas, laceratas, lutulentas, immundas, pediculosas. N.
sunt ergò philosophi Cynici. G. Imò Cimici: non, qu-
videri affectant Peripatetici: quippe *Aristoteles*, se-
princeps, cultissimus fuit. Ego verò longum valedico j-
nunc philosophiæ, si aliter non possum esse philosoph-
Quid enim pulchrius, & homine dignius, quam mun-
tias, ut civilis quidam cultus in victu & vestitu? Ea in-
antestant, meâ sententiâ, Lovanienses Parisiensibus.
Quid tu? Non putas esse impedimento studiis nimi-
curam munditiæ atque elegantiarum? G. Ego quide-
munditiem probo: anxiam & morosam illius curam i-
probo. N. Damnas tu elegantias, de quibus scripsit V-
la tam diffusè, quásq; adeò diligenter commendant no-
nostri præceptores? G. Alia est verborum in loquen-
elegentia, alia rerum in vestiendo. T. Scitis quid est m-
hi narratum à tabellario Lovaniensi? N. Quid tande-
T. Clodium ardere perditè in puellam quandam: & I-
sconem transtulisse se ad mercaturam à literis, hoc e-
Ab equis ad asinos. N. Quid audio? T. Clodium nora-
omnes succi plenum, rubicundum, bene habitum, hi-
rem, vultu renidenti, comem, festivum confabulatore-
nunc refert ille esse exuccum, exanguem, pallido colo-
atque adeò lurido, imbecillum, horridum, trucem, ta-
turnum, fugitantem lucis & humani consortii: nemo, -
illum vidisset priùs, jam agnosceret. N. O miserum a-
lescentem! Undè id mali? T. Ex amore. N. At unde-
mor? T. Quantum ex oratione tabellarii potui collige-
reliquerat seria & solida studia, dediderat sese totum p-
tis lascivis, Latinis, & linguæ vulgaris; indè primi ani-
præparatio, ut siqua ignis scintilla in illum incideret -
mitem, quamtumlibet exigua, subitò inflammaretur ve-
stuppa: tradiderat se somno & otio. N. Quid necesse -
bes plures aut majores causas amandi commemorar-
T. Nunc insanit: ambular plerunque solus; semper aut-
vel tacitus, vel cantillans aliquid & modulans; scribit v-

us sermone vernaculo. N. Scilicet quos legat ipsa Lycoris. G. Christe averte ab animis nostris tam perniciosum morbum. T. Nisi me ingenium Clodii fallit, recipiet se aliquando ille ad frugem meliorem: peregrinatur animus ejus in nequitia, non habitat. G. Et ille alter quas mercaturas exercet? T. Misit ad patrem epistolam flebiliter conscriptam de misera conditione studiorum, quam, quòd esset * apertilis, legit ipse tabellarius Pater homo crassæ Minervæ, transdidit eum à chartis ad lanas, pannos, glastum, piper, gingiber, cinnamonum. Nunc ille succinctus gracchâ, mirè diligens & sedulus in aromataria taberna, vocat adventores, excipit blandus, scandit, descendit per scalas infestissimas, profert suas merces, vertit, invertit, mentitur, perjerat: omnia sunt illi leviora, quàm studere. N. A puero novi illum attentum ad rem, & delectari numulis: itaque potiorem habuit numationem quàm literaturam, & vile lucrum anteposuit excellentiæ eruditionis. Aliquando pœnitebit eum. T. Sed serò. N. Indubié: provideat nè accidat sibi, quod suo consobrino. T. Cui? N. Antonio in angiportu pomorum ad tres graculos. Non audisti, illum superiore anno decoxisse? G. Quid decoxit, quæso? Estne hoc tantum malum? an non quotidie id fit in culinis omnibus? T. Decoxit rem. G. Quam rem? T. Alienam, & conturbavit. G. Nihílne reddidit creditoribus? T. Ex compactione: nam receperat se in asylum: uncias ternas ex libris singulis. G. Hoc vocas tu decoquere, cùm nihil sit crudius? Sed quomodo amisit? T. Audivi equidem nuper de patre, non satis tamen intellexi; narrabat pater eum fecisse versuras damnosissimas, quæ degluberunt eum, & devorârunt usque ad ossa. G. Quid rei est versura? quid deglubere? T. Nè ego quidem novi; credo esse aliquid de furibus. N. Vides illum obesum? Quem putes vix se posse commovere, petaurista est & funambulus. G. Ah! Tace; rem narras incredibilem. T. Non ipse quidem suo corpore, sed calcibus. G. Afferebat aliquid aliud novi tabellarius de nostris sodalibus? T. Etiam de Hermogene, qui in omni nostro certamine semper ferebat primas; is admirabi i

mirabili mutatione ex ingeniofissimo, & (ut ætas illi ferebat) doctissimo, repentè factus est tardissimus rudissimus. *N.* Tale quiddam sæpe vidi accidere in quibusdam acutulis. *B.* Aiunt id fieri cùm ingenii acumen non est solidum: ut in scalpellis, quorum acies facilè retunditur, præsertim si quid secet paulo durius. *G.* Quid? Estnè acies in ingenio sicut in ferro? *B.* Nescio: ferri sæpe vidi, ingenium nunquam vidi. *N.* Quid factum est adolescentulo illi pagano, qui superiori mense exhibuit nobis prandium adventorium, refertum deliciis rusticis: Ad quem à fuga retrahendum præceptor misit quatuor fugitivarios? Et erat formosulus. T. Venustus asinus. Puella amanuensis amitæ meæ, quæ puella est illi soror patruelis, convenit illum nuper in pago suo nudo capite, impexum, horridum, sentum, cum gallicis & tunica villosa, levidensa, vendentem in trivio quasdam chartaceas imagines, & tabellas elementarias, cantantem cantiones novas in circulis. *G.* Oportet illum esse ortum claro sanguine. T. Qui isthuc? *G.* Quoniam pater ejus est de genere Coclitum. *N.* Non tam id arguit nobilem virum, quàm bonum jaculatorem: Collimabit facilè. T. Aut fabrum tignarium, qui *oculo rubricam dirigit uno.* *N.* Nunquam placuit mihi ille puer, nec dederat mihi significationem aliquam virtutis. *G.* Quid ità? *N.* Quia nec amabat studia, nec præceptorem reverebatur, (quod est perditi animi argumentum evidentissimum) & lenes irridebat, & calamitosos subsannabat. Sed quis est iste sericatus, torquatus, bracteatus auro? *G.* Ex genere clarissimo: matrem habet nobilissimam & fœcundissimam. *N.* Quam? *G.* Terram: & vix credas quas semper facias dilicias: dicas puerulum in cunis adhuc & crepundiis vagientem. *N.* Atqui lanugo illi incipit jam per malas serpere. *B.* Hem! Observator venit: expedite libros, explicate, incipite evolvere. *G.* Nec fuit his multis hebdomadibus observator magis curiosus, & qui tam gauderet deferendis ad magistrum criminibus. *B.* Utinam saltem nos veræ culpæ reos ageret! Sed calumniatur plerunque. *N.* *Hic murus aheneus*

beneus esto. NIL conscire sibi, nulla pallescere culpa. Sed quiescere: ego illum statim fugabo. *Obs.* Quid tu dicis, *facia? N.* Quid tu, Vatrax? *Obs.* Quid tu, Vatrachomyomica? Sed joco amoto, Quid hic agitur? *N.* Quid geretur? Quod inter bonos scholasticos & studiosos: agitur, edisc itur, dispuratur. Dic sodes capitulum lepidissimum; Quid est apud Virgil. *Transversæ tuentibus hircis. Obs.* Benefacite; pergite studere, ut bonæ indolis adolescentes decet: mihi aliud nunc est negotii; vos valebitis. *N.* Satis nugatum est; revertatur ad ludum: sed prius relegamus, quæ præceptor explicavit, tum ut discamus, tum illi placeamus, & nos approbemus, quod cuique nostrum debet esse in votis, non minùs quàm patri.

Causia, *est pileus adversus æstum.* Compositos, *ita ut cadant ut ipse vul. Proverbium. Apertilis, non obsignata, & quæ aperiri possit integre.* Conturbavit, *rationes scilicet, nolens solvere creditoribus,* Prandium adventorium, *pro suo felici adventu* Fugitivarii, *qui retrahunt servos à fuga* Amanuensis, *quam hera habet semper sibi paratam ad manum.* Gallica, *socci lignei.* Villosa levidensa, *crassa, qualis est Frisia,* Collimabit, *attinget scopum.*

Iter & Equus.

Philippus, Misippus, Misospudus, Planetes, Puer, Rusticus.

VUltisne proficiscamur animi gratiâ Bononiam, quæ est ad Sequanam? *Misip.* Et *Miso.* Nihil malumus, die præsertim sereno, & à ventis silenti: tum etiam in nostro pædagogio seriato. *Ph.* Cur non est nobis operarius? *Miso.* Quia Pandulphus madefactus est hodie ingenti prandio magistros omnes, in honorem laureæ suæ magistralis. *Pl.* Vah! Quantum potabitur! *Mis.* Multò plus sitietur. *Misip.* Ego habeo asturconem. *Ph.* Et ego equum meritorium conductum de lusco impostore. *Miso.* Ego & Planetes vehemur rhedâ: reliqui, si videtur, vel à pedestres sequentur nos, vel vi brachiorum agent cymbam contra cursum amnis. *Pl.* Imò equis trahetur. *Miso.* Ut erit cordi: nam nobis pedestre iter magis placet.

cet. Ph. Eia puer, fræna equum meum, & instern Quid (malum!) manno indis lupatum? orna por frænulo illo levi cum bullis. Pl. Hui! Nec oream h bet nec aureas. Ph. Si scirem quis fregisset, ego i frangerem. Misip. Quid tu nunc dicis concitatus? Ph P nem in cœna. Accipe, unde poteris, accommoda Pl. Scilicet in mediis pædagogiis quæres tu vel equ rum ornamenta. Ph. Supple igitur quæ desunt ex h fune. Pl. Erit deforme. Ph. Abi, insane. Quis videb extra urbem? Antilena est dissuta. Ph. Sarcias liga astrictoriâ aliquâ. Pl. Non habet postilenam. P Nec est opus. Pl. Magnum equitem, & exercitatum Delabetur ephippium ad collum, & effundet te equus s pra caput. Ph. Quid ad me? Lutosa est magis via, quà lapidosa; inficiar cœno, non cruentabor. Sed si hæc om nia apparanda, non hinc decedemus ante vesperum: ad duc equum qualicunque ornatu. Pl. Paratus est, conscen de. Ah! Quid agis? pedem dextrum ponis priorem i stapeda? Ph. Utram ergò? Pl. Sinistrum; & haben sinista manu rege: dextra cape hanc virgulam, quæ e pro calcaribus. Ph. Non indigeo: calcanei erunt mi vice calcarium. Pl. Jubellium Tauream videtis, aut, q cum hoc est congressus, Asellum. Ph. Apage historias i procinctu. Ubi reliqui? Pl. Ite: ego comitabor vos pe dester. Misip. O equum molestissimum succussatorem ossa mihi omnia contuderit, priusquam perveniamus i oppidulum. Ph. Quid (malùm) est stratum illud tuum clitella est, ut puto. Misip. Paulò minus. Ph. Quami quanti? Misip. Numis Turonensibus quatuordecim. Pl Equum ipsum cum suo victu & vestitu tanti non eme rim: Nec videtur mihi equus vector, nec ephippiariu sed jumentum clitellarium & jugale, aut dorsuale animadverte, quæso. Ut passim cespitat? vel in chartam aut latum culmum impingeret Misip.. Quid tu de eo di cis? Pullus est adhuc. Sed garrias quæ voles, Vides t hunc equum? is qualis qualis est, me vehet, aut ego illum Pl. Ungulam habet tenerrimam, miser. Ph. Quid ad monuit te tam accuratè unoculus, cùm tibi eum inster

neret

neret? *Misip.* Rogavit verbis amantissimis, nè duo insideremus equo, alter in strato, alter super clunes, & ut in equili diligenter ei substernerem. *Pl.* Nimirum eget misellus, qui latera habet nudata à carne. *Ph.* Quid agitis vos? Non ascenditis in rhedam? *Pl.* Probè mones: rhedarius petit nunc altero tanta plus quàm quanti eamus pacti. *Ph.* Cum rhedariis est vobis res, & cum naviculatoribus: facilè conficietis omnia, & ex animi sententiâ: genus hominum est id mite, mansuetum, come, urbanum, pium. Rhedarii sunt fex terræ, naviculatores fex maris: date illi dimidium ejus, quod plus poscit. *Pl.* Quotam esse jam horam censetis? *Ph.* Ex sole conjicio esse ultra decimam. *Pl.* Appetit jam meridies. *Ph.* Itáne? Heus, Misippe! Eamus: sequatur qui poterit. Invenient nos ad galerum purpureum: ea est taberna diversoria, sita contra regiam pyramidem, non procul à domo Curionis. *Misip.* Quà egrediemur? *Ph.* Per portam Marcellinam, ad dextram simplici viâ & directâ. *Misip.* Imò teneamus hanc semitam: via jucunda, & placida. *Ph.* Minimè verò: nihil commodius ac tutius quàm via regia: Nam transversis itineribus amittemus comites; præsertim quòd trames ille, nisi me fallit memoria, est valde sinuosus, & ambagiosus. *Misip.* Qui sunt isti hastati? Videntur milites ex istis mercenariis. *Ph.* Quid agendum? *Misip.* Revertamur, nè nos spolient. *Ph.* Progrediamur, nam facilè evademus eos cu su equorum per campos. *Misip.* Quid si gestent tormenta manuaria? *Ph.* Nihil tale cerno, sed solas sarissas. *Misip.* Accede propiùs puer. *Pu.* Quid rei est? *Misip.* Non tu vides illos Germanos? *Pu.* Quos? *Misip.* Illos huc venientes adversum nos. *Pu.* Planè sunt Germani: sed Parisienses rustici duo, cum suis baculis. *Misip.* Profectò ità est. Bene sit tibi, animam mihi & vitam reddidisti. Sed ubi Misospudus & Planetes? *Pu.* Rhedarius iratus quòd non quantum postulaverit accipiat, duxit eos viâ salebrosâ; equi, dum magnâ enituntur vi rotas in alto cœno hærentes extrahere, temonem & helcia confregerunt: tum canthi revulsi sunt cum clavis, & ipso

cet. Ph. Eia puer, fræna equum meum, & insterr
Quid (malum!) manno indis lupatum? orna pot
frænulo illo levi cum bullis. *Pl.* Hui! Nec oream h
bet nec aureas. Ph. Si scirem quis fregisset, ego i
frangerem. *Misip.* Quid tu nunc dicis concitatus? *Ph* P
nem in cœna. Accipe, unde poteris, accommoda
Pl. Scilicet in mediis pædagogiis quæres tu vel equ
rum ornamenta. *Ph.* Supple igitur quæ desunt ex h
fune. *Pl.* Erit deforme. *Ph.* Abi, insane. Quis videb
extra urbem? Antilena est dissuta. *Ph.* Sucias liga
astrictoriâ aliquâ. *Pl.* Non habet postilenam. P
Nec est opus. Pl. Magnum equitem, & exercitatum
Delabetur ephippium ad collum, & effundet te equus s
pra caput. *Ph.* Quid ad me? Lutosa est magis via, quà
lapidosa; inficiar cœno, non cruentabor. Sed si hæc om
nia apparanda, non hinc decedemus ante vesperum: a
duc equum qualicunque ornatu. *Pl.* Paratus est, conscen
de. Ah! Quid agis? pedem dextrum ponis priorem i
stapeda? *Ph.* Utram ergò? *Pl.* Sinistrum; & haben
sinista manu rege: dextra cape hanc virgulam, quæ e
pro calcaribus. *Ph.* Non indigeo: calcanei erunt mi
vice calcarium. *Pl.* Jubellium Tauream videtis, aut, q
cum hoc est congressus, Asellum. *Ph.* Apage historias i
procinctu. Ubi reliqui? *Pl.* Ite: ego comitabor vos pe
dester. *Misip.* O equum molestissimum succussatorem
ossa mihi omnia contuderit, priusquam perveniamus i
oppidulum. *Ph.* Quid (malùm) est stratum illud tuum
clitella est, ut puto. *Misip.* Paulò minus. *Ph.* Quanti
quanti? *Misip.* Numis Turonensibus quatuordecim. Pl
Equum ipsum cum suo victu & vestitu tanti non eme
rim: Nec videtur mihi equus vector, nec ephippiariu
sed jumentum clitellarium & jugale, aut dorsuale
animadverte, quæso. Ut passim cespitat? vel in chartam
aut latum culmum impingeret *Misip.*. Quid tu de eo di
cis? Pullus est adhuc. Sed garrias quæ voles, Vides t
hunc equum? is qualis qualis est, me vehet, aut ego illum
Pl. Ungulam habet tenerrimam, miser. *Ph.* Quid ad
monuit te tam accuratè unoculus, cùm tibi eum inster

neret

neret? *Misip.* Rogavit verbis amantissimis, nè duo insideremus equo, alter in strato, alter super clunes, & ut in equili diligenter ei substernerem. *Pl.* Nimirum eget misellus, qui latera habet nudata à carne. *Ph.* Quid agitis vos? Non ascenditis in rhedam? *Pl.* Probè mones: rhedarius petit nunc altero tanta plus quàm quanti eramus pacti. *Ph.* Cum rhedariis est vobis res, & cum naviculatoribus: facilè conficietis omnia, & ex animi sententiâ: genus hominum est id mite, mansuetum, come, urbanum, pium. Rhedarii sunt sex terræ, naviculatores sex maris: date illi dimidium ejus, quod plus poscit. *Pl.* Quotam esse jam horam censetis? *Ph.* Ex sole conjicio esse ultra decimam. *Pl.* Appetit jam meridies. *Ph.* Itáne? Heus, Misippe! Eamus: sequatur qui poterit. Invenient nos ad galerum purpureum: ea est taberna diversoria, sita contra regiam pyramidem, non procul à domo Curionis. *Misip.* Quà egrediemur? *Ph.* Per portam Marcellinam, ad dextram simplici viâ & directâ. *Misip.* Imò teneamus hanc semitam: via jucunda, & placida. *Ph.* Minimè verò: nihil commodius ac tutius quàm via regia: Nam transversis itineribus amittemus comites; præsertim quòd trames ille, nisi me fallit memoria, est valde sinuosus, & ambagiosus. *Misip.* Qui sunt isti hastati? Videntur milites ex istis mercenariis. *Ph.* Quid agendum? *Misip.* Revertamur, nè nos spolient. *Ph.* Progrediamur, nam facilè evademus eos cursu equorum per campos. *Misip.* Quid si gestent tormenta manuaria? *Ph.* Nihil tale cerno, sed solas sarissas. *Misip.* Accede propiùs puer. *Pu.* Quid rei est? *Misip.* Non tu vides illos Germanos? *Pu.* Quos? *Misip.* Illos huc venientes adversum nos. *Pu.* Planè sunt Germani: sed Parisienses rustici duo, cum suis baculis. *Misip.* Profectò ità est. Bene sit tibi, animam mihi & vitam reddidisti. Sed ubi Misospudus & Planetes? *Pu.* Rhedarius iratus quòd non quantum postulaverit accipiat, duxit eos viâ salebrosâ; equi, dum magnâ enituntur vi rotas in alto cœno hærentes extrahere, temonem & helcia confregerunt: tum canthi revulsi sunt cum clavis, & ipso

rotam sufflaminaverat imprudens, bili excæcatus: nun
ea reficit stomachabundus, & convicians divis omnibu
vectores quoque diris devovens atrocissimis. *Ph.* Qu
capiti illius sint. *Pu.* Puto eos rhedâ relicta transitur
in sarracum, quod sine onere habes, iter Bononiam Glau
cus & Diomedes ingressi erant in scaphan quandam
sed nautæ negant se hoc vento posse remis aut cont
agere navigium: equos helciarios narrant omnes esse oc
cupatos, nescio quâ materiâ vehenda: ità nondum re
ligâ aut prymnesium. *Ph.* De naulo nihil novi? *Pl.* Ni
hil prorsum. *Ph.* Mirum est: sed conjicio quid futurum
sit: non pervenient illi Bononiam ante serum diei. *Misip.*
Quid tum? sumemus diem crastinum totum ad refic
endum animum. Aspice ut fluviolus ille leniter labatu
aquæ planè crystallinæ inter scrupos aureos: Quam ju
cundum murmur! Audis lusciniolam, & carduelem
Profectò territorium hoc Parisiense amœnissimum es
Ph. Quod spectaculum potest esse huic par! Quam pla
cido agmine fluit Sequana! Ut fertur navicula illa ple
nis sinibus, & secundo vento! mirifice his omnibus redin
tegrantur animi: O pratum miro artificio vestitum! *Mi
sip.* Nempe ab admirabili artifice. *Ph.* Quàm suavem o
dorem eructat! *Misip.* Hàc, ad sinistram flectito, ut vite
cœnum tenacissimum, in quo gradarius tuus stàtim un
guem amitteret. Quàm contrarius hic campus suo vicino
obsitus situ squalidus, cariosus, horrens petris, & spini
armatus! *Pu.* Non vides esse agrum ruderarum ex villæ
ruinis? & alioqui frumentarius est. Hyberno pulvere, ve
no luto, màgna farra Camille metes. *Ph.* Quæso, canti
versus aliquot, ut soles. *Misip.* Placet.

Fœlix i'li animi, divisque simillimus ipsis,
Quem non mendaci resplendens gloria fuco
Sollicitat, non fastosi mala gaudia luxus:
Sed tacitos sinit ire dies, & paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla silentia vitæ.

Ph. Versus facetissimos, & gravissimos! Cujus, quæs
sunt? *Misip.* Non agnosti? *Ph* Non. *Misip.* Angeli Po
litiani. *Ph.* Vetustiores putavi: & habent gratiam ant

quitat

quitatis. Suspicor nos deerrâsse. *Misip.* Heus bene vir! Quà itur Bononiam? *Rust.* Abberrastis; obvertite cantherios vestros ad bivium illud, & tenete viam quam redit flumen; ea vos non sinit falli, recta est, & simplex usq; ad vetustam quercum: indè ad manum hanc vos præcipitate. *Misip.* Habemus gratiam. *Rust.* Ducat vos Deus. *Misip.* Mallem currere, quàm sic ab equo isto concuti. *Ph.* Tanto cœnabis avidius. *Misip.* Imò non potero cœnare delassitus & confractus toto corpore: citiùs quæram de lecto, quàm de mensa. *Ph.* Sede conjunctis cruribus non divaricatis: minùs senties laborem. *Misip.* Hoc est fœminarum: & facerem, nisi metuerem derisus & sannas prætercuntium. *Pl.* Siste parumper, *Philippe*, dum hic faber ferrarius calciârit asturconem tuum, cui excussa est solea dextri pedis. *Misip.* Quin potiùs moremur hic, ut clauso diversorio sub dio dormiamur. *Ph.* Quid tum? in aperto mundo an non id præstabilius, quàm in clauso? Gravius esset, quòd incœnes.

Pedestre, *idem quod* terrestre. Otea, *corrigia quæ est sub ore.* Aurea, *corrigia ad aures.* Antilena, *est lorum ante pectus.* Postilena, *lorum obstratum ad caudam.* Substernere, *paleam ad cubandum.* Curio, *est sacerdos, qui præest parœciæ*, curatus *vulgo* Tormenta manuaria, *quas scolopetas vocant.* Equi helciarii, *qui trahunt navigium, aut similia.* Prymnesium *funis est, quo naviculæ terræ alligantur.*

Scriptio.

Manricus, Mendoza, Puer, Magister.

ADfuistin hodie, cùm ille haberet orationem de utilitatibus scribendi? *Men.* Ubinam? *Man.* In auditorio Antonii Nebrissensis. *Men.* Minimè verò: sed tu recense, siqua hæserunt memoriæ. *Man.* Quid ego recenseam? Dixit tam multa, ut omnino propè exciderint. *Men.* Ergò contigit tibi quod de vasis angusti orificii Quintilianus dicit, quæ supersusam humoris copiam respuunt; sensim si instilles, recipiunt. Sed nihil retinuisti penitus *Men.* Propemodum nihil. *Men.* Aliquid igitur. *Man.* Perpusillum. *Men.* Isthuc ipsum perpusillum fac mihi etiam commune. *Man.* Primùm omnium. Aiebat

esse perquam admirabile, tantam varietatem humanarum vocum paucis potuisse literis comprehendi: deinde Amicos absentes posse inter se beneficio literarum colloqui. Addebat, Nihil esse visum mirabilius apud insulas istas à regibus nostris recens inventas unde aurum affertur, quàm posse inter se homines aperire quæ sentiant, tanto intervallo regionum, missa chartulâ aliqua maculis nigris distincta. Rogabant enim, an papyrus sciret loqui. Hæc ille, & alia permulta, quæ sum oblitus. *Men.* Quamdiu dixit? *Man.* Horas duas. *Men.* Ex tam longa oratione tam paucula mandâsti memoriæ. *Man.* Mandavi quidem memoriæ; sed ea noluit retinere. *Men.* Planè dolium habes filiarum Danai. *Man.* Imò excepi cribo, non dolio. *Men.* Accersamus aliquem, qui tibi ea quæ ille dixit redigat in memoriam. *Man.* Mane tamen: nam aliud quiddam cogitatione quæro. Teneo. *Men.* Eloquere tandem. Cur non excipiebas penna? *Man.* Non erat ad manum. *Men.* Nè pugillares quidem? *Man.* Nè pugillares quidem. *Men.* Exprime hoc tandem. *Man.* Aufugit jam: Tu excussisti menti, tam odiosè interpellando. *Men.* Hui! Tam citò? *Man.* Rediit in memoriam. Ex autoritate nescio cujus Scriptoris affirmabat nihil esse ad magnam eruditionem compendiosius, quàm probè ac celeriter pingere. *Men.* Quis is autor? *Man.* Nomen sæpe audivi, sed memoriâ effluxit. *Men.* Ut alia. Sed huic præcepto non paret vulgus nostræ nobilitatis, quæ pulchrum & decorum sibi esse ducit, nescire literas formare: dicas scarificationem esse gallinarum, & nisi præmonitus sis cujus sit manus, nunquam divinâris. *Man.* Et ea de causa vides, quàm crassi sint homines, quàm amentes, & opinionibus corruptissimis. *Men.* Quomodo sunt vulgus, si nobiles? an non hæc multùm inter se distant? *Man.* Quia vulgus non vestibus & professionibus distinguitur, sed vitâ, & judicio de rebus integro. *Men.* Vin' ergò ut nos à vulgari ista inscientia vindicemus? Tradamus nos huic exercitamento. *Man.* Nescio quo pacto naturale est mihi, distortè, inæqualiter, perturbatè exarare literas.

Me-

en. Hoc habes nobilitatis; exerceas te: nam assuefa-
io mutabit, quod naturale esse ducis. *Man.* Sed ubi is
bitat? *Men.* Ex metu id quæris, qui nec audivi ho-
inem, nec vidi, cùm ipse eum audieris tu? Quantum
telligo, velles omnia ingeri tibi præmansa in os.
n. Nunc commemini. Aiebat sibi domum condu-
am juxta ædem divorum, Justi & Pastoris. *Men.* Est
gò vicinus vester. Eamus. *Man.* Heus puer! Ubi est
agister? P. In illo conclavi. *Man.* Quid agit? P. Docet
osdam. *Man.* Significa illi astare hic præ foribus, qui
c etiam veniunt, ut ab eo doceantur. *Mag.* Qui pueri
nt isti? Quid petunt? P. Te cupiunt conventum.
ag. Admitte eos ad me rectà. *Man.* & *Men.* Opta-
us tibi salutem, & omnia prospera, magister. *Mag.* Et
o vicissim vobis fœlicem huc ingressum. Sospites vos
ristus. Quid est? quid vultis? *Man,* Doceri abs te ar-
m istam quam profitere, si modo vacat, & si vis.
g. Profectò oportet vos esse pueros honestissimè
ucatos, qui & sic loquamini, & tam modesto sitis ore.
unc verò magis, cum totâ facie suffudit se vobis rubor:
nficite filii; nam iste color virtutis est. Qui vocamini?
n. Manricus & Mendoza. *Mag.* Nomina ipsa te-
ntur ingenuam educationem, & generosos animos.
à demum eritis verè nobiles, si iis artibus excolatis a-
mos, quæ Maximè sunt dignissimæ claris natalibus.
uantò magis sapitis vos, quàm multitudo ista nobilita-
, qui eò se habitum iri generosiores sperant, quò impe-
iùs pingant literas. [Sed minimè est hoc mirandum;
andoquidem persuasio hæc dementiam nobilitatis
mpridem invasit, Nihil esse abjectius, aut vilius, quàm
iquid scire. Ergò videre est illos epistolis, à librariis
s compositis subscribentes id quod legi nullo pacto
test, nec scias à quo tibi epistola mittatur, nisi sit à ta-
llario prædictum, aut signum agnoscas, *Man* Id modò
o & Mendoza querebamur. *Mag.* Sed venitis huc ar-
ati? *Man.* Minimè verò, bone præceptor: vapularemus
nostris pædagogis, si ausi essemus arma hac ætate vel
picere, nedum tangere *Mag.* Ah, ah! Non loquor de

armis crudelitatis: sed de istis scriptoriis, quæ ad præ-
tem rem faciunt. Habetis thecam pennariam cum p
nis? *Men.* Quid rei est theca pennaria? An ea, quem
calamariam nominamus? *Mag.* Ea ipsa: nam antiqui
mi homines solebant stylis scribere; quibus successe
calami, & potissimum Nilotici. Agareni, si quos vid
arundinibus scribunt à dextra in sinistram: sicut om
penè ad Orientem nationes. Europa Græcos secuta, c
tra, à sinistra in dextram. *Man.* Etiam Latini? *Mag.*
tini quoq;, fili: sed hi à Græcis habent originem, & q
veteres Latini scribebant in membrana deletili, quæ
cabatur palimsestos, tum unâ tantùm facies, nam
utrinque erant, libri conscripti, opisthographi dicebant
quales fuit Orestes ille Juvenalis, scriptus & in te
nec dum finitus. Sed hæc aliàs: nunc ea quæ instant
serinis pennis scribimus; aliqui gallinaceis. Vestræ i
sunt egregiè habiles: nam sunt caule amplo, & nitido
firmo. Detrahite plumulas scalpello, & detruncate
quid è caude: tum eradite, siquam habent scabri i
nam levigatæ fiunt aptiores. *Man.* Nunquam ego g
nisi deplumatas & nitidas: sed institutor meus docuit
eas leves facere salivâ & affricatione ad adversam tu
cam, vel fœminicruralia. *Mag.* Præsens consilium *M*
Doce nos aptare pennas. *Mag.* Primùm omnium, P
scindetis utrinque caput, ut fiat bifurcata: tum, In
periore parte incisuram facite scalpello sensim duct
quæ crena vocatur: hinc, æquate duos illos peduncul
seu mavultis nominare crescula, ità tamen, ut altius
dextrum, in quod penna scribendo incumbit: id tam
discrimen vix perceptibile oportet esse. Pennam si firm
ùs vis chartæ imprimere; tribus digitis teneto: sin cel
riùs duobus, pollice & indice, more Italico. Nam m
dius inhibet magis cursum, & moderatur, nè se imm
dicè effundat, quàm adjuvat. *Man.* Profer atramentar
um. *Men.* Hem! Cornu atramentarium elapsum est m
hi venienti huc. *Mag.* Puer, profer ampullam illam:
tramentum ex ea effundemus in hoc mortariolum plum
beum. *Men.* Sine peniculo? *Mag.* Ità hauries pennâ

quid

quidiùs, & commodiùs: nam in goſſipio, vel filo bombycini, aut lini, cùm pennam intingis, adhæret ſemper crenæ fibra aliqua, vel flocculus, in quo detrahendo fit mora ſcriptioni: aut ſi non detrahas, lituras, veriùs effingas, quàm literas. *Men.* Ego ex ſodalium conſilio linteolum Meritenſe indo, aut bombycinum leve ac tenue. *Mag.* Iſtud verò eſt ſatius. Cæterùm multò præſtat, ſolum atramentum infundere in mortariolo quidem fixo: nam quod circumgeſtandum eſt, huic omnino opus eſt penicillo. Cæterùm habetis chartam? *Men.* Hanc. *Mag.* Aſperam admodum, & quæ pennam remoretur, nè inoffenſè decurrat, quod eſt ſtudiis noxium. Nam dum luctaris cum ſcabritie chartæ, elabuntur multa ex iis, quæ ſcribenda cogitaveras. Hoc genus chartæ amplæ, denſæ, duræ, ſcabræ, librariis relinquite; quæ ideò librariæ nuncupantur, quòd ex eis fiant ad diuturnitatem libri: nec illam quotidiano uſui parabitis grandem, auguſtam, ſive imperialem, quæ de rebus ſacris Hieratira nominatur; quales videris in libris ſacrarum ædium. Aqquirite vobis chartam epiſtolarem, quæ ex *Italia* affertur optima, tenuiſſima, & firma: vel vulgarem illam, quam ex Gallia important, quam paſſim invenietis venalem in ſingulos codices numis octonis plùs minùs: dabitur vobis pro corollario philyra una aut altera chartæ emporeticæ, quam bibulam dicimus. *Men.* Quæ eſt horum nominum ratio? nam ſæpe dubitavi. *Mag.* Emporetica de Græco venit, ab involvendis mercibus; & bibula, quòd atramentum abſorbeat: ità non erit vobis opus furfuribus, aut ſabulo, vel pulvere de pariete eraſo. Sed omnium optimum eſt, cùm per ſe literæ exſiccantur: eo enim modo diuturniores fiunt. Proderit tamen emporetica, cùm ſub manum extendatis, nè ſudore aut ſordibus maculetis papyri candorem. *Man.* Cedò jam nobis, ſi videtur, exemplar. *Mag.* Primùm abecedarium, deinde ſyllabatim, tum verba conjuncta ad hunc modum: Diſce puer, quibus fias ſapientior, & proinde melior. Voces ſunt animorum ſigna inter præſentes, literæ inter abſentes. Hæc effingite, & redite huc à prandio, vel cras, ut

scripturam vestram emendem. *Man*. Faciemus. Interea commendamus te Christo. *Mag*. Et ego vos eidem. *Men*. Secedamus, absque interventu sodalium & interpellatione meditemur, quæ à magistro hoc accepimus. *Man*. Placet mihi: ita fiat. *Men*. Ventum est, quo volebamus: assideamus in his saxis *Man*. Etiam, sed aversi à sole. *Men*. Mutua mihi dimidium chartæ folium quod reddam cras. *Man*. Sufficit tibi hoc frustulum. *Men*. Hui! Non capiet sex versus; ex meis præsertim. *Man*. Scribe in utraque facie, & duc versus densiores: quid necesse habes tam magna interstitia relinquere? *Men*. Ergone? vix intervallum est ullum: nam literæ sese utrinque attingunt, præsertim quæ longos habent apices, aut pedes, ut *b* & *p*. Sed quid tu! jámne duos versus exarâsti? quidem eleganter, nisi quod sunt pravi. *Man*. Scribe seorsum, & tace. *Men*. Enimvero pennâ & atramento hoc scribi nullo pacto potest. *Man*. Quid ità? *Men*. Non cernis, ut penna respergit chartam atramento extra literas? *Man*. Atramentum meum adeò est crassum, ut limum esse credas: aspice, amabò, ut hæret in summa crena, nec ad characteres formandos defluit. Quin igitur utrique incommodo medemur? tu de cuspidibus pennæ rescinde scalpello, quoad atramentum commodè colligat in literas: ego in atramentarium, quò sit atramentum liquidius, instillabo guttas aquæ aliquot. *Men*. Immo urinam potiùs. *Man*. Oh! Nè lotium: fœtebit atramentum ipsum & quicquid scripseris: nec facilè deinceps odorem hunc elueris è peniculo. Optimum esset acetum, si haberes ad manum: nam hoc vi suâ statim disrarat densum atramentum. *Men*. Verum! sed periculum est, nè acrimon à suâ chartam penetret. *Man*. Nihil tale metuas: hæc charta maximè omnium continet atramentum, ne effluat. *Men*. Extremæ hujus tuæ chartæ oræ inæquales sunt, rugatæ, & asperæ. *Man*. Demarginato chartam aliquantum forficibus; nam hoc est etiam elegantius: aut citra eam asperitatem scribendo subsiste. Tibi semper levissimæ offensiones satis magno impedimento sunt, ne pergas; sed quicquid est in manibus, abjicias illico.

Men. Redeamus jam ad præceptorem. *Man.* Videtur tibi tempus? *Men.* Metuo nè præterierit jam tempus: nam solet mature cœnare. *Man.* Eamus: ingredere tu prior, qui habes minus cordis. *Men.* Imò tu potiùs, qui minus frontis. *Man.* Vide nè quis ab illo exeat, qui deprehendat hic nos jocantes: & lascivientes. Pulsemus fores annulo, etsi patentes: nam hoc fuerit urbanius Arat. P. Quis istic? Rectà introeas, quisquis es. *Man.* Nos sumus: ubi est institutor? P. In conclavi. *Men.* Omnia sint tibi fausta, præceptor. *Mag.* Fœliciter veneritis. *Men.* Effiximus quinquies aut sexies tuum exemplar in eadem charta: retulimus ad te hoc opus nostrum emendandum. *Mag.* Rectè facitis. Ostendite. Posthac relinquite majorem intercapedinem versuum, ut sit ubi ego possim corrigere vestra errata ad emendationem. Hæ literæ sunt admodum inæquales, quod est in scribendo fœdum. Animadvertite, quanto *n* majus est quàm *e* & *o*, quàm orbis hujus *ſ*: nam literarum corpora omnia oportet esse æqualia. *Men.* Quid quæso, vocas corpora? *Mag.* Media in literis præter apiculos & pedunculos, si quos habent: capites habent *b* & *l*; pedes, *p*, & *q*. Jam in eodem *m*, crura sunt imparia: primùm brevius est medio, & nimis magnam caudam trahit, sicuti & illud *a*: nec satis imprimitis pennam chartæ; vix hæret atramentum, nec dignoscas quæ sint elementa. Quod literas has transformare tentaris in alias, erasis particulis cuspide scalpelli, magis deturpasti scripturam: satius fuisset tenuem lituram inducere, tum & quod superest verbi in fine versus, transferre in caput sequentis, modò integræ sint semper syllabæ, quas secari non patitur lex Latinæ scriptionis. *Augustum Cæsarem* produnt memoriæ, non solitum verba dividere, nec ab extrema parte versuum abundantes literas in alteram transferre, sed ibidem statim subjicere; & circumducere. *Men.* Nos id libenter imitabimur, quoniam exemplum est regis. *Mag.* Rectè facitis. Quomodo enim aliter approbaretis vos ex illius esse satos sanguine? Sed nè conjungatis omnes literas, nec omnes separetis. Sunt quæ uniri inter se postulent, ut caudatæ cum aliis, velut *a*, *l*, *u*:

item

tem hastatæ, ut, f, & t. Sunt quæ recusent, nempe orbiculatæ, p. o, b. Quantum poteritis, recto capite scribite: nam inflexo atque incumbenti defluunt humores ad frontem & oculos, undè morbi nascuntur multi, & videndi imbecillitas. Accipite alterum exemplar: quod exprimetis cras, Deo propitio.

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Et aliud *Martialis* de N tario.

Currant verba licet, manus est ve'ocior illis:
Nondum lingua suum, dextra peregit opus.

Men. Vísne etiam ut lituram hanc reddamus? *Mag.* Lituram sanè, modò & alia probè exarata. *Men.* Interea optamus, Te bellissimè valere.

Vestitus & deambulatio Matutina.

Malvenda, Bellinus, Gomezulus, Joannius.

NEmpe hoc assidue? Jam clarum mane fenestras Intrat---Stertimus, indomitum quod despumare Falternum Sufficiet---*B.* Apparet profectò insanire te: nam alioqui nec tam multo mane esses expertectus, nec versus funderes, & quidem satyricos, quò manifestiùs rabiem tuam patefacias. *M.* Accipe ergò Epigrammatarios, edentulos & salsos. *Surgite, jam pueris vendit jentacula pistor: Christataq; sonant undique lucis aves.* B. Istud de jentaculo citiùs mihi somnum excuteret, quàm clamores tui. *M.* Festivissime nugator, Precor tibi fœlicem hunc diem. *B.* Et ego tibi faustam noctem, & bonum cerebrum, ut simul & dormire possis, & solutâ oratione loqui. *M.* Quæso te, Seriò responde, si modò seriò potes unquam loqui: Quam horam censes nunc esse? *B.* Medium noctis, vel plus paululum. *M.* In quo horologio? *B.* In meo domestico. *M.* Ubi tandem est horologium tuum domesticum? Tu ut horologium unquam habueris, aut inspexeris, cui omnis hora est semper dormiendi, edendi, ludendi; studendi verò nunquam? B. Atqui hic ego habeo horologium mecum. *M.* Ubi? Ostende. B. In meis oculis: Vide ut nullâ vi aperiri possint: obdormi rursus,

obsec

obsecro; aut certè tace. *M.* Quid (malum!) est carosis hæc, seu veriùs lethargus, & mors quædam? quamdiu putas nos jam dormisse? *B.* Horas duas, vel ad summum tres. *M.* Ter ternas. B. Qui fieri isthuc potest? *M.* Gomezule, I curriculo ad solarium Franciscanorum, & contemplare quota sit hora. B. Apage! Solarium, cùm sol nondum sit ortus? *M.* Ortus verò? Aperi fenestram istam vitream, heus tu puer, ut verberet sol hujus oculos suis radiis: plena sunt jam sole omnia, & umbræ minores, B. Quid tibi est rei cum ortu solis, & occasu? Sine illum priorem te surgere, cui majus est conficiendum iter diurnum. Gomezule, cursim contendito ad D. Petri, ibi aspicito & in horologio machinali quæ sit hora, & in gnomone. *G.* Utrumq; sum intuitus: in solario parum abest umbra à secunda linea; in horologio digitus indicat horam paulò plùs quintam. B. Quid narras? Aliud restat ergò agendum tibi: ut hic sistas mihi fabrum ferrarium ex vico lapideo, qui forcipe disjungat has palpebras tam affixas: dic ei, revellendam esse è foribus seram aliquam, cujus sit amissa clavis. *G.* Ubinam habitat? M. Iste verò serio accerseret. Desine jam nugari, & surge. B. Surgamus tandem, quando ità obstinâsti animo. Vah! Quàm es odiosus sodalis! *Exuscita me, Christe, ex somno peccati ad vigiliam justitiæ: transfer me ex nocte mortis ad lucem vitæ.* Amen. M. Feliciter tibi procedat hæc lux. B. Et tibi hæc eadem, & aliæ quàm plurimæ lætæ ac faustæ: hoc est, ut eam ità transigas, nè cujus virtutem lædas, neu quis tuam. Puer, affer to subuculam mundam: nam hanc jam totos sex dies gestavi: hem, arripe pulicem illum saltitantem. B. Omitte nunc venationem pulicum. Quantulum erit, pulicem unum in cubili hoc extinxisse? M. Quantum guttam unam aquæ Diliæ huic adimere. B. Imò verò mari ipsi Oceano. Nolo hanc subuculam collari rugato, sed alteram illam plano: nam rugæ hæ quid aliud sunt hoc tempore, quàm nidi aut receptacula pediculorum, & pulicum? M. Inepte, existis repentè dives: habebis pecus album, & pecus nigrum. B. Peculium numerosum magis quàm quæstuosum: Et

comites

comites, quos malim semper videre in vicinia, quàm dom meæ. Jube famulam resuere latera hujus subuculæ, & quidem filo serico. G. Non habet. B. Lineo igitur aut laneo, aut etiam, si ità lubet ei, sparteo. Nunquam famul hæc habet, quod est opus: quod verò non est opus; affa tim. Te verò, Gomezule, nolo ego esse divinatorem exequere mandatum meum, & renuncia; nè arioleri quid sit futurum. Excute pulverem è fœminicruralibus concussu: hinc purga diligenter muscario illo setaceo Udones dato itidem mundos: nam hi sunt jam exudati & pædore olidi φεῦ amove eos istinc continuò: offendit me fœtor gravissimè. G. Vis interulam? B. Non: nam ex luce solis colligo diem fore calidam: sed cedò mihi thoracem illum dimidiis manicis serici gausapini; & tunicam simplicem fustadicam cum vinculis vestiarii oblongis. M. Imò fustanicam. Quid isthuc rei est quònam ire cogitas, ut tam ornes te præter morem tuum, præsertim cùm sit dies profestus? E posce s ligulas devinctorias castrenses. B. Et tu cur induisti bombycinam levem, recentem ab officina, cùm habes capripilliam & damascenam detritam? M. Dedi hæc resarcienda B. Ego verò in hisce meis magis commoditatem specto vestitus, quàm ornatum: uncinuli isti & orbiculi sunt laxati. Tu improbe, inconsideratè semper dissolvis. M Ego potiùs utor globulis & ocellis, quod est decentius, & minùs in induendo & exuendo molestum. B. Non est idem omnium judicium in his, aut in reliquis omnibus. Pectorale hoc tunicæ condito in arcam, nec proferas totâ æstate: adstrigmenta hæc strenuè sunt exarmata suis ferris: limbus hic est dissutus & discerptus; cura resarciendum: sed vide, nè assuantur desormè commissuræ. G. Non poterit id perfici ante sesquihoram. B. Affige ergò aciculâ, nè pendeat: dato periscelides. G. Adsunt: calceolos cum crepidis longi obstraguli paravi tibi, pulvere bene excusso. B. Calceos potiùs exterge situ, ac nitida. M. Quid est ligula in calceo, de qua inter grammaticos fuit controversia peracerba, (ut solet de omnibus) dicendumne esset, Ligula, an lingula? B. Illa assuitur calcei

calceis Hispanicis in summa plana, hic non habent. *M*. Et in Hispania jam desuescunt apponere, calceatu Gallico. *B*. Accommoda mihi tuum pectinem eburneum. *M*. Ubi est tuus ligneus, & quidem Parisiensis? B. Non audisti me heri objurgantem Gomezulum? *M*. Objurgare vocas tu ferire? Hoc illud erat: fregerat quinque aut sex radios pectinis ex densis, ex raris penè omnes. *M*. Legi nuper scriptorem quendam præcipere, ut eburneo pectine pectamus caput quadragies, ductò à bregmate ad verticem, & indè ad occipitium. Quid agis? Hoc non est pectere, sed mulcere: cedò pectinem. *B*. Neque isthuc est pectere; sed radere, aut verrere; credò habere te caput testaceum. *M*. Et ego te butyraceum; adeò non audes attingere. *B*. Vin' tu igitur ut mutuò arietemus capita? *M*. Nolo tecum contendere insaniâ, nec committam bonam mentem meam cum tua dementia. Ablue jam tandem manus & faciem; Sed os potissimùm, ut mundiùs loquaris. *B*. Utinam adeò citò animum perpurgarem, ut manus! Dato malluvium. *M*. Confrica paulò diligentiùs nodos istos manus, quibus hærent sordes densissimæ. *B*. Falleris; nam puto esse potiùs decoloratam pellem, & rugatam. Abjice has malluvias. Gomezule, in cloacam illam, & cedò mihi reticulum, & pileum clavatum, affer jam ocreas. *G*. Itinerariásne? *B*. Non, sed urbanas. *G*. Vis cucullionem an pallam? *B*. Sumus foràs prodituri? *M*. Quidni? *B*. Affer igitur lacernam. *M*. Prodeamus jam tandem nè amittamus è manibus deambulandi tempus. B. *Duc nos, Christe, per vias tibi gratas, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Amen. O quàm formosa aurora! Verè rosea, & (ut poetæ vocant) aurea. Quàm gaudeo me surrexisse! Exeamus urbem. *M*. Exeamus: nam ego hàc totâ hebdomade pedem portâ non extuli; sed quò ibimus primùm? indè, quâ? B. Ad arcem, an ad mœnia Carthusiana? *M*. An potiùs ad prata Divi *Jacobi*? B. Minimè illùc, de mane; ad serum potiùs. *M*. Ad Carthusianos ergò per Franciscanos & Bistum, indè per portam Bruxellensem, tum redibimus per Carthusianos, ad rem divinam. Ecce tibi *Jannium*!

nium! Sis salvus, *Joanni.* J. Et vos plurimùm. Qu isthuc est insolitum? tam bene mane surrexistis? B. E verò arctissimo somno eram consopitus: sed Malven hic clamando & tundendo, avellit me è luctulo. J. Rec fecit: nam totum te reficiet, ac recreabit hæc deamb latio. Eamus ad pomœrium: o admirabilem & adora dum artificem tantæ pulchritudinis! Non immeritò v catur opus hoc Mundus & à Græcis, Κόσμος, quasi orn tus & elegans. M. Nè contentè deambulemus, sed len ac molliter. Conficiamus, quæso, in hac mœnia'i amb latione duo aut tria spatia; ut otiosiùs & liberiùs tam d coram speciem contemplemur. J. Attende. Nullus e sensus, qui non egregiâ aliquâ voluptate persundatu Oculi primum. Quæ varietas colorum! qui vestitus te ræ, & arborum! qui tapetes! Quæ picturæ compara huic possunt? Hæc sunt naturalia & vera, illa altera fict & falsa. Non injuriâ vates ille Hispanus, Maium ap pellavit pictorem mundi. Jam aures. Qui concentu avium, potissimùm lusciniæ! ausculta eam è salice à qu (ut Plinius inquit) perfectæ musicæ scientiæ modulatu editur sonus. Animadverte accuratè, & annotabis vari tates omnium sonorum. Nunc non interquiescit, se continuo spiritu in longum æquabiliter, sine mutation nunc inflectitur; jam minutiús, & concisiùs canit; nun intorquet, & quasi crispat vocem; nunc extendit; jam re vocat: aliàs longos concinnit versus, quasi Heroicos; aliâ breves, ut Sapphicos: interdum brevissimos, ut Adoni cos. Quin etiam quasi musicæ ludos & scholas habent meditantur aliæ juniores, versùsq; quos imitentur acci piunt. Audit discipula intentione (magnâ utinam nos præceptores nostros pari) & reddit, vicissúsque rejicet. Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehensio. Sed illas ducit natura recta, nos volunta prava. Adde his: Qui odor spirans, undique sive ex pra tis, sive ex segetibus, sive ex arboribus, etiam ex ipsis agris cessantibus & squalidis! Sapor, quicquid ori admo veas, vel ex ipso aere, qualis primi & tenerrimi mellis. M. Hoc puto esse, quod à nonnullis audivi, apes consuesse

mel

mel suum colligere mense Maio ex cœlesti rore. *J.* Ea fuit multorum opinio. Si aliquid vis dari tactui, quid mollius aut salubrius hâc aurâ ubique spirante, quæ salutari spiritu per venas & universum corpus sese insinuat? Venit mihi nunc in mentem versuum aliquot Virgilii de Vere, quos ubique cantillabo, si me potestis ferre voce meâ non olorinâ, sed anserinâ: tametsi hanc malo, si non aliàs cycnus canit dulce, nisi fato suo proximus. B. Ego quidem, ut pro me respondeam, vehementer eos versus aveo audire, qualicunque voce, modò etiam exponas eos nobis. *M.* Nec ego ab hoc dissentio *J.*

Non alios prima crescentis origine mundi,
Illuxisse dies, aliumve habuisse tenorem
Crediderim. Ver illud erat: Ver magnus agebat
Orbis, & Hybernis parcebant flatibus Euri,
Cum primum lucem pecudes hausere, virumque
Ferrea progenies durum caput extulit arvis,
Immissæq; feræ sylvis, & sydera cælo.
Nec res hunc teneræ possent perferre laborem,
Si non tanta quies iret, frigusq; caloremque
Inter, & exciperet cœli indulgentia terras.

B. Non satis intellexi. M. Ego ut reor, multò minùs. J. Ediscite nunc eos; alià intelligetis; sunt enim desumpti ex intima Philosophia, ut alia vatis illius permulta. M. Quæramus ab Orbilio literatore, quem habemus obvium. J. Imò homo est admodum obvius: salutemus modò, & sinamus abire hominem rabiosum, & plagosum, ingentis supercilii, imbutum magis literis quàm eruditum, tametsi persuasit sibi seriò, se esse literatorum Alpha. Cæterùm diximus de corpore. M. Quid porrò? B. Animum & mentem quantopere exhilarat, & excitat hujusmodi aurora! Nullum est tempus ad ediscendum æquè idoneum, nullum ad percipiendum, continendùmque quæ audias, quæq; legas, nec aliud ad meditandum & excogitandum, quocunque applicâris animum: non immeritò quidam dixit, *Aurora gratissima Musis.* B. Sed ego jam extimulor appetentiâ: redeamus domum jentatum. M. Quid tandem? B. Panem, butyrum, cerasa

pruna

pruna cereola: quæ tantopere videntur nostris Hispanis placuisse, ut illorum nomine pruna omnia nuncupent: vel si hæc non sint domi, decerpemus folia aliquot buglossi & salviæ, quæ addamus butyro. *M.* Bibemus vinum? *J.* Minimè verò sed cervisiam, sed quidem tenuissimam ex flava ista *Lovaniensi*: vel aquam puram & liquidam, haustam è fonte Latino, aut Græco. *M.* Quem tu fontem Latinum vocas? Quem Græcum? Illum, qui juxta portam est, Græcum solet nominare Vives; ulteriorem illum, Latinum: causas ipse reddet tibi, cùm illum conveniès.

Diliæ, *fluvius est Lovanii.* Muscarium setaceum, *scopula vocatur vulgo.* Udones, *sunt calceoli lintei.* Interula, *est indusium subucula proximum, quod per hyemem gestatur.* Sericum gausapinum, *vulgo vellurum.* Fustadica, *Pannus levis, qui in Britannia texitur.* Vincula vestiaria, *sunt astrigmenta.* Fustanica, *Pannus ex gossipio, qui texitur in Germania.* Capripiliam, *quæ vulgo undulata.* Uncinuli, orbiculi, globuli, ocelli; *hæc omnia sunt, quibus ad pectus & manicas vestis adstringuntur.* Pileus clavetus *ornatus clavis vel aureis, vel ejusmodi affixis,* Cucullio, *pallium Hispanicum.* Palla, *vestis longa & lata.* Lacerna, *pallium itinerarium.* Vates Hispanus. *Jo. Mena.* Imbutum *intinctum, perfusum.*

Domus.

Iocundus, Leo, Vitruvius.

Est tibi notitia cum insulario amplæ atque elegantis hujus insulæ? *L.* In primis; & est affinis patris mei admodum propinquus. J. Rogemus eum, ut nobis eam omnem patefaciat; nam ferunt nihil fieri posse amœnius, nec delectabilius. *L.* Adeamus, pulsemus fores tintinnabulo, nè irrumpamus inexpectati. Atat. *V.* Quis istic est? Ego sum. *V.* O salve mi tùm pullio dulcissime; undè tu nunc? *L.* E ludo. *V.* Quâ igitur gratiâ huc? *L.* Sodalis hic meus & ego vehementer cupimus hasce ædes visere. *V.* Nunquam spectâsti? *L.* Non totas. *V.* Ingredimini. Heus puer! Affer mihi claves ostiorum domus. Primùm, Hoc est vestibulum; patet semper interdiu, absq; janitore; quod nec intra domum est, nec tamen extra; noctu clauditur. Contem-

tem-

templami i portam magnificam, valvas è robore munitas ære, utrumq; limen & infernum & supernum ex marmore alabastrite. Olim, *Hercules* solebat præfigi ostio domus, ille Ἀλεξίκακος. Hic est Christus verus Deus; nam *Hercules* erat crudelis homo, & maleficus: hoc custode, nihil mali ingreditur in ædes. J. Οὐδὲ ἓν δεσπότης αὐτὲς *V*. Quid dixit Græcè? J. Cur tam multi ingrediuntur mali? *V*. Etiamsi mali ingrediantur, nihil tamen inferunt mali? *L*. Non utimini cardinibus? *V*. Desiit esse mos apud quasdam nationes. Sequitur ostium atrii, quod atriensis servus custodit, præcipuus in familia, ut mediastinus extremus. Tum atrium spatiosum ad deambulandum; multæque ac variæ in eo picturæ. J. Quænam, quæso? *V*. Illa est cœli facies ichnographica; illa terræ & maris orthographica; illa orbis nuper Hispanis navigationibus aperti sciographica. In tabella ista est Lucretia se interficiens. J. Quid, quæso, dicit? nam moriens, ut videtur, loquitur. *V*. Multæ hoc mirantur, quia non cuique tantùm dolet. J. Intelligo quid dicat. *L*. Quid sibi vult tabella illa tam variè delineata? *V*. Ea est graphis hujus ædificii: reduc à tabella hac velum. J. Quid hoc est rei? vetulus sugens papillam fœminæ: *V*. Non legisti exemplum hoc apud Valerium Maximum, titulo *De pietate*? J. Legi. Quid dicit illa? *V*. *Nondum tantum rependo, quantum accepi*. J. *Quid illi*? *V*. *Juvat genuisse*. Ascendamus has scalas cochlides; singuli gradus lati, ut cernitis, ex singulis sunt saxis marmoris Basaltis. Hæc prima contignatio habitatio est Domini; cœnaculum superius hospitale est; non quòd herus meus faciat cœnaculariam, (quod absit) sed paratum est hospitibus amicis, ornatum, semper instructum, & vacuum, nisi cùm adsunt hospites, hoc est triclinium. J. Bone Christe. Quæ fenestræ speculares! quàm scitè depicta pictura sciographica! qui colores; quàm vividi! quæ tabulæ! quæ signa! quæ coassatio! Quænam est historia vitreatum? *V*. Fabella Griselidis, quam aptè & ingeniosè confinxit Joannes Bocatius: sed herus meus decrevit addere rei fictæ rem veram, de *Godelina Flandrensi*, & *Catharina Angliæ* Regina, quæ superat inventum Griselidis.

Signa

Signa sunt, Primùm illud *Pauli* Apostoli. J. Quod lemma? *V. O quantum tibi nos debemus, tu Christe!* J. Quid ipse loquitur? *V. Gratia Dei sum, quod sum;* *gratia Dei in me vacua non fuit.* Alterum est illud Mutii Scævolæ. J. Nec is est mutus, etiamsi Mutius. Quid est mutit? *V. Non incendet,* inquit, *me hic ignis, quoniam alius major ardet intus.* Tertium signum est *Helenæ*, Titulus est, *Vtinam fuissem semper talis! Minus nocuissem.* J. Quem signat cæcus ille seniculus recalvaster, indice ad Helenam verso? *V.* Homerus est: dicit *Helenæ*, *Quæ mala tu fecisti, ego bene cantavi.* J. En lacunar! Est deauratum, admistis margaritis, *V.* Margaritæ quidem sunt, sed pretii exigui. J. Quò spectant fenestræ? *V.* Hæ in hortos, illæ in impluvium. Hæc est diæta, seu æstiva cœnatio. En vobis cubiculum & conclave! Cubiculum ornatum est tapetibus, pavimento contabulato storibus tecto: & imagines aliquot Divæ Virginis, Christi Servatoris: illæ alteræ sunt Narcissi, Euriali, Adonidis, Polyxenæ, qui dicuntur fuisse formosissimi. J. Quid scriptum est in limine superiore ostii? *V. Recipe te in portum tranquillitatis affectuum.* J. Quid in interiore poste forium? *V. Ne induxeris in portum tempestatem.* In conclavi illo clauso asservantur ferè priva utensilia. Hoc alterum membrum est hybernum; vides omnia obscuriora & magis tecta: tum hypocaustum. J. Amplius, mea sententiâ, quam pro cœnatione. *V.* Non animadverti etiam cubiculum interius eodem vaporio excalfieri. J. Dicunt cubicula esse calidiora, ubi nullum sit fumale. *V.* Non solent esse in æstuariis. J. Quæ est illa camera tam eleganter fornicata? *V.* Lararium seu sacellum, ubi agitur res divina. J. Ubi latrina? *V.* Superne in granario habemus foricam, nè oleat: in cubiculis enim scaphiis utitur herus meus, & trullis, & matulis. J. Turriculæ illæ & pyramides, & pilæ, & indices ventorum, omnia quâ venustate! quàm admirabile arte! *V.* Descendamus. Hæc est culina, hoc promptuarium, hæc cella vinaria, illa penuaria, in qua mirè infestamur rapacitate furum. J. qua tandem est huc furibus ingressus? omnia video probè clausa;

a, & fenestras cum clathris ferreis. *V.* Per rimulas & foramina. *L.* Mures ergò sunt & mustelæ, quæ vobis usum penum diripiunt. *V.* Illud est posticum domus, clausum semper duabus seris, affixâ & pensili, nisi cùm adest dominus. *L.* Cur fænestræ hæ non habent cancellos? *V.* Quoniam raro aperiuntur: spectant enim ad angustum angiportum, ut cernis, & obscurum; raro quisquam hic assidet, aut profert caput; ideo & clathrare eas statuit herus meus. *L.* Quibus clathris? *V.* Fortasse ligneis, nondum est certum: interea repagulum hoc sufficit. *L.* Quàm amplæ columnæ, & porticus plena Majestatis? *V.* Vide aut Atlantes illi & Caryatides specimen præferunt enitentium, ut fulciant ædificium nè ruat, cùm nihil agant. *L.* Tales sunt multi qui magna videntur præstare, cùm otiosi & segnes vivant: fuci, fruentes alienis laboribus. Sed quænam est domus illa inferior, huic adjuncta, tam malè materiata, & rimosa? *V.* Est vetus ædificium, quod quia ducebat rimas & vitium faciebat ingens, herus meus decrevit hanc alteram à fundamentis erigere: illa nunc nidulatio est avium, & habitatio murium, sed breviter eam demoliemur.

Facere cœnacularium, *locare cœnacula, & inde quæstum facere.* Priva utensilia, *quæ parata servantur, cum usus poscat.*

Schola.

Tyro, Spudæus.

QUàm elegans gymnasium, & magnificum! Haud esse in Academia hac reor ullum præstantius. *S.* Rectissimè judicas: adde etiam quod magis ad rem facit, nec alibi esse eruditiores magistros, aut prudentiores, quique majore dexteritate tradant doctrinam. T. Oportet igitur magna hic fieri disciplinarum operæpretium. *S.* Et quidem magnis compendiis discendi. *T.* Quanti docent? *S.* Amove te hinc ocyùs cum interrogatione ista tam prava, tàmque importuna. In re tanti momenti inquirendum est de mercede? Nec ipsi qui docent paciscuntur; nec discipulos convenit id vel cogitare. Et quod pretium potest esse par? Nunquàmne *Aristotelicum* illud fando audivisti? *Diis*

parentibus

parentibus, & magistris, parem gratiam non posse rependi. Deus creavit totum hominem: parens genuit corpus: magister format animum. *T.* Quid docent isti, & quamdiu? *S.* Habent sua singuli auditoria separata; & sunt doctores varii. Alii prima elementa artis Grammaticæ laboriosè atque ærumnosè pueris toto die ingeminant; alii penitiora tradunt artis: alii Rhetoricam, Dialecticam, & reliquas disciplinas enarrant, quæ liberales seu ingenuæ dicuntur. *T.* Cur eo nomine? *S.* Quia illis decet unumquemq; ingenuum imbui: contra, Quæ sunt illiberales, circumforaneæ, sordidæ, quæ vel labore corporum, vel manibus exercentur, servis potiùs congruunt, & hominibus, qui ingenio parùm valent. In istis sunt alii Tyrones, alii Batalarii. *T.* Quid istuc verbi est? *S.* Et Tyrones & Batalarii ex militia nomina sunt desumpta. Tyro vetus est verbum, de eo qui in militia exerceri incipit: Batalarius Gallico nomine dicitur is miles, qui jam semel prælio (quod illi batalliam vocant) interfuit, collatis signis, & manum conseruit cum hoste: Ità in palæstra literaria Batalarius cœpit nuncupari Lutetiæ is, qui publicè de arte quapiam disputâsset. Hinc designantur Doctores, quos à licentia Licentiatos appellant; melius Designati dicerentur. postremò Docturam adipiscuntur, imposito in celebritate Academiæ pileo, ut quasi donentur libertate, & fiant emeriti. Is est hic supremus honor, & summus dignitatis gradus. *T.* Quis est ille in tanto comitatu, quem clavarii præcedunt cum clavis argenteis? *S.* Is est rector Academiæ: multi eum affectantur officii gratiâ. *T.* Quoties in die docentur pueri? *S.* Aliquot horis, una penè antelucana, duabus matutinis, & duabus pomeridianis. *T.* Tamdiu? *S.* Ità fert mos, & vetus Academiæ institutum: quin & discipuli duabus horis, quæ à magistris acceperunt, retractant & recolunt, & quasi mansum cibum ruminant. *T.* Tantis clamoribus? *S.* Nunc se exercent. *T.* Ad quidnam? *S.* Ad discendum. *T.* Imò verò ad clamandum; videntur enim non disciplinam meditari, sed præconium. Et ille alter planè furit, nam si haberet sanum cerebrum, nec ità vociferaretur, nec gesticu-

lare-

lætatur, nec se torqueret. S. Hispani sunt & Galli paulò ferventiores: & ut sunt diversorum dogmatum, tantò ardentiùs concertant, quasi pro aris & focis, ut dicitur. T. Quid? Doctores hic sequuntur diversa scita? S. Interdum tradunt placita contraria. T. Quos autores interpretantur? S. Non eosdem omnes; sed ut quisque est peritiâ & ingenio præditus. Eruditissimi, & acerrimo judicio scriptores sibi sumunt optimos quosque: & eos quos classicos vos Grammatici appellatis: sunt qui ex ignorantia meliorum ad proletarios descendunt, atque etiam capite censos. Ingrediamur; ostendam vobis publicam gymnasii hujus Bibliothecam. Hæc est Bibliotheca, quæ, ex magnorum virorum præcepto, ad ortum æstivum spectat. T. Papæ! Quantum librorum! quantum bonorum autorum! Græci, Latini, oratores, poetæ, histori ici, philosophi, theologi, & imagines autorum. S. Et quidem, quantum effici potuit, ad vivum expressæ, atque eò pretiosiores: foruli omnes, & plutei quercini aut cupressini, cum suis catenulis: libri ipsi plerique omnes membranacei, & variis coloribus miniati. T. Quis primus ille rustico ore, naso repando? S. Lege titulos. T. Socrates est, & dicit, *Cur in Bibliotheca collocor qui nihil scripsi?* S. Respondent sequentes, *Plato* & *Xenophon*, *Quia, quod alii scriberent, dixisti*, Longum esset persequi singulos. T. Hem! Qui sunt illi abjecti in grandi illa strue? S. Catholicon, *Alexander*, Hugutio, Papias, sermonarii, dialectici & physici, sophistici: hi sunt quos capite censos nominabam. T. Imò capite diminutos. S. Soluta sunt omnia: tollat qui volet; molesto nos liberabit onere. T. Vah! Quot asinis esset opus ad istos asportandos? Miror non esse ablatos, cùm tanta sit ubique asinorum frequentia. Aliquando in eundem cumulum conjicientur Bartoli & Baldi, & hujus farinæ homines. T. Imò furfuris. S. Non id esset humanæ tranquillitati damnosum. T. Heus! Quid rei sunt illi in tam fluxis cucullionibus? T. Descendamus. Batalarii sunt, qui in palæstram ingrediuntur altercatoriam. T. Quæso, introduc nos illuc. S. Ingredere, sed tacitè ac reverenter. Aperi caput,

caput & specta attentus singula; nam magnis de rebus disseritur, & quas plurimùm conducat cognoscere. Ille, quem sedentem aspicis sublimem solum, & præses est certaminis, & contentionum decretor, quasique agonotheta: Primùm ejus munus est loca concertantium designare, nè ulla sit confusio aut perturbatio præire volentium. T. Quid sibi vult pellitum epilogium? S. Ea est ephestris doctoralis, insigne ordinis ac dignitatis illius. Homo est in paucis eruditus, quique & in lectione candidatorum theologiæ primas tulit, & ad eum doctissimus quisque primas defert ex hoc ordine. T. Et Bardum aiunt lectum esse primùm suo anno. S. Is verò vicit competitores omnes ambitu & astu, non scientiâ. T. Quis est macilentus ille & pallidus, quem reliqui impetunt? S. Is est propugnator, qui impetum omnium sustinet, & ex immodicis vigiliis maciem ac pallorem contraxit? magnos item habet in re philosophica & theologica progressus. Au! Tace jam, & ausculta: nam qui nunc oppugnat, acutissimè ac subtilissimè solet excogitare argumenta, & acerrimè urget propugnatorem, omniùmque sententiâ cum summis in hac disciplina comparatur, & sæpe adigit concertatorem ad recantandum. Perpende quomodo ille conatus est ludere, quomoddo alter confutavit validè ratione inconfutabili, & quam ille diluere non potuit: jam & jaculum hoc est inevitabile, argumentum hoc est planè *Achilles* invincibilis; jugulum petit: non poterit propugnator se tueri, statim dabit manus, nisi subterfugium aliquod mittat ei Divus aliquis in mentem. Hem! Profligata est quæstio, solertiâ decretoris. Jam solvo tuam linguam, loquere quantum voles; nam iste, qui nunc impugnat, vappa est, pugione pugnat plumbeo, & altius tamen clamat, quàm cæteri. Observa, videbis eum à pugna rancum discedere; hoc est ei perpetuum, & quantumcunq; repulsa sint ejus tela, urget nihilo secius pertinaciter quidem, sed inefficaciter, nec unquam vult habere argumentum suum pro derelicto, nec acquiescere vel defendentis responsioni, vel decreto præsidis. Is qui nunc certamen ingreditur delicatule, petit veniam à decretore,
comite

comiter præfatur, argumentator invalidè, diſcedit ſemper feſſus, etiam anhelans, tanquam arduo munere fortiter perfunctus. Diſcedamus.

Cubiculum, & lucubratio.

Plinius, Epictetus, Celſus, Didymus.

HOra eſt à meridie quinta. Heus *Epictete*! Claude mihi feneſtras iſtas, & infer huc lumina ad lucubrandum. E. Quæ lumina? P. Interea dum hi adſunt, candelas ſebaceas aut cereas: ubi receſſerint, tolletis eas, & ſtatuetis hic mihi lychnum. C. Quorſum id? P. Ad lucubrandum. C. Quin ſtude potiùs de mane: tum enim videtur & temporis ratio, & qualitas corporis, invitare; cum eſt minimum vaporum in cerebro, peractâ concoctione illâ evaporatoriâ. P. Etiam hæc hora tranquilliſſima eſt; cùm quieſcunt & ſilent omnia, atque iis qui prandent & cœnant non incommoda: nam ſunt qui cœnant tantùm more priſco; alii prandent ſolùm ex placitis recentium medicorum; alii & prandent & cœnant more Gothico. C. An non ante Gothos erant prandia? P. Erant, ſed levia. Gothi morem invexerunt, bis in die ſaturum fieri. C. Qua de cauſa Plato menſas Syracuſanas damnat, in quibus quotidie exaturentur bis? P. Ex eo colligas, fuiſſe rariſſimas. C. Sed miſſa iſtæc faciamus. Cur lucubras ad lychnum potiùs quàm ad candelam? P. Propter flammam æquabilem, quæ minùs lædit oculos. Illa enim criſpatio myxi officit oculis, & ſevi odor inamœnus eſt. C. Utere cereis, quorum odor non eſt ingratus. P. Myxus eſt in his magis tremulus, nec vapor ſalubris; & in ſebaceis ellychnium eſt lineum plerunque, non xylineum: ut propoæ iſti ex rebus omnibus quærunt compendium cum laude. Infunde oleum in lucernam hanc, profer acuì pyxum, & exſunga. E. Quàm hæret fungus acui! Signum dicunt eſſe pluviæ, quemadmodum eſt apud Virgilium,

Scintilliare oleum, & putres concreſcere fungos.

P. Affer etiam furniculam, & emunge candelam hanc: ut projicias fungum in pavimentum, nè fumiget; ſed oppri-

me intra furcinulam, quando est contecta. Profer mi paliam lucubratoriam, prælongam illam pellitam. C. E te tuis libris commendabo. Minervam tibi opto pro tiam. P. Paulum malim: vel, quod dicere debui, Christ Jesum, Dei sapientiam. C. Fortâsse Christus Miner fâbulâ adumbratur, ut quæ ex Jovis cerebro sit na P. Statue mensam super tibicines in cubiculo. E. Ma mensam quàm pluteum? P. Etiam; hoc quidem tempo sed pone supra mensam pluteolum. E. Stabilem, an lubilem? P. Quem malis. Ubi est Didymus meus à f diis? E. Eo illum accersitum. P. Et huc adducito p rum exceptorem: nam lubet aliquid dictare. Da m illos calamos, & pennas duas aut tres cannæ amplæ, thecam pulverariam. Profer mihi ex armario Cicero & Demosthenem, tum ex pluteo codicem exceptori & regesta majuscula: audin'? Et meas schedas, in qui libet nonnulla expolire. D. Non arbitror esse sche tuas in pluteo, sed in scrinio conclavis. P. Id verò i scrutator. Affer mihi Nazianzenum. D. Non no P. Liber est minimè spissus, consutus, & tectus memb nâ ruditer. Affer quoque codicem quintum à pri D. Quod est lemma illius? P. *Xenophontis* comm tarii: liber est expolitus, tectus corio, cum un inulis umbilicis cupreis. D. Non invenio. P. Nunc memini, quarto loculamento eum reposui, illinc prome. In eo culamento non sunt nisi libri soluti, & rudes, quales cens afferuntur ab officina. D. Ecquid corpus Cicero poscis? nam sunt quatuor. P. Secundum. E. Nondum relatum à librario glutinatore, cui dedimus nud us, puto, quintus. D. Quàm placet tibi hæc penna? P. N sum in eo valde sollicitus: quæcunq; in m nus venit sic utor tanquam bonâ. D. Hoc h bes Ciceronis. P. C quiesce: reclude mihi Ciceronem, aperi, evolve a tria aut quatuor folia ad quartum Tusculanarum q stionum: quære ibi de mansuetudine & lætiti . E. Cu sunt hi versus? D. Ejus ipsius, quos de Sophocle ve quod facit sanè lubens, ac proinde sæpe. E. Erat, cre ad carmen componendum satis aptus. D. Aptissimus

facillin

facillimus, nec ut illo seculo infœlix, contrà quàm existimant plurimi. E. Sed tu quomodo intermisisti studium poetices? P. Aliquando repetemus, succisivis horis, ut spero: nam habet multum levamenti ab studiis gravioribus. Defessus sum jam studendo, meditando, scribendo, sterne mihi lectum. E. In quo cubiculo? P. In lato illo, & quadrato: & tolle ex angulo anaclinterium, transfer in cœnationem, pone super culcitram plumeam alteram tomenti lanei: vide ut fulcra lecti sint satis firma. E. Quid refert tuâ, qui non cubas in alterutra spondarum, sed in medio? Salubrius foret, si lectus esset durior, & qui corpori resisteret. P. Tolle cervical, & pro eo repone pulvinos duos, & in hoc æstu malo plagam illam, quàm arcta isthæc lintea. E. Sine lodice? P. Etiam. E. Algebis: nam surgis ab studiis extenuato corpore. P. Injice ergò peristroma aliquod leve. E. Istud? nullum aliud stragulum? P. Nullum: si sentiam frigus in lecto, poscam plus vestium: aufer illa peripetasmata: nam ad culices excludendos malo conopeum. E. Culices paucos hic sensi, pulices & pediculos satis multos. P. Ego verò miror te aliquid sentire, qui sic dormias, & stertas. E. Nemo dormit melius quam qui non sentit quàm malè dormit. P. Nihil horum animalculorum, quibus per æstatem in cubiculis infestamur, tam movet nauseam, quàm cimices odore illo teterrimo. E. Satis bonus proventus est eorum Lutetiæ ac Lovanii. P. Est genus ligni, quod illos creat Lutetiæ, & argillam Lovanii. Colloca hic mihi horologium excitatorium, & obicem infigito ad horam quartam matutinam: Neque enim volo diutius dormire. Excalcia me, pone hic sellam plicatilem, in qua sedeam, matula in scabello sit mihi juxta lectulum parata: Nescio quid hic olet malè: sufflas paulum thuris aut juniperi. Cane hic mihi lyrâ aliquid lectura ingredienti more Pythagorico, ut citius obdormiam, & somnia sint placidiora. E.

Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui pectora longis
Fessa ministeriis, fulcis, reparasque labori.

Culina.

Luculus, Apicius, Pistillarius, Abligurinus.

ES tu popino? *Ap*. Sum. *L*. Ubinam agis? *Ap*. In
pina galli gallinacei: num eges me? *L*. Etiam, ad
ptias. *Ap*. Sine me domum transcurrere, ut præcipi
uxori quemadmodum sint tractandi ganeones, quos s
non solere in hac civitate deesse, tum etiam adventor
L. Audin' tu? Reperies me in vico lapideo, in ædibus
torum. *Ap*. Continuo adero. *L*. Bene est, ingredere
linam. *Ap*. Heus Pistillare, & tu Abligurine! Ignem
lare extruite sub fumali grandibus lignis, quantum fi
poterit acapnis. *P*. Putas te esse Romæ? Hic taber
coctilitas non habemus, è quibus ligna coctilia promu
tur: habebis bene arida. *Ap*. Ni ità sit, tu, Abligurin
suffitor perdes oculos sufflando. *Ab*. Imò bibam largi
væ vino. *Ap*. Væ aquæ: nam vinum hodie non atti
ges, si sim sanus. Nolo mihi evertas ollas, auxillas co
fringas, & cibos corrumpas. *Ab*. Non vult ardere h
ignis. *Ap*. Injice fasciculum aliquem sulsuratorem,
fomitem, frustula aliquot cum his assulis. *Ab*. Extinct
est prorsum. *Ap*. Transcurre ad ædes proximas cum b
tillo, & affer nobis torrem aliquem prægrandem, & pr
nas bene incensas. *Ab*. Metallarius est illic dominus, n
sinet carbonum unum sub fornacibus sibi detrahi, citi
oculum. *Ap*. Non est metallarius, sed metallicida: i
ergò ad furnum. Quid affers? Titionem magis qu
torrem. *Ab*. Non habebant prunas carbonis. *Ab*. Qu
(malum!) carbonis? Cespitum, hic dixeris. Tu furcil
hâc move ligna, & agita fomitem, ut ignem concipia
sume pyrolabem, asine. *Ab*. Quid rei est istuc verbum
Ap. Forceps igniaria, prunicps. *Ab*. Quid mihi cu
verbis Græcanicis? quasi desint Latina. *Ap*. Etiam
asini sunt Grammatici? *Ab*. Quid mirum, cùm & Gram
matici sint asini? *Ap*. Fac finem altercandi: volo carb
nes aliquot, aut cespites accendas mihi in hoc foco, ad
stacea lentè incoquenda: suspende ahenum ad ignem,
desit aqua calida: tum in cacabum injice armum ve

veci

ꝁcinæ cum bubula salita: cucumam igni admove cum itulina, & agnina; in chytropode elixabimus oryzam. *b.* Quid pulli? *Ap.* Coquentur in auxilla ærea, quæ anno est illita, quo sapor sit gratior; sed non tam maurè vetustà; proferes sub nonam, & pinguiaria; lucium unc fines in aqua lusitare paulisper, tum exenterabis. *b.* Carnes & pisces in eadem mensa? *Ap.* Maximè, ore Germanico. *Ab.* Atqui hoc non placet medicis. *p.* Medicinæ non placet, medicis placet. Ego stipitem unc Grammaticum tantùm esse existimabam: medicus iam est. *Ab.* Nunquàmne de quæstione illa audivisti, trum sint in civitate plures medici an stulti? *Ap.* Quis detrusit in culinam, cum sis tam saperda? *Ab.* Adversa ea sors. *Ap.* Imò, quod manifestum est, segnities tua & ocordia, & gula, & lurcasitas, & ingluvies, & animus deener ac abjectus: ideo ambulas nudis pedibus, semiamius veste obsoletâ, & natibus breviore. *Ab.* Quid tibi cum ea paupertate? *Ap.* Nihil omnino, nec velim esse. Sed d rem, nè præter rem plura quàm oportet. Satisne sunt æc jussa superq; infixa, & inculcata? Scilicet vobis nunuam satis. Da mihi meam braccam: nam foras lubet rodire; continuò adero: cedò tudiculam, insigne artis ostræ: hoc est meum fulmen & tridens. *P.* Heus Abliurine! Statue hydrias illas in urnario, & hanc bubulam bluito diligenter, & confricato in labro. *Ab.* Etiamne u hîc quoque imperas? Unus imperator unis castris suffiit: Non sufficiet culinæ unus? Facito ipse, tu es acrior xictor operæ, quàm ipse magister culinæ. Non vocabo posthac Pistillarium, sed stimulum acutum. *P.* Imò oca me Onocentron. Frange tu ergò vitulinam hanc in pixenio. Comminue paulum hujus casei, ut spargamus uper hanc offam. *Ab.* Quomodo? Manu? *P.* Non, sed yrocnesti: instilla huc guttas aliquot olei ex lecytho. *b.* Dicisne ex hoc capsace? *P.* Statue hic mortarium. *b.* Quod istorum? *P.* Illud æneum, cum pistillo ejusem metalli. *Ab.* Quâ gratiâ? *P.* Ad terendum petroelinum hoc. *Ab.* Satius est in pila id fieri marmorea, pitillo ligneo. *P.* Quæso, cantilla, sic ut consuevisti. *Ab.*

Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scithicas pati pruinas.

Vt sapiant fatuæ Fabiorum prandia betæ,
O quam sepe petet vina piperque coquus !

P. Fabiorum, an fabrorum ? *Ab.* Quære à ludimagistro loripede, & pro Fabris & Fabiis referes egregium colaphum in gena, vel in bucca. P. Sic est homo ? *Ab.* Vir strenuus, & fortis, & manu promptus : celeritate manuum compensat linguæ tarditatem. P. Cedò urnulam cervisiariam : exiccatum habeo palatum, guttur, fauces *Ab.*

Et gravis, attrita pendebat cantiarus ansa.
Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum,
Dic mihi, Cur nostras inchoat illa dapes ?
Filia Picenæ venio Lucanica porcæ,
Pultibus hinc niveis grata corona datur.

Ap. Unde tu didicisti adeò ῥαψῳδεῖν ? *Ab.* Inservivi nuper in Calabria ludimagistro cuidam poetastro, qui sæpenumero cœnam aliam non dabat mihi, quam cantillationem centum versuum, quibus mirificum aiebat saporem inesse. Ego verò paululum panis & casei maluissem: aquæ erat satis domi, & licebat nobis è puteo bibere ex animi sententia : indè ego cùm esuriens concessissem cubitum, pro epulis versus illos ruminabam & concoquebam : nec mihi aliud visum est remedium ad bulimiam illam depellendam, quàm culinariam arripere. *Ap.* Quæ illi præbebas ministeria ? *Ab.* Quæ *Cæsar* reipubl. Ego eram illi omnia : eram illi à consiliis, etsi nihil unquam ageret consilio : à secretis, cùm nihil haberet secreti, nè latrinam quidem : ego fundebam ei aquam lavandis manibus, quas nunquam abluebat : ego servabam ejus thesaurum. *Ar.* Quem thesaurum ? *Ab.* Schedas aliquot pessimarum cantilenarum, quas tineæ exedebant, & opici mures arrodebant, *Ab.* Imò docti mures, qui malis poematis dentem infigebant.

Triclin

Triclinium.

Aristippus, Lurco.

QUid tu tam serò surgis, & quidem semisomnis? *L.* Mirum est me esse toto hoc die experrectum, adeò heri edimus & bibimus. *A.* Imò ut apparet, devorâsti, ingurgitâsti, obruisti te epulis & vino: Sed ubinam onerâsti celocem? *L.* Apud Scopam in convivio. *A.* Quin potiùs more Græco συμπόσιον vocares, quàm Latino verbo, convivium. *L.* Bucca buccam impellebat, intritæ & condimenta vellicabant, atque instigabant eundem stomachum, & appetentiam non patiebantur delassari. *A.* Refer, quæso, ordine omnia, ut vel auditione ipsâ videar mihi interesse, & quasi vobiscum potare: ut ille qui in caupona Hispaniæ duos grandes panes comedit ad nidorem perdices assæ, quo nidore utebatur pro obsonio. *L.* Quis enarrârit omnia? Majus negotium id fuerit, quàm vel emisse, vel apparâsse, vel, quod omnia superat, comedisse *A.* Assideamus in hoc saliceto, ad strepidinem hujus ripulæ, & quando sumus otiosi, pro collocutione aliis de rebus utemur hac ipsâ, gramen erit nobis vice pulvinorum: innitere hac ulmo. L, In herba? annon humor nocebit? *A*, Quid? Insanis. Humor in ortu caniculæ? L. Ante recusabam, nunc animus prurit, mihi recensere tibi plus quàm postulas. De convivio solùm quærebas: Accipiat etiam de Domino, & de triclinio. Rogabas ut loquerer: efficiam ut mox paulò silentium roges, indicas, imperes; ut Arabius tibicen, qui ad canendum obolo conducitur, ad tacendum tribus. *A* Tu verò quantum libuerit, non eris molestus; quandoquidem in opaco loco consedimus, & orationem tuam carduelis illa vel adjuvabit, vel ad harmoniam moderabitur, ut orationem Caii Gracchi servus fistulator. L. Quid istuc est rei? A. Postquam tu feceris narrandi finem, audies de Gracchis & Graculis, & de Græculis. *L.* Deambulabamus fortè transverso foro, ego & Thrasibulus, nacti plusculum otii quàm solemus: adjunxit se nobis Scopas Is à nobis, post primas salutationes,

rationes, & blandum congressum, cœpit vehemen[ter] contendere, ut postero die, qui hesternus fuit, apud [se] essemus. Excusare nos primùm, alius alia: ego autem va[di]dimonium grave, & apud prætorem valde irritabilem. Sed ille, ut libenter ostentat suam magnificentiam, quasi de capite ageretur, orsus est accuratum sermonem. Quid multa? Addiximus, nè molestus esse pergeret. A. Scin' quænam fuerit causa convivii? L. Quæ tandem quæso? A. Est quidem ipse homo locuples, ornatus ar[gento], veste, supellectile: Sed emerat phialas argente[as] tres deauratas, & pateras sex: petisset pretium, ni aliquo[s] invitâsset, quibus ostentaret: & alioqui eum ille exist[i]mat esse divitiarum fructum; habétq; uxorem, à qua e[x]timulatur ad profusionem, quam illa magnificentiam nuncupat. L. Heri ergò sub meridiem convenimus i[n] ejus triclinium. A, Qualis erat cœnatio? L. Hypæ[thra], in opaco frigore: omnia sanè apparata, ornata, ex[culta], nihil deerat ad elegantiam, splendorem, & lauti[tias]. Planè primo ingressu exhilarati sunt omnium ocul[i] & animi, aspectu illo pulcherrimo atque amœnissimo. Erat abacus ingens, plenus bonis vasis materiæ omnis ex auro, argento, crystallo, vitro, ebore, murrha; alia eti[am] vilioris materiæ, stannea, cornea, ossea, lignea, testacea seu figlina, in quibus ars commendabat vilitatem sub[s]stantiæ: nam erant toreumata permulta, omnia expol[i]ti[o]ne excelsa: fulgor penè perstringebat oculos. Illic vidisse duo magna malluvia argentea, oris deauratis; umbilicu[s] erat aureus, cum insignibus illis. Habebat utrumqu[e] malluvium suum gutturnium, quorum epistomium era[t] deauratum: stabat & alterum aquiminarium vitreum fistula deaurata cum pollubro figlino, operis Malacensis probè sandaracato. Phialæ omnis generis, & argente[æ] duæ ad vinum generosissimum. A. Ad usum meum am[pullas] pullas vitreas malim, aut etiam testaceas, ex iis quæ lapi[dex] dexæ dicuntur. L. Quid facias? Ità est hominum ingeni[um], Non tam in his quæritur commoditas, quàm opini[o] divitiarum. A. Isti opulentissimi sæpius videntur aliis ta[les], sibi inopes: ideo nullus finis proferendi & ingerend[i]

oculis, præsertim qui nullam habent aliam bonam artem, quâ fident. Sed perge. *L.* Erat cymatium abaci tapete villoso tectum, ex Trucia usque allato; positæ erant duæ mensulæ procul ab abaco, cum quadris, & orbibus argenteis; unicuique additum erat suum salinulum, cultellus, panis, & mantile; sub abaco refrigeratorium, & œnophora grandia. Tum sedilia varia, sellæ, bisellia, subsellia, & dominæ sella plicatilis parata, visendi operis, cum pulvino serico, & suppedaneo. A. Pone tandem mensam, & explica mappam; nam mihi intestina præ fame rugiunt. *L.* Erat mensa cibila ingens, segmentata, operis tessellati antiqui, quæ fuerat principis Dicæarchi. A. O mensa antiqua, quàm dispari domino! *L.* Illam ipse emit in auctione, satis magno; solùm quod illius fuisset, ut aliquid haberet principis. *L.* Datur aqua lavandis manibus; primùm magnis recusationibus, invitationibus mutuis, & cedendo invicem. A. Idem factum est in consessu, cùm quisque se inferiorem altero faceret, illum extolleret comitate arrogantissimâ! cum unusquisq; potiorem se reliquis omnibus censeret. *L.* Sed dominus jure suo distribuit loca; sacrata est mensa à puerulo breviter & perfunctorié, & non sine rhythmo; *Quod appositum est, & apponetur, Christus benedicere dignetur?* Explicat quisque suum chiromactrum, & injicit super humerum sinistrum; hinc cultello repurgat, panem siquid non satis putabat à ministro purgatum; Nam decrustatus erat oppositus. A. Sedebatis commodè? *L.* Nunquam commodiùs. A. Non potuistis malè prandere, nam reliqua, sat scio, suppeditatum iri redundanter, siqua modò fuerant in macello. *L.* Nusquam veriùs; *Copiaque ipsa nocet.* Astat mensæ structor, cultellos & furcinulas componens; ingreditur magnâ pompâ architriclinus cum longo agmine puerorum, & exoletorum, qui gestabant fercula primi missus.

Convivium.

Scopas, Crito, Simonides, Democritus, Polemon, Puer.

UBi nobis Simonides? *C.* Illico dixerat se venturum, simulac convenisset debitorum apud forum. *Sc.* Rectè habet: à debitore faciliùs se extricabit quàm à creditore. *C.* Qui isthuc? *Sc* Sicut in victoria, belli conditiones fert victor, non victus: nam à debitore, cùm ipse idem volet; à creditore, cùm alter. Sed convenistisne omnes, ut erat condictum, relictâ domi severitate, afferentes vobiscum hilaritatem, lepores, venustates, grtaias. *C.* Planè ità spero: & erimus, sicut monet M. *Varro*, belli homines. *Sc.* Reliqua meæ curæ sunto. *C.* Ecce tibi Simonides. *Sc.* Fœliciter. *Sim.* Et vobis faustè. *Sc.* Expectatissimè *Sim.* Planè rusticanè. Nam ad prandendum eram invitatus, non ad expectandum. Sed, quæso, fui vobis diu in mora? *Sc.* Non valde. *Sim.* Cur non accumbebatis sine me? Essetis saltem procemiati de fructibus, quibus ego non admodum capior. *Sc.* Bona verba: Te absente assedissemus? *C.* Satis comitatum. Exordiamur jam opus. Optimnm panem & levissimum! Non plus habet, ponderis quàm si esset spongia! sigilineus est, sitanius: industrium habetis pollinctorem. *Sc.* Roscius est pistrini curator. *Sim.* Nunquàmne in id conjicitur? *Sc.* Absit: Tam frugi servus? *D.* Affer mihi autopirum. *Slm.* Mihi verò secundariumaut typhaceum, *Sc.* Cur talem? *Sim.* Quoniam audivi, & ità sum expertus, minus me esse, cùm panis non est sciti saporis. *Sc,* Heus puer! Afferto ei panem cibarium, & vulgarem etiam ex atro, si ità-mavult, ità demum jucundissimè convivabimur, si quisque, quod maximè collubitum erit, sumpserit. *P.* Panis hic quem tu tantopere probas, spongiosus, aquaticus est: malo densiorem: *C.* Mihi verò non displicet spongiosus, modò nè sit speusicius: hic verò etiam hectas attollit, quod focarii solent facere, cùm sit, ut satis apparet, fornaceus. P. Cibarius hic panis & acerosus est, & acetosus: typhaceum dicas. *Sc.* Sic consueverunt

fueverunt nostri agricolæ triticum omne, quod huc important, acerare priùs in villa, & miscere multis generibus seminum: sapor autem ex fermento est nimio. P. Nullum hominum est genus hoc fraudulentius: Non malefaciunt, nisi cùm nesciunt. C. Panis hic non est satis fermentatus. D. Puta te hodie Judæum, qui azymo vescebantur jussu Dei. C. Id quidem, quòd homines essent pessimi: ut interdicta est illis suilla, quâ nihil palato gratius, nec, si moderatè sumas, salubrius. Et quidem azyma jussi sunt comedere cum lactucis agrestibus, quæ sunt perquam amaræ. P. Illa omnia sensus habent altiores: Omittamus hæc. Sc. Et quidem disputationem de pane. Si, de obsoniis fuerit tanta controversia, magna erit in toto convivio discordia. C. Accidet nimirum, quod Horatius inquit

Tres mihi convivæ probe dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.

Sc. Appone lances illas & tympana cum cerasis & prunis, & malis granatis, & persici pomis, & persicis præcocibus. P. Cur M. *Varro* dixit, convivas non debere excedere numerum Musarum, cùm de numero non constet? Alii enim ponunt tres, alii sex, alii, novem. C. Dixit tanquam si constaret esse novem, & ità erat vulgò receptum: unde Diogenis jocus in ludimagistrum qui paucos haberet discipulos, depictas autem Musas in ludo: *Præceptor*, inquit σὺν ταῖς μούσαις, *multos habet discipulos*. D. Sed estne verum, Persas pomum hoc, quòd apud ipsos esset lethale, invexisse in Græciam, ad pestem eorum, quibuscum bellum gerebant? C. Sic accepi. D. Admirabilis est in ingeniis terrarum varietas. C. *India mittit ebur*, inquit Virgilius, *molles sua thura Sabæi*: Hem cydonipersica. S. Novum insitionis inventum, priscis incognitum: Cedò nobis pateram illam cum ficis duricoriis, qui sunt (ut nostis) prodromi. Sc. Satis est fructuum: Expleamus nos rebus aliis salubrioribus corpori. C. Quid his salubrius? Sc. Nihil, si salubre & sapidum idem sunt, sicut in meridiano somno. C. Ego condono illis nocumentum

propter

propter oblectamentum. Non meministi versiculum Catonis, *Pauca voluptati debentur, plura saluti?* Dato singulis singulas gabatas cum jure carnium, ut sorbeant; id verò & califaciet intestina, & blandè abluet, ad molliendum ventrem. *Sim.* Profectò, puer, amo te de suilla hac salita; O pernam sapidissimam! maialis est. Brassicas illas cum larido, si mihi vis auscultare, redde coquo, per hoc quidem temporis; aut serva in brumam. ¡Lucanicæ hujus scinde mihi bucceam unam aut alteram, quò suaviùs ebibam primum cyathum. *C.* Pareamus medicorum consilio, admonentium, ut porcinæ addatur merum; funde vinum. *Sc.* Sequitur actus fabulæ fortassis hoc anni tempore præcipuus. Spectate hujus actus apparatum. Primùm omnium à calculis custos abaci scyphos exposuit vitreos crystallini vitri, cum vino albo purissimo; aquam putes solo aspectu. *Sanmartinium* est, & partim Rhenense, non infectum, ut solent in Belgia: sed quale in media Germania bibitur. Oenophorus relevit hodie serias duas, alteram viri Helvelli, seu flavi ex agro Parisiensi, alteram sanguinei Burdegalensis; habetis in apyroto alia parata, fuscum, Aquitanicum, & nigrum è Sagunto; petat quisque ex sententia palati sui. *C.* Quid potest nunciari lætius? ut nihil est durius, quàm perire siti. Ego verò mallem optimam nobis aquam prospexisses; hunc nuncium audivissem libentiùs, quàm de vino. *Sc.* Nec ea deerit. *Si.* Nuper cùm essem in urbe Roma, bibi apud Cardinalem quendam vina generosissima omnifarii saporis (nam eram præfecto cellæ vinariæ perquam familiaris) vinum dulce, acutum, lene, suave, austerum. *D.* Mihi vehementer placet aigluces. *Pol.* Sic ferè Belgicis fœminis. *Si.* In pagis quibusdam Galliæ flocces apponuntur: secundarium autem vinum & tertiarium habent in deliciis. Sed ea, villa sunt magis quàm vina; & alioqui vinum Gallicum toto genere nec aquam nec ætatem fert; Itaque paulò postquam est diffusum, bibitur; quippe post annum inclinat illico, & fit dulcium; tum fugiens, & acuit; quòd si manserit diutiùs, emucet, & in vappam vertitur, Hispanum vinum, & Italicum, benè fert

& aquam

& aquam, & ætatem. *D.* Quid rei est vinum fugiens? vientur probè dolia, & obseretur cella, imò & domus claudatur, si sit opus. *P.* Ut poma fugientia, quæ ætati cedunt, nec servantur, & discedere vulgò dicimus: cujus contrarium est vinum consistens. *D.* Funde mihi priùs aquam ad dimidium calicem: super hanc infundes vinum more veteri. C. Imò & hodierno multarum gentium: Galli & Germani contrà faciunt. *D.* Quæ nationes volunt bibere aquam vinatam, aquæ addunt vinum: quæ vinum aquatum, vino superinfundunt aquam. *C.* Quæ verò vino aquam non affundunt quid bibunt. *C.* Vinum purum putum. *C.* Etiam, nisi sit priùs à vinario irrigatum. *P.* Baptizare id vocant, ut vinum sit Christianum: ea erat meo tempore elegantia philosophica. *D.* Illi baptizant vinum, & seipsos exbaptizant. *P.* Pejùs agunt, qui injiciunt calcem, sulphur, mel, alumen, & alia dictu tetriora, quibus nihil est corporibus perniciosius: in quos publicè deberet animadverti, ut in latrones, aut sicarios: indè sunt enim incredibilia morborum genera, & potissimùm arthritica. *C.* Ex conspiratione cum medicis id agunt, ut utriq; rem augeant. *D.* Nimis mihi porrigis plenum calicem: deple quæso, eum aliquantum! ut sit locus aquæ infundendæ. *C.* Funde mihi in scyphum illum coloris castanei? Quid rei est? *Sc.* Nux prægandis Indica, ab labris argento circumclusa: Visne in culullo illo ligni hebeni, quod ferunt esse saluberrimum? Nè addas tantum aquæ: nescis vetus verbum, *Perdis vinum, infusa aqua*? *D.* Imò perdis utrumque, aquam & vinum. *P.* Malò utrumque perdere, quàm ab alterutro perdi. *Sc.* Lubetne potare more Græco, ex illis pateris & capucioribus poculi? *D.* Minimè verò. Admonebas nos modò antiqui proverbii: vicissim admoneo te præcepti Paulini, *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria*; & Servatoris nostri, *Videte ne graventur corda vestra crapula, & ebrietate*. *C.* Undè est hæc frigida, tam pura & pellucida? *Sc.* E fonte proximo. C. Ad vinum diluendum malim cisterniam, modè defecatissimam *D.* Quid putealem? C. Usibus lavandi aptior est. quàm bibendi. P. Fluvealem commendant plurimi. C,

C. Rectè, si fluant amnes per venas auri, ut ferè in Hispania, & sit quieta, & liquida. Sim. Mihi verò in phiala illa Samia affer aliquantum cervisiæ, quam puto refrigerando corpori hoc æstu utilissimam. Sc. Ex qua tandem cervisia? Sim. Ex tenuissima: Nam aliæ nimiùm incrassant spiritus, & reddunt obesum corpus. P. Mihi item dato; sed in vitro illo terete. Sc. Curre ad culinam. Quid illi cessant? Quin mittunt missum alium? vides jam hinc neminem attingere? Affer pullos gallinaceos, elixos cum lactucis, buglossâ hortensi, & intubo: vervecinam quoq; & vitulinam. C. Adde etiam in scutellis paulum sinapis? aut petroselinati. D. Violenta res videtur sinapis. C. Non admodum congruit biliosis: iis tamen, qui crassis & frigidis humoribus redundant, haud inutilis. P. Idcirco sapiunt populi Septentrionales, quibus illa est magno usui, præcipuè cibis crassis, & duris addita, ut bubulæ & salsamentis. Sc. Hoc loco existimo pultes & petisunas venturas in tempore, leucophagum, similaginem, amylum, orezam, vermiculos, edat quisq; ex quibus volet. D. Vidi qui à vermiculis hujusmodi vehementer abhorreret, quòd autumaret collectos fuisse ex terra aut cœno, & vixisse aliquando. C. Scilicet metuebam, nè in aqualiculo suo reviviscerent. Oryzam ferunt nasci in aqua, mori in vino: cedò igitur vinum. D. Nè bibe statim à cibo calido, intermisce priùs frigidi aliquid & solidi. C. Quid? D. Crustam panis aliquam vel turundam unam aut alteram carnium? Sim. Vah! Pisces cum carnibus in eadem mensa? Mare miscetur terræ. Hoc vetant medici. Sc. Imò hoc placet medicis. Sim. Credo, quia illis utile. Sc. Cur ergò vetant medici? Sim. Erravi. A medicina prohiberi dictum oportuit, non à medicis. Sed qui sunt pisces isti? Sc. Appone ordine primùm lupum illum assum cum aceto & capparibus, tum passeres elixos cum succo lapathi acuti, soleas frixas, lucium recentem: & capitonem: lucium salitum serva tibi, thynnum assum recentem, & thynnum in salsamento, menas recentes frixas, crustulata, in quibus insunt muli barbati, murenæ, & truttæ, multis conditæ aromatibus, gobios frixos, cammaros & cancros elixos

Admisce

Admiſce ſcutellas cum intritis, alliato, piperato, erucato. *Si.* Ego verò de piſcibus loquar; non edam. *G.* Si Phillogus cœperit de piſcibus movere controverſiam, hoc eſt, de re incertiſſima, & controverſiſſima, in cipite nobis lectulos inſternere, hic erat cubandum. *Sc.* Nemo dignatur vel guſtare: Tolle hæc. *Si.* Atqui convivia olim Romæ lautiſſima, &, ut ipſi ſoliti erant dicere, pollucibilia, ex piſcibus conſtabant. C. Ità ſunt mutata tempora, etſi hoc etiamnum durat apud quoſdam. *Sc.* Importate aſſa, pullos, perdices, turdos, anaticulas, querquedulas, palumbulos, cuniculos, lepuſculos, vitulinam, & hœdinam, & intinctus ſeu embammata, acetum, omphacium, oxypora, mala etiam Medica, & cidonia, & olivas Balearicas conditivas, quaſſas, & in muria aſſervatas D. Non adſunt Bethicæ. *Sc.* Magis ſunt ſaporis ſciti Balearicæ C. Quid fiet grandibus illis belluis, anſeri, cigno, pavoni? *Sc*, Oſtende tantùm & refer in culinam. P. Hem pavonem! Ubi eſt Q. Hortenſius, cui erat in deliciis? *Si.* Tolle agninam. *Sc.* Cur tolletur? Quia eſt inſalubris: ferunt eam non alià exire quàm quà intrarit. C. Vidi quendam devorare oſſa olivarum ſtruthionicæ. *Sc.* Ex quibus carnibus ſunt artocreæ iſtæ? C. Hæc eſt ex cervina. *Sc.* Hæc ex damica: illa eſt, ut puto, aprugna. C. Condituras ipſas malim quàm carnes. *Si.* Planè ità eſt; etiam res amaras condimentum reddit ſuaviſſimas. Ecquod eſt vitæ totius condimemtum? D. Equus animus. C. Aliud quiddam ego proferam amplius & auguſtius. D. Quid tandem hoc meo? C. Pietas: ſub qua & animi æquitas comprehenditur, & ad res univerſas aſperas, faciles, medias, condimentum & aptiſſimum, & jucundiſſimum. *Sc.* Infunde vinum album Hiſpanicum in carcheſium illud & circumfer per convivas. D Quid paras agere? Sub prandii finem propinas nobis vinum forte ac generoſum? Dilutius erit poſthac bibendum, ſi conſultum cupimus valetudini. *Si* Rectè mihi videris admonere: frigida enim oportet eſſe in convivio poſtrema, quæ pondere ſuo cibos in imum ventriculum detrudant, & vapores caput impetentes cohibeant *Sc.* Tolle iſta, muta orbes, & quadras da ſecundam menſam: nam nemo extendit uſ-

quam

quam manum. *C*, Adeò voravi initio avide, ut statim amiserim appetitum. *D*. Ego item non appetitione, sed impetu feror ad primas dapes; indè me expleo. *P*. Nescio quid edi de piscibus; id gustum meum prorsum retudit. *Si*. Tantúmne bellariorum apparatum, & cupedines, cùm nihil superest ampliùs cupediæ? pyra, mala, caseus multiplex, sed palato meo congruentissimus est hippax. *C*. Non reor hippacem esse hunc, sed Phrygium, ex lacte asini; qualis è Sicilia usque advehitur, columellari formâ, & quadra: qui cùm frangitur, in laminulas finditur, sive philyras. *D*. Caseus hic, etsi *Britannicus*, fistulosus est: non erit meâ utique sententiâ vobis gratus. *C*. Sed neque hic spongiosus Hollannicus. Parmensis hic est bene compactus, & satis (ut videtur) recens; & ille Penafellius facilè cum *Parmensi* certârit. D. Non est *Parmensis*, sed Placentius. *C*. Etiam, si placet: vulgo Germanorum suavissimus est casesseus vetus, putris, confriatus, & vermiculosus. *Si*. Qui talem edit caseum, sitim venatur, & edit ut bibat. *Sc*. Pistor dulciarius nimiùm moratur, quin affert scriblitas, & artolagana testacea, & sartaginia, conspersione in cacabum injectâ olei ferventis, melle superfuso. C. Curiotas da mihi aliquot, & ad edendum, & ad servandum; fortâsse nocte hac nihil edam aliud. *Sc*. Cape igitur spathalium hoc integrum, vin' ex malogranatis? P. Heus puer! Spolia nobis hanc palmam agrestem, & da quod est esui. *Sc*. Potionis vos admoneo, scitis *Aristotelis* esse opinionem, tragemata esse inventa, ut ea nos ad bibendum invitent, nè cibus in arido coquatur. C. Oportet ergò inventorem fuisse vel nautam vel piscem, qui adeò timeret ariditatem. *Sc*. Affer ea quæ solent vocari sigillum stomachi, post quæ nihil est; nec edendum, nec bidendum: buccellatum cydoniatum, coriandrum saccharo contectum: hoc verò manducandum est, non edendum: sed quod ex manso reliquum est aridum expuendum. Collige frusta & reliquias in canistris: affer aquas odoriferas, rosaceam, flores mali Medici, moschatam. P. Agamus Christo gratias. *Pu*. *Agimus tibi gratias, pater, qui tam multa ad hominum usus condidisti: annue, ut tuo favore ad cœnam illam veniamus*

mus

mus tuæ beatitudinis. P. Agamus nunc domino gratias. C. Age tu. P. Imò agat Democritus, qui in hisce rebus multùm valet. D. Gratias tibi non possum agere pro merito, hoc statu reipub. vides enim omnia à Baccho perturbata: sed recitabo quas Dionysio egit *Diogenes*; nam mandavi memoriæ: Tu lubenti memoriâ & linguâ titubanti, in tanta eluvione habebis veniam. *Sc.* Dic: quicquid libuerit: scribetur in vino. D. Defatigâsti teipsum Scopa, uxorem, famulos, famulas, vicinos, coquos, pistores, ut nos magis comedendo & bibendo delassares. Socrates sapienter, qui in mercatum celeberrimum ingressus exclamavit, *O dii immortales, quam multis ego non indigeo!* Tu contrà posses dicere, *Hæc omnia quotula portio sunt eorum, quibus ego indigeo!* Naturæ placent modica, & illis ea sustentatur ac fulcitur: hæc tam multa, tam varia, obruunt naturam. Meritò Plinius, *Varietas ciborum homini pestilens; pestilentior condimentorum*: referimus hinc domum gravata corpora, referimus animos obrutos ac demersos cibis & potionibus, ut nullo hominis officio ritè possimus fungi. Tu ipse judicato, ecquam tibi gratiam debeamus. *Sc.* Hæccine est gratia quam habetis? Sic rependitis prandium tam opiparum? P. Ità planè; quod enim majus beneficium, quam ut fias sapientior? Tu nos domum remittis planè bruta: nos te domi tuæ volumus hominem relinquere, ut scias consulere tuæ ac alienæ valetudini, & secundum naturæ desideria vivere, non juxta corruptas à stultitia opiniones. Vale. & sape.

Ebrietas.

Asotus, Tricongius, Abstemius, Glaucia,

ASot. Quid tu dicis, Tricongi? Quam laute nos heri recepit Brabantus ille! *T.* Malè fit illi. Non potui totâ nocte quiescere. Vomui, (sit habitus honos vestris auribus) convolvi me subindè toto lecto, modò ad spondam interiorem, modò ad exteriorem; fauces & stomachum videbar mihi rejecturus: nunc præ dolore capitis nec oculorum officio possum fungi, nec aurium: lamina ponderosa

ponderosa plumbi videtur mihi in frontem & oculos incumbere. *As*. Frontem & tempora fortiter astringe fasciâ, & Rex videberis. *T*. Seu ipse potiùs *Bacchus*, à quo institutum manavit diadematum in Reges. *As*. Recipe te domum, & edormi crapulam. *T*. Domum verò? Nihil æquè fugio & aversor, ut domum & uxorem clamosissimam: ea si nunc me aspiceret, longiores haberet homilias quàm Chrysostomus. *Ab*. Hoccine appellas tu lautè tractari? *G*. Planè ità est: Nam laverunt probè guttur & fauces. *Ab*. Manus verò? *G*. Nè semel quidem. *As*. Imò sæpe vino & lacte, dum alii in aliorum pateras immittebamus manus. *G*. Quid potest dici lautius? Et quidem digitos pingui carnium & embammatis inviscatos? *Ab*. Tace per divos. Quis posset absque nausea rem adeo audire obscœnam? quanto minùs videre, aut de ejusmodi vino aut lacte gustare? *As*. Divi, vestram fidem! Adeòn'es, Abstemi, delicatus, ut hæc nè auribus quidem possis devorare? Quid faceres palato, ut nos? Sed heus tu Tricongi, compotator suavissime, mittamus puerum aliquem, qui nobis in illa phiala fictili afferat ex eodem vino: nulla est certior huic veneno theriaca. *T*. Estnè hoc exploratum? *As*. Quidni esset? Memineris versus quos cantat Colax: Ad sanandum morsum canis nocturni, sume ex pilis ejusdem canis. *G*. Narra, quæso, de convivio. *Ab*. Nè narres, nisi velis, me removere quicquid habeo in ventriculo cum ipsis vitalibus. *G*. Facesse igitur paulisper. *As*. Ego narrabo quàm commodissimè: Ut nusquam sit honos præfandus. *G*. Incipe, obsecro: adverte animum, Abstemi. *As*. O Glaucia mi, ante omnia istud ex me habe, nullum esse hominum genus, quod comparari possit cum festivo & largo convivatore. Quidam ostentat eruditionem rerum variarum, id est, mera nugamenta: alii jactant experientiam, & usu collectam prudentiam, Quorsum id? Sunt qui habent quidem opus, sed non audent expendere. Miseri! Quid eos juvat asservare? Benignus convivator ubique prodest, ubique est gratus: vel solus illius aspectus exhilarat tristitiam animi, & discutit, siqua est in eo miseria, sive recordatione convivii, sive spe

atque

atque expectatione: alia omnia, quæ dicuntur bona animi, nec ego video, & sunt jejuna atque infrugifera. *Ab.* Rogo te, Asote, Quis est autor tam bonæ sententiæ? *As.* Ego & omnes mei similes, id est, plerique ex Gallia Belgica à Sequana ad Rhenum flumen: Tantum dissentiunt inter nos homuli quidam vel miseri & præparci, qui Abstemio suum invident cognomen, frugi volunt appellari, vel quidam magnâ sapientiæ opinione suffarcinati, id est, inani nomine, quos etiam nos (id est, maxima pars hominum, & præcipua) ridemus. *Ab.* Quid audio? *G.* In hoc iste non fallitur, etsi ebriosus: Nam nusquam eruditio minus habet pretii quàm in Belgica: non aliud esse rentur virum eruditione præstantem, quàm suturâ vel texturâ. *Ab.* Atqui student hic multi non infelici profectu. *G.* Deducuntur à parentibus parvi filii ad scholas tanquam ad opificium, quò parent sibi deinceps victum. Ipsi etiam scholastici, dictu incredibile, quàm parvi institutores suos faciant, quàm prosequantur honore exiguo, & præmiis adeò tenuibus, ut doctores insignes ac primi nominis tolerare sese vix possint. *As.* Ista sunt ab instituto sermone aliena. Revertamur ad convivium. *T.* Hoc malim audire; & missos faciamus jam tandem sermones istos studiosos, qui sunt profectò infrugifere. Nescio quemadmodum vos Itali de eruditione statuatis: Nihil certè res videtur non solùm inutilissima, sed etiam damnosa. *Ab.* Idem videtur bovi & sui quod tibi: & nobis quoque videretur, si non plus haberemus mentis quàm tu. *As.* Non esset finis; itaque audi jam; primùm omnium accubuimus severi & tristes; sacrata est mensa; silentium ubi; & quies; cœpimus expedire cultellum quisque suum; speciem præbebamus non invitatorum, sed invitorum, adeò id diceres facere nos coactos; faciebamus revera admodum segniter: Nondum enim incaluerat animus ardore illo libero: Aptat quisque mantile suum humeris (nonnulli etiam pectori; Alia de mappa extendunt super gremium) sumit panem, aspicit, volvit, purgat; si quid esset carbonis aut cinerum, decorticat; & hæc

hæc omnia lenè & cunctabundè. Quidam auspicati sunt cœnam à potione: alii priusquam biberent, paulullum sumpserunt acetarii, & bubulæ salitæ, ad excitandum dormiens palatum, & stimulandum languidulum: Primus scyphus fuit cervisiæ, ut frigidum cæmentum substerneretur ardori vini. Allatus est sacer ille liquor, primùm poculis angustis, & exiguis, quæ magis sitim irritarent, quàm restinguerent: dominus, homo festivissimus, quo potiorem in hac tota regione nullum habent, ac nè parem quidem, mea utique sententiâ, (quod sit dictum sine cujusquam injuria) jubet afferri pocula capacissima: & cœptum est largiter potari more Græco, ut dicebat ille philogræcus quidam, qui *Lovanii* olim studuerat. Ibi cœpimus loqui, tum incalescere: hilaritas ubique, & risus diffusissimus. O cœnæ noctesque deorum! Alii aliis præbibimus, & magnâ æquitate faciebamus paria: nefas erat sodalem fraudare, tali præsertim tempore. Ab. Meritò, cùm agitur non de calice vini, sed de sensu & mente, rebus in homine præcipuis. Sed ut hac de re tam læta, tam festiva, tu & ego colloquamur, primùm rogandus es an sis ebrius. As. Non, revera; & facile est cognoscere ex ordine orationis meæ: nam si essem, putes me hæc referre potuisse adeò compositè? Ab. Rectè est, alioqui juxta Mimi versiculum, cum absente litigarem. Principio, cur non extruitis templum aliquot in hac regione *Baccho* cœlestis hujus liquoris repertori? As. Hoc vestrum est, qui ædem habetis Romæ Sergii & *Bacchi*; nobis satis est quotidie illi passim sacra facere. Et fortasse erigeremus templum, si constaret fuisse eum inventorem: nam de ea re audivi disceptari inter studiosos quosdam. Sunt qui putent primùm fuisse Noam, qui vinum biberit, quique sit inebriatus. Ab. Dimittamus ista. Gedò, Quod vinum bibebatis? As. Quid nostrâ refert, quod sit vinum, aut cujus habeat: modò nomen & colorem vini, id satis est nobis: delicias illas quærit Gallus, aut Italus. Ab. Quæ ergò potest esse delectatio, cùm id non gustas quod in corpus ingeris? Tr. Fortasse nonnulli initio aliquid gustant integro palato: mox verò depravato ex tanta hu

moris

moris redundantia, gustum omnem amittunt. *Ab.* Siti jam exinctâ nulla superest voluptas: quæ tota sita est in satisfacienda desideriis naturalibus; ita ut tormenti sit genus, sine siti bibere, aut sine fame edere. *T.* Putas nos, Abstemi, ad voluptatem potare, aut quòd sit jucundum? *Ab.* Tanto ergò estis pejores bestiis, quæ avid. tatibus naturalibus aguntur: vos neq; illuc ducit ratio; & retrahit natura. *T.* Ducit nos eò sodalitas, & paullatim inebriamur imprudentes. *Ab.* Quoties estis inebriati? quoties alios ebrios vidistis? *T.* Quotidie plurimos. *Ab.* Non sufficiunt ergo tam multa experimenta ad devitandam rem tam fœdam? atqui bellua vel uno experimento fieret cautior. *G.* At sodales istos, in quorum gratiam transeunt ex hominibus in bestias, scis quàm habeant charos? Dum potant, darent illis præcordia: digressi illinc, vix agnoscunt; vitam & animam cujusvis illorum nollent redemptam sibi numo sestertio, *Ab.* Quibus ex poculis hauriebatis vinum, & quomodo? *As.* Primùm allata sunt vitrea, paulò pòst, ob periculum sublatis illis, exhibita argentea. In vinum injiciebamus à primo herbulas, quòd id suaderet anni tempus: paulò pòst, jus carnium, sac, butyrum, cremorem. *Ab.* O spurcitiem, nè belluis quidem tollerabilem! *T.* Quanto tu τραγικώτερον exclames, si scias alios in aliorum pocula manus sordentes immittere, conjicere ovorum, & pomorum, & nucum putamina, & olivarum ac prunorum ossa! *Ab.* Abstine ab hisce narrandis, si vis, nè me hinc in sylvas aliquas fugâ abripiam. *T.* Audi tu in aurem, Glaucia. Quidam horum gestant in faciendo itinere cornu venatorium plenum (ut necesse est) pulvere, & stipulis; & floccis, & sordibus aliis: ex hoc bibimus. *G.* Quid? *T.* Quid verò? Vinum. *G.* Imò verò mentem. *T.* Planè ità est; & post epotam mentem; matulis non admodum mundis, sumptis de scamno lecticali, usi sumus pro calicibus. *Ab.* Quis fuit convivii exitus, tanquam fabulæ? *As.* Natant vino pavimenta, inebriati sumus omnes, hospes in primis homo strenuus, dejectis sub *mensam magna* victoriâ duobus aut tribus. *Ab.* O *præclaram*

victoria

victoriam, & de re pulcherrima ac prædicanda! Sed omnes tamen vinum vicit? As. Etiam. Ab. Miserum te! Quid putas esse ebrium? As. Probè & ex animi sententia indulsisse genio. Ab. Cui genio? Bono an malo? G. Si rectè omnia scruteris, nusquam invenies cui indulgeant: neque enim animo, nec voluptati, nec ulli rei alteri cui alii indulgent, qui vitiis obtemperant, & pravis animi cupiditatibus. Sed inebriari est, sensuum facultates amittere, exire de potestate rationis, judicii, mentis; planè ex homine fieri vel pecus vel saxum. Quæ deinceps sequantur, etsi nunquam ebrios vidi, tamen facillimum est conjectare: Loqui, & nescire quid loquaris: si quid commissum est tibi, arcanum maximè celandum effutire: atque ea dicere, propter quæ te & tuos, & sæpe patriam ac provinciam universam in grave discrimen adducas: nulla distinctio amici & inimici uxoris & matris rixæ, jurgia, inimicitiæ, plagæ, vulnera, mutilatio, occisio. T. Etiam sine ferro & sanguine: nam non pauci commutant ebrietatem cum morte. G. Quis non malit domi se cum cane aliquo aut fele includere, quàm cum ebrio? Plus enim mentis est, in illis animantibus. Ab. Post ebrietatem verò cruditas, debilitatio nervorum, paralyses, arthritici cruciatus, gravedo capitis & corporis totius, hebetatio sensuum omnium; memoria extinguitur, ingenii acies retunditur: unde stupor in tota mente, & ad intelligendum sapiendumq; & ad eloquendum. As. Jam incipio intelligere, magnum esse malum ebrietatem; post hac dabo sedulam operam, ut bibam ad hilaritatem, non ad ebrietatem. G. Hilaritas est janua ebrietatis; nemo venit ad bibendum eo animo, ut inebrietur, sed ut bibendo exhilaretur; continuò pòst sequitur ebrietas; difficilè est enim signare hilaritatis metam, atque in ea sistere. Lubricus est gradus ab hilaritate ab ebrietatem. Ab. Dum vinum habes in scypho, illud est in tua potestate, dum in corpore, tu es in illius; haberis jam, non habes. Cùm bibis, tu tractas vinum pro tuo libito; Post quàm biberis, ille te tractabit pro suo. As. Quid ergo? Nunquàmne est bibendum? Ab. *Dum vitant stulti*

vitia

vitia, in contraria currunt. Bibendum quidem, non potandum. Natura sola in hoc docet bruta; Hominem non docebit eadem natura ratione adjuta? Edes, cùm esuries; bibes; cùm sities; Fames & sitis admonebunt, quantum, quando, quatenus edendum & bibendum. *As.* Quid si semper sitiam, nec sitim possim mitigare quin fiam ebrius? *Ab.* Bibe quod inebriare non possit. *As.* Non fert constitutio mei corporis. *Ab.* Quid si tantum esurires, ut exatiari nullo cibo posses, nisi disrumpereris? *As.* Ea verò non esset fames, sed morbus. *Ab.* Nimirum opus esset medicinâ ad eam famem tollendam, non dapibus: Nònne? *As.* Quidni? *Ab.* Eodem prorsum modo, medico tibi esset opus ad eam sitim, non caupone; & potione de pharmacopolio petitâ, non de œnopolio; non est ea siti; sed morbus & quidem perniciosus.

Regia.

Agrius, Sophronius, Holocolax.

Quid est, quòd tam multi regem comitantur, tam vario cultu? S. Quin tu potiùs vultus contemplaris, quàm cultus? Magis sunt enim vultus varii ac diversi, quàm cultus & vestitus. A. Istud quoque de vultibus quamnam habet causam? *S.* Vestiuntur quidem aliàs pro facultatibus, aliàs pro ratione dignitatis, aut generis: sæpe etiam ut cujusque est vel ambitio, vel vanitas; multi quoque vestimentorum elegantiâ utuntur pro hamo & reti, ad favorem captandum vel Regis, vel procerum, & animos puellarum non rarò. Vultus autem affectus animi sequitur; talis est ferè, qualis interior animi habitus. A. Sed Cur tam multi huc conveniunt? *H.* Annon decet ut plurimi sint, ubi est caput & Regimen provinciæ totius? S. Optimè; sed plerique non adeò rem publicam spectant, ut privatam; & sequuntur eum in cujus manu est regimen, non tam patriæ; quàm fortunarum. *H.* Quid ni? quandoquidem omnia

sunt

ſunt pecuniæ venalia. *S.* Sic indicant illi, quibus animus & mens nihil omnino eſt; valetudo autem & dotes corporis, viles. A. Quid opus eſt in hoc tumultu aulico tantâ philoſophiæ ſpeculatione? Ego verò malim de vobis intelligere, quinam ſunt iſti tanto numero, tam variâ ſpecie ac formâ. *H.* Ego tibi omnes percenſebo ordine: nam Sophronius hic, quantum intelligo, non eſt admodum in regiis verſatus: Ego verò comitatus omnes regios adii, penetravi, perſcrutatus ſum, perſpexi, gratus ſemper omnibus & jucundus. S. Indè, credo, parâſti tibi cognomen illud Holocolacis *H.* Rem tenes. Sed tu, Agri, auſculta. Ille, in quem aures, oculi, mens omnium intenta eſt ac defixa, Rex eſt, caput Reipublicæ. S. Verè caput, & ideò ſalus, cùm eſt ſapiens ac probus: pernicies autem, cùm malus ac demens. *H.* Ille qui ponè ſequitur puellus, eſt filius ejus hæres, quem in aula *Græca* vocabant δεσπότην, hoc eſt, dominum; in Hiſpania vocant principem; in Gallia Delphinum. Torquati illi in veſtibus holoſericis, & holobryzis, proceres ſunt regni, inſignes dignitatum militarium nominibus, principes, duces, præſides limitanei, quos Marchiones nominant; Comites, viri qui Barones voce barbarâ nominantur; Equites. Ille eſt, magiſter Equitum, quem vulgò Comitem ſtabilem appellant, nomine ex aula Græca ſumpto, ubi magnus Comeſtabulus cognominabatur; ſicut præfectus maris, Admirallus. Eſt & prætorio prefectus, qui non ſolùm palatio præerat, ſed etiam ſatellitio, quem Romuli tempore præfectum celerum nominabant, & ſatellites ipſos celeres. *A* Quinam ſunt illi in veſtibus talaribus, magnâ ſeveritate vultus? *H.* Sunt regii conſultores. *S.* Iſtos quos in conſilium adhibet Princeps, prudentiſſimos eſſe oportet, magni rerum uſus, & in decernendo gravitatis ac moderationis ſummæ. *A.* Qui iſthuc? S. Quia ſunt oculi & aures Principis, atque adeò regni univerſi: & eo magis, ſi cæcus & ſurdus ſit Rex, captus ſuis ſenſibus, vel ab ignorantia, vel à deliciis. *A. Etiamne luſcus ille*, & *ille* alter ſurdaſter oculi atque aures ſunt Regis? S. Pejor eſt cordis cæcitas & ſurditas. H. En, qui ſunt à conſiliis,
ſe-

sequuntur scribæ, nec ii pauci, vel unius ordinis: tum qui pecuniam principalem tractant, vel procurant, coactores, tribuni ærarii, præfectus fisci, procurator fisci, & fisci advocatus. *A.* Qui sunt juvenes illi comptuli & festivi, qui semper Regem sectantur, & astant illi, alii arridentes, alii ore operto velut admirabundi? *H.* Hæc est cohors intimorum amicorum, deliciæ atq; oblectamenta Regis. *A.* Duos illos ingredientes cur affectantur tam multi vultuosi? *H.* Quia iis est apud Regem fides præcipua: alter est præfectus sacris scriniis, sive Princeps scribarum: alter à secretis arcanis, apud quem est regni breviarium; idem est Principi à memoria, eâq; de causâ offerunt se illi quotidie tam multi, ut memoriam illius de se refricent ac renovent, quandoquidem is est Principi à memoria. Illi autem qui ducunt vultus sunt litigatores, qui q, res suas persequuntur: nec eorum unquam negotia finem inveniunt, longâ contexta serie procrastinationum. Duo illi qui deambulant in porticu præfecti sunt; alter cubiculo, alter Regio equili: habent hi sub se alios permultos cubicularios & equisones. Sed ingrediamur Regiam cœnationem. *A.* Ah! Quanta turba! qui apparatus tam anxius & morosus! *S.* Id verò majore cum admiratione fueris intuitus, si scias quàm levem ad rem pertinet: nempe ut sorbeat ovum unum. & pauxillum vini bibat nauseabundus. *H.* Ille est hebdomadæ hujus architriclinus, cum scirpo Indico: pocillator est adolescens ille: structor nondum est ingressus. *A.* Qui sunt cum Rege pransuri? *H.* Quisnam esset tam beatus, qui posset epulis accumbere divum? *S.* Atqui olim Regiæ mensæ adhibebantur convivæ, modò duces exercitati, modò viri claro genere: aliàs insignes vel usu rerum, vel eruditione, quorum sermone Rex fieret melior ac sapientior. Sed Gothica & aliorum barbarorum superbia morem hunc nostrum invexit. *H.* Habent proceres asseclas suos armigeros, & exoletos, pueros pedissequos, pueros à pedibus, sive à calcari. Sunt inter eos divites magnificentissimi, qui plerosq; excipiunt cœnâ rectâ: alii quibus hoc molestum videtur,

mittunt amicis sportulas, idq; est amicis tenuioribus utilius, sed rectâ convivari plus habet splendoris. *A.* Aliud hominum genus videre mihi videor in illo cœnaculo. *H.* Illud est gynæceum; ibi regina habitat cum matronis suis & puellis: aspice ut ingrediantur, & egrediantur ex parthenone, tanquam apes ex alveario, juvenes, amatores, mancipia Cupidinis. *S.* Sæpe & senes, bis pueri. *H.* Nihil est majoris voluptatis, quàm audire illorum acutè excogitata dicta, vel poemata, cantiunculas, melodias antelucanas, confabulationes cum puellis: videre saltationes, obambulationes, varietates colorum in cultu, habitus & formas vestimentorum: habent pueros amanuenses, per quos mittuntur & remittuntur mandata: hi verò nunciant, & renunciant ultro & citro mandata: Quâ solertiâ, diligentiâ, educatione, Divi, vestram fidem! nudis capitibus, flexo poplite, atque etiam positis genibus, audire est quotidie & videre aliquid novi, inopinati, acutè & subtiliter excogitati, vel dicti animosé, aut dexteré, aut solutè facti. S. Imò dissolutè. *H.* Quæ felicitas major? quis possit ab hujusmodi suavitate divelli? S. Colax, Colax, & tu sine amore insanis, & sine vino ebrius es. Quæ ineptia potest esse major quàm ista abs te descripta? *H.* Nescio qui fiat ut ex scholis videas plerosq; discedere, ingressi semel aulam, in ea consenescant. *S.* Tanquam qui de Circes poculo biberant, amissâ mente, & in belluarum ingenium degenerantes, nolebant indè egredi, & ad hominum naturam ac conditionem redire. *A.* At hi omnes, cùm se quisq; ad suum domum receperunt, quid ag[illegible] quibus se actionibus occupant, ut saltem fallant tempus? S. Pleriq; omnes nihil magis agunt serium, quàm quod cernis: atq; adeò otium illis multorum vitiorum parens est ac nutricula. Ludunt quidam taxillis, chartis, alveolo, aciebus: alii per occultam detractionem & artificiosam maledicentiam horas pomeridianas transmittunt, hoc est, quibus domi desident: aliqui mirificè capiuntur scurris & planis, in quos sunt profusissimi, cætera præparci & sordidi. Sed præcipuè

aulæ

aulæ corruptela est assentatio uniuscujusq; erga alios omnes, quódq; pejus est, erga semetipsum: ea efficit, ut nullus unquam nec à se, nec à socio veritatem conducibilem audiat, nisi fortè in jurgio: quam is tum parùm pro veritate accipit, sed pro contumelia. *H.* Hic quæstus est nunc multo uberrimus. Tu cum tua veriloquentia esuries strenué: Ego arridendo, ac blandiendo, omnia approbando, & laudando, evasi locuples. *A.* Non possent hæc incommoda reges corrigere? *S.* Perfacilé, vellent modó. Sed aliis hi mores placent, quia suorum similes: alii ipsi sibi eas occupationes accersunt, per quas nunquam vacet recti aliquid aut sani cogitare: non desunt qui remissis animis, & dissolutis, non arbitrantur illius domus ac familiæ mores ad curam suam perinere, quæ non pertinent profectò minús, quàm ad unumquemq; nostrum sua domus privata.

Princeps puer.

Morobulus, Philippus, Sophobulus.

QUid agit tua Celsitudo, Philippe? *P.* Lego & edisco, ut ipse intueris. *M.* Intueor sané, & cum dolore: defatigas te, & maceras generosissimum istud corpusculum. *P.* Quid ergò agerem? *M.* Quod alii proceres, Principes, viri nobiles & opulenti: equitare, confabulari cum puellis Augustæ matris tuæ, saltare, discere artem tractandi arma, lusitare foliis, aut pilâ, salire, currere. Hæc vides esse studia nobilitatis jucundissima. Quòd si tantis oblectationibus fruuntur, qui vix digni sunt ut in familiam tuam admittantur: Quid te facere convenit, tanti Principis filium & hæredem? *P.* Quid? Studium literarium nihilne prodest? *M.* Prodest quidem; sed iis qui sunt initiandi sacris, aut qui eâ arte victum sunt sibi comparaturi: quemadmodum aliis sutoria, aliis textoria, & artes cæteræ quæstuariæ. Surge, quæso te, pone libros de manibus, eamus deambulatum, certè ut respires aliquantisper. *P.* Non licet mihi nunc per Stunicam & Siliceum. *M.* Qui sunt hi, Stunica & Siliceus? Annon subditi tui, in quos tu

habes imperium? non illi in te. *Ph.* Stunica est educator meus: Siliceus autem institutor literarius. Subditi sunt illi quidem mei, seu veriùs patris: sed pater, cui ego sum subditus, præfecit illos mihi, & me illis subjecit. *M.* Quid ergó? dedit pater Celsitudinem tuam in servitutem illis hominibus? *Ph.* Nescio. *M.* Ah facinus indignissimum! *S.* Minimè veró, O fili: imò illos fecit servos tuos, quos voluit tibi semper adhærere, oculos, aures, animum, mentem in te unum defixam gerere semper, & relictis suis quemq; negotiis, tuum uniu negotium agere: non ut te imperiosè vexent; sed ut rudes tuos mores boni illi & sapientes viri ad virtutem, decus, atq; excellentiam forment: non quò te reddant mancipium, sed ut verè liberum, & verè Principem: quibus si non obtemperaveris, tùm demùm servus eris extremæ conditionis, pejor iis qui hic inter nos versantur, empti & venditi ex Ethiopia vel Africa. *M.* Cujus tandem esset mancipium, si illis educatoribus morem non gereret? *S.* Non certè hominum, sed vitiorum, qui domini sunt importuniores atque intolerabiliores quovis homine improbo & sceleroso. *Ph.* Non satis ista intelligo quæ dicis. *S.* At intellexisti, quæ Morobulus? *Ph.* Planissimè omnia. *S.* O quàm essent homines felices, si quàm citò habent sensum atque intelligentiam rerum levium & malarum, tam citò haberent etiam bonarum & conducibilium! Nunc verò contrà evenit. Aetate istâ nugas, ineptias, imò insanias, ad quas te Morobulus est adhortatus, facilè intelligis: quæ ego de virtute, de dignitate, de omni laudis genere dicerem, tam caperes, quàm si Arabicè loquerer, aut Geticé. *Ph.* Quid ergò faciendum consuleres? *S.* Ut saltem sustineres assensionem, nec hujus suasibus, nec meis acquiesceres, quoad de utriusque posses judicare. *Ph.* Quis dabit hoc judicium? *S.* Aetas, institutio, experientia. *M.* Hui! Quàm esset longum ista expectare! *S.* Bene monet Morobulus: abjice libros, eamus lusitatum; & ludemus ludum, in quo unus eligitur Rex. Is præscribet aliis quæ sint agenda; parent cæteri juxta leges lusionis: Tu eris Rex, *Ph.* Ut erit ludus?

dus? nam si eum ignorem, quomodo potero regem in illo agere? *S.* Quid dicis, Philippule dulcissime, deliciæ Hispaniarum? In ludo & rebus levissimis, in quibus error nihil affert periculi, non auderes regnum suscipere, ludi nescius? Et vis tot & tanta regna seriò capessere ac regere, ignarus conditionum populorum, legum administrationis? deniq; rudis totius prudentiæ, instructus solùm ridiculis ineptiis, quas tibi Morobulus hic in animum instillat? Heus puer! Dic præfecto equilis, ut proferat huc equum illum Neapolitanum, ferocissimum calcitronem, & sternacem, in quo Philippus sedeat. *P.* Minimè verò illum, sed alium cicuratiorem: nam regendi equi tám refractarii nondum artem habeo, nec vires. *S.* Quæso, Philippe, Et putas tu leonum ullum esse æq; ferocem, aut equum adeò calcitronem, & refractarium, & minùs parentem frænis quàm gentes, ac cœtus hominum, qui conveniunt & congregantur ex omni vitiorum, flagitiorum, scelerum, facinorum genere, ex animi perturbationibus concitatis, incensis, inflammatis, ardentibus? Equum non audes attingere? Populum poscis quovis equo ad regendum tractandúmq; difficiliorem? Sed missa isthæc faciamus. Vides in hoc flumine illam cymbulam? Navigatio est jucundissima atq; amœnissima inter prata & salicta; quæso, descendamus in eam, tu sedebis ad clavum, & ages cymbam. *P.* Ità plané, ut vos subvertam & demergam, quemadmodum nuper fecit Pimentellus. *S.* Nè cymbam quidem gubernare vis, in amne tam modico & tam placido, quia rudis? Et committis te mari illi, undis, fluctibus, tempestati populorum, inscius & inexpertus? Planè usu tibi venit, quod Phaethonti: qui aurigandi nescius, ardore juvenili currum patris gubernandum sibi depoposcit: notam esse tibi fabulam reor. Præclarè Isocrates duas res maximas in hominum vita dicebat esse, principatum, & sacerdotium: quas tamen nemo non expeteret tanquam dignus, nemo non crederet se rectè posse gubernare tanquam prudentissimus. *P.* Intelligo nihil esse conditioni ac personæ meæ perinde necessarium, ut artem ac peritiam

regendi regni. S. Probè rem tenes. P. Quomodo eam assequar. S. Eduxisti tu illam tecum ex matris utero? P. Nihil minùs. S. Quomodo igitur scies, nisi discas? P. Nullo modo. S. Quâ igitur fronte audet Morobulus hic esse tibi autor, ut ea studia rejicias, quibus & artis hujus peritia, & aliarum rerum maximarum & pulcherrimarum cognitio paratur? P. A quibus ergò sunt hæc haurienda? S. Ab iis qui ea maximis ingeniis animadverterunt atq; observârunt: quorum alii sunt mortui, alii vivi. Ph. A mortuis quomodo discendum? Possúntne mortui loqui? S. Nunquamne fando audivisti nominari Platonem, Aristotelem, Ciceronem, Senecam, Livium, Plutarchum? Ph. Magna nomina: sæpe & cum ingenti admiratione ac laude. S. Illi ipsi, & alii permulti eorum similes, jam olim vitâ functi, confabuluntur tecum, quoties, & quamdiu libuerit. P. Quomodo? S. Libris, quos ad docendam posteritatem reliquerunt. Ph. Quin dantur illi mihi jam in manus? S. Dabuntur brevi, posteaquam didiceris eum sermonem, quo possis loquentes illos intelligere. Sustine paulisper, atq; hanc brevem molestiam perfer, quæ devoranda est in accipiendis principiis: illico pòst incredibiles sequentur delectationes; quas qui nondum degustârunt, mirandum non est à literario studio abhorrere. Nam qui sunt experti, eos citiùs à vita, quàm à libris & rebus cognoscendis avelleres. P. Cedò veró, Qui sunt vivi, à quibus sapientia hæc discenda est, & mens bona? S. Si iter esses quodpiam initurus, à quibus tandem de itinere percontareris? Utrùm ab iis qui iter illud nunquam vidissent, an qui aliquando confecissent? P. Ab iis scilicet, qui confecissent. S. Vita hæc nónne est velut iter quoddam, & profectio perpetua? P. Sic videtur. S. Qui ergò iter hoc perambulârunt? Senes, an juvenes? P. Senes. S. Senes igitur auscultandi. P. Omnes indifferenter? S. Acu è rogas: non omnes promiscuè. Sed quemadmodum de via, sic de vita: Utri norunt viam? Qui eam peregerunt, nihil animadvertentes, aliud agentes, animo non minùs peregrinantes

grinante quàm corpore ? an qui annotârunt diligenter & attentè singula, & memoriæ mandârunt ? *Ph.* Nimirum hi posteriores. *S.* Ergò in consilio de vitæ ratione capiendo, non audiendi juvenes, qui iter hoc nunquam sunt ingressi : quanto minùs adolescentes, &, quod stultissimum est atq; indignissimum, pueri ? neq; ad id admittendi senes imprudentes, lascivi, dementes, deteriores pueris : quos divina oracula execrantur, quòd sint pueri centum annorum. Solis præbendæ aures senibus magni judicii, usus rerum, & prudentiæ. *Ph.* Quo signo eos dignoscam ? S. Nimium ætate istâ, fili, nullo, adhuc : sed ubi majus & firmius accesserit judicium, facilè id cognosces ex verbis & factis, tanquam notâ certissimâ. Interea verò dum eâ ingenii facultate non vales, crede te cunctum & committe patri tuo, & iis, quos tibi pater adjunxit institutores ac magistros; infirmæq; istius ætatis gubernatores, & quasi manuductores per eam viam quam tu nunquam iniisti. Nam patri, cui charior es quàm ipsemet tibi, major est de te cura, quàm tibi ipsi ; atq; ad eam rem non solùm suo usus est consilio, sed hominum sapientum. *M.* Nimis diu tacui. S. Ità plané, præter morem tuum : eamq; rem ego jamdudum vehementer demirabar. *M.* Annon pater tuus Philippus, & Rex Galliæ, & alii magni Reges ac Principes, sine literis, & labore isto tam molesto, quem hic teneris tuis humeris inclementer imponit, regna & ditiones suis regunt, & in officio continent ? S. Nulla res tam facilis est, quæ non fiat difficilis, si invitus facias. Non est opera literis impensa laboriosa ei, qui lubens eam subit : qui autem invitus, ei verò vel lusitare & in locis deambulare amœnissimis, grave ac intolerandum est. Tibi, Morobule, nugandi avidissimo & nugis semper assueto, serium aliquid vel agere, vel audire, instar est mortis : vicissim alii complures vitam sibi existimarent acerbam, si ad istum modum vitæ suæ rationes instituerent. Quam multi sunt, in aulis præsertim, quibus nihil est dulcius, quàm otium torpens, atq; inertissimum ? Admovere manum alicui operi,

tormenti eſt loco. Quàm multi viciſſim in populis, qui emoriantur citiús, quàm ſic dies omnes vacuos tranſigant: & celeriùs delaſſentur nihil agendo, quàm ab intentione animì in negotium aliquod! Sed, ut reſpondeam tibi de Cæſare & Rege Galliæ, audies à me in univerſum de ſenibus, quos poſui eos eſſe, qui ſpatium hoc vitæ decurriſſent. Si omnes quotquot viam quampiam peregiſſent, concorditer narrarent, ſe per viam in locum incidiſſe plenum difficultatis & periculi, ex quo ſaucii & peſſimè affecti diſceſſerint; quòd ſi ejuſmodi iter rurſum eſſent ingreſſuri, nihil diligentiùs caverent, quàm illud diſcrimen: Quid tu cenſes? Annon hominis foret amentiſſimi, cùm eâdem ipſe viâ inſiſteret, non recordari tanti periculi, non illud devitare. *Ph.* Nondum teneo, quíd velis. *S.* Faciam igitur planius, exemplo. Finge eſſe ſupra flumen illud tabulam anguſtam pro ponticulo: referant tibi omnes, quotquot equo inſidentes tentârint illam tranſire, decidiſſe in aquam, adiiſſe vitæ diſcrimen, ægrè eſſe extractos ſemivivos: Intelligíſne hoc? *Ph.* Belliſſimè. *S.* Quid tu jam? Annon tibi demens viderere, ſi faciens illàc iter, non ex equo deſcenderes, & effugeres id periculum, in quod alios veniſſe audis? *Ph.* Nimirum ità agerem. *S.* Et meritò. Quære tu jam ex ſenibus, quid maximè ſenſerint incommodum in vita, quid eos prætermiſiſſe doleat, & vehementer pœniteat. Omnes tibi uno ore reſpondebunt, qui aliquid didicerunt, non plus didiciſſe: qui verò nihil, non adhibuiſſe operam, ut aliquid ſcirent. In hanc querimoniam ingreſſi, non faciunt finem referendi, miſſos ſe fuiſſe à parentibus aut educatoribus, ad ſcholas & magiſtros literarum; ſed tamen vanis delectatiunculis vel luſionum, vel venationum, vel amorum, aut ejuſmodi nugarum illectos, amiſiſſe pulcherrimas è manibus diſcendi occaſiones: itaq; conqueruntur de fato ſuo, ſortem ſuam deplorant, ac ſemetipſos accuſant, damnant, interdum quoq; execrantur. Vides ergò locum hunc deſidiæ atq; ignorantiæ eſſe in via hac vitæ maximè infeſtum & periculoſum, unumque omnium

præcipuè

præcipuè devitandum: quoniam quidem audis tam miſerabiles eorum querelas, qui in illum ſunt collapſi. Is eſt igitur omni curâ & diligentiâ cavendus; & ſegnitie, otio, deliciolis, nugis rejectis ac ſpretis, in ſtudia literarum, cultúmq; bonæ mentis totâ animi intentione incumbendum. Tu hac de re patrem tuum roga, tametſi juvenem adhuc; & tu, Morobule, tuum, jam ſenem: intelligetis ex eis veram eſſe meam ſententiam.

Ludus chartarum ſeu foliorum.

Valdaura, Tamayus, Caſtellus, Lupianus, Manricus.

QUàm aſperum tempus! quàm rigens & ſævum cœlum! quàm obſcœnum ſolum! *T.* Quid nos monet hic cœli ac ſoli habitus? *V.* Non egredi domo. *T.* Quid verò domi agere? *V.* Ad luculentum focum ſtudere, meditari, cogitare de rebus, quæ aliquid emolumenti afferant menti, & probis moribus. *C.* Id quidem agendum præcipué, nec aliquid eſſe debet homini antiquius. Sed ubi ab intentione illa defatigatus fuerit animus, quò divertet, hoc duntaxat tempore? *V.* Aliis quidem aliæ ſunt animorum refectiones: ego verò luſu foliorum magnopere oblector & recreor. *T.* Et hæc temporis qualitas eò invitat, ut abdamus nos in cubiculum bene clauſum, & obſeptum undiq; à vento & frigore, lucente camino, menſâ poſitâ cum chartis. *V.* Au! minimè chartas. *T.* Luſorias dico. *V.* Iſtud placet. *T.* Tum pecuniæ promatur nonnihil, & calculi ad computandum. *V.* Nihil opus erit calculis, ſi minutuli adſint numi. *T.* Ego nullos habeo, prætérquam aureos & argenteos craſsiores. *V.* Commuta aliquos ex argenteis minutâ pecuniâ: heus puer, cape ſtuferos hos ſimplos, duplos, ſeſquiduplos, triplos, & à numulario cura nobis numos minutos, ſimplos, duplos, triplos, non majores. *T.* Quàm nitidi ſunt hi numi! *V.* Nimirum recentes adhuc, & aſperi. *T.* Concedamus in forum aleatorium, ubi omnia inveniemus parata. *C.* Non expedit: nam haberemus arbitros plurimos.

Quid refert ludas illic, an viâ publicâ? Consultius fuerit, ut recipiamus nos in cubiculum tuum, & accersamus ex sodalibus aliquot, maximè animo refocillando idoneos. *T.* Tuum conclave est ad id commodius: nam in meo cubiculo subinde à pedissequis matris interpellaremur, aliquid semper quæritantibus in arcis mundi muliebris. *V.* In cœnatione igitur. *T.* Esto itá: eamus. Puer siste hic nobis Franciscum Lupianum, & Rodericum Manricum, & Zoilastrum. *V.* Mane: minimè verò Zoilastrum, hominem iracundum, rixosum, clamosum, calumniatorem, & qui minimis de rebus excitat sæpe atroces tragœdias. *C.* Optimè profectò mones: nam si adolescens talis recreationi se nostræ admisceret, non esset id ludere, sed seriò rixari: accerse igitur pro illo Rimesulum. *V.* Neq; hunc; nisi velis, quæcunq; hic fuerimus nugati, ante solis occasum nota esse toti civitati. *C.* Tam bonus est præco? *V.* Etiam rerum, quas sciri nihil attinet: nam res bonas sacratiùs reticet, quàm mysteria Eleusinia. *Tam.* Veniant ergò Lupianns & Manricus soli. *Cast.* Hi sunt belli sodales. *Tan.* Et mone illos, ut afferant secum numulos; quicquid est autem severitatis & serii, domi commendent Philopono tetricò: veniant facetiis, lepore, gratiis comitati. *L.* Salvi sitis sodales festivissimi. *Vald.* Quid sibi vult contractio isthæc frontis? Exporrigite istos vulticulos. Annon estis jussi cogitationes omnes literatas apud Musæum deponere? *Lup.* Cogitationes nostræ literatæ sunt adeò illiteratæ, ut eas Musæ, quæ sunt in Musæo, respuant. *Man.* Salvete. *Vald.* Salus est dubia, quando ad acies & pugnas vocamini, & quidem quibus reges sint interfuturi. *Tam.* Este bono animo: crumenæ impetuntur, non jugula. *Lup.* Crumena plerisq; est pro jugulo, & pecunia pro sanguine ac spiritu: velut istis Caribus, quorum vitæ contemptus instrumentum est regibus ad exercendos suos furores. *Man.* Nolo ego esse actor in hac fabula, sed spectator. *T.* Qui sic? *M.* Quia sum infortunatissimus: semper à ludo discedo victus,

&

& spoliatus. *T.* Scis quid dicunt proverbio aleatores? Ibi quærendam esse togam ubi amiseram. *Man.* Verum: sed periculum est, ne dum togam amissam quæro, perdam & tunicam, & interulam. *Tam.* Accedit quidem hoc non raró: sed qui non periclitatur, non ditescit. *M.* Ea est metallicidarum sententia. *T.* Imo etiam Jani medii Antuerpiensis. *Vald.* Rectè habet: non possumus nisi quatuor ludere; sumus quinq;: sortiemur quis erit aliorum spectator. *M.* Ego ero, sine sortitione. *V.* Nihil tale: nulli est facienda injuria; non cujusquam voluntas id decernet, sed sors. Cui primus Rex obtigerit, sedebit otiosus spectator: &, si quid inciderit controversiæ, judex. *Lup.* Ecce vobis fasciculos duos foliorum integros! alter est Hispaniensis; alter Gallicus: *Vald.* Hispaniensis hic non videtur justus. *Lup.* Quid ità? *Vald.* Quoniam desunt decades. *Lup.* Non solent illi haberi, ut Gallici: chartæ enim Hispanæ, quemadmodum & Gallicæ, in quatuor sunt genera: seu familias divisæ. Hispanæ habent aureos numos, carchesia, baculos, enses; Gallicæ, corda, rhombulos, trifolia, vomerculus, seu pallas, seu spicula: est in quaq; familia, Rex, Regina, eques, monas, dyas, trias, quaternio, pentas, senio, heptas, ogdoas, enneas: Gallicæ habent etiam decades. Et Hispanis aurei, & carchesia potiora sunt: pauciora contrà enses & baculi. Gallis autem plura sunt meliora. *Cast.* Quo lusu ludemus? *Vald.* Triumpho Hispanico: & distributor retinebit sibi indicem chartam, si sit monas, aut imago humana. *Max.* Scimus jam, quis erit ludo exclusus. *Tam.* Probè mones; ecce folium: hoc est tuum, hoc istius, hoc Lupiani: tu es judex. *Vald.* Malim te mihi judicem, quàm collusorem. *Lup.* Bona verba. Cur istic, quæso? *Vald.* Quia es in ludendo admodum vafer, & cavillator: tum aiunt te artem tenere componendi folia, ut tibi expediat. *Lup.* Non habet fraudem mea lusio; sed imperitiæ tuæ industria mea videtur impostura: quod fere ignaris contingit. Cæterùm, Qui tibi placet Castellus, qui, simulac lucratus est pauxillum pecuniæ, deserit collusores;

collusores? *T*. Eludere est hoc quidem potiús, quàm ludere. *V*. Levius hoc malum: nam, si vincatur, affixus e it ludo clavo plùs quàm trabali. *T*. Sed lusuri sumus, bini, duo contra duos: Quomodo erimus comparati? *V*. Ego ludi hujus insciens, adhærebo tibi, Castelle, quem audio esse callentissimum. *T*. Adde etiam callidissimum. *C*. Non est hic opus electionibus; sorti sunt committenda omnia: quibus obvenerit plura puncta, adversus eos pugnabunt, quibus pauciora. *V*. Esto ita: assigna folia. *M*. Ut optaveram, Ego & Castellus ab eâdem stamus parte: contrarias tuentur partes Valdaura & Tamayus. *V*. Sedeamus, uti solemus, decussatè: da mihi illam sellam reclinatoriam, ut quietiùs perdam. *T*. Appone scabella: assideamus jam, sortire, cujus sint primæ partes. *V*. Meæ sunt: distribue tu, Castelle. *C*. Quomodo? A sinistrâ in dextram, more Belgico? an contra, Hispano more, à dextrâ in sinistram? *V*. Hoc more; quoniam ludo Hispanorum utimur: Et rejecistin' decades? *C*. Etiam: quot folia dabo singulis? *V*. Novena. *C*. Sed quænam erit sponsio? *M*. Terni in singulas manus denarii cum geminatione sponsionis. *C*. Sensim, mi Maurice; nimiùm properas: non esset is lusus, sed furor ubi tantum pecuniæ veniret in periculum. Quomodo posses tu oblectari in anxietate illa, nè tot numi tibi pereant? denarii singuli sufficient, & auctus sponsionis erit dimidii, nempe assium quinque. *V*. Rectè consulis: ità nec nihil ludemus, quod est insipidum; nec quod doleat, quod est acerbum. *C*. Habetis singuli novena folia? Cordium est familia dominatrix: & hæc Regina est mea. *V*. Nescio quàm felix est omen hoc: certè est verissimum, dominari vulgo corda fœminarum. *C*. Desine speculationes: Responde ad hoc, Augeo sponsionem. *V*. Ludum habeo dissipatum, & malè cohærentem: cedo tibi. *T*. Et ego item: distribue tu, Maurice. *V*. Quid agis? Non vertis chartam indicem? *M*. Volo prius meas computare, nè plures aut pauciores acceperim. *V*. Unam habes plus justo. *M*. Deponam. *V*. Non est ea lex lusus, sed ut vicem tuam amittas distribuendi, & transeat ad sequentem;

ſequentem; cedò folia. *M.* Non faciam; quandoquidem nondum protuli indicem. *V.* Imò facies, per deum. *C.* Apage! Quid venit in mentem, mi Valdaura? Jusjurandum admiſces rebus leviſſimis, quod vix graviſſimis rebus adhiberi convenit. *M.* Quid tu dicis, judex? *L.* Profectò ignoro quid ſit in eo facto ſtatuendum. *M.* Qualem judicem nobis præfecimus ſine judicio? Ducem ſine oculis. *V.* Quid ergò fiet? *M.* Quid tandem niſi ut mittamus Lutetiam qui hac de re afferat nobis aliquod Senatusconſultum? *C.* Miſce omnia, & rurſum imparti're. *T.* O qualem ludum mitto de manibus! Non obveniet mihi hodie ſimilis. *C.* Miſce probè iſthæc folia, & præbeto ſingulis attentiùs. *V.* Rurſum augeo ſponſionem. *T.* Num non prædixi, non habiturum me hodie in manibus ludum illi parem? Semper ſum infortunatiſſimus. Cui ego ludum vel aſpicio oculis? *C.* Hoc verò non eſt ludere, ſed ſe affligere. Hoc eſt refici, & recreari animum, ità concitari? Ludum oportet eſſe ludum, non moleſtiam? *M.* Suſtine pauliſper, nè abjicias folia: nam eſt panicum. *V.* Reſponde igitur, an recipias. *M.* Recipio, & rurſum augeo? *V.* Quid? Speras tu me ferocibus tuis verbis protelare? Non concedo. *M.* Effare tandem ſemel, & expeditè, Admittiſne? *V.* Etiam, & quidem libentiſſimé: & animus inſtigat me tali ludo majore pretio certare; ſed iſtud inter amicos ſufficit. *T.* Quid veró; Me non computatis inter vivos? Adeò nulla eſt mei mentio? *C.* Quid igitur tu ad hæc, homo fœnee? *T.* Ego verò augeo mea ex parte depoſitum. *M.* Quid tu dicis, Caſtelle? *C.* Nunc me conſulis, poſteaquam tuâ operâ depoſitum crevit in immenſum; ego incrementum hoc non auderem hoc meo ludo ſuſtinere. *V.* Reſponde affirmatè. *C.* Non habeo quod ſic reſpondeam; ſed valdè ambigué, & dubitanter, & cunctabundè, & timidé, & diffidenter. Eſtnè ſic ſatis expreſſè dictum. *M.* Deum immortalem! Quanta copia. Non tam denſâ nuper cadebat grando. Sed quæſo te, periclitemur pauliſper. *C.* Experiamur, quando ità tibi placet; à me verò nè ſperâris magnam opem. *M.* Feres

tamen

tamen quas poteris suppetias. *C.* Nihil necesse id habes admonere, *M.* Planè victi sumus. *T.* Vicimus denarios quatuor: Misce. *V.* Addo asses quinque. *C.* Nescio an cedam: nam scio me certò victum iri. *T.* Rursum alteros quinque. *C.* Quid tu ad hanc provocationem dicis? *M.* Quid dicam? Fugio. *C.* Tu perdidisti proximum ludum. Sine me hunc arbitratu meo perdere. Sentio me esse inferiorem: sed sustinendum est, quamdiu aliquid videro superesse virium. *V.* Quid ergò dicis? Recusas? *C.* Non: Imò addico. *T.* Valdaura, non nosti hunc Castellum? Superiorum habet ludum tuo: sed ità solet callidos provocatores illectare in suum rete. Vide nè quò progrediaris temeré, ubi tenearis irretitus. *V.* Divum fidem! Quomodo potuisti divinare folium mihi postremum restare hujus nationis? *C.* Novi omnia folia. *V.* Non omnino est istuc incredibile. *C.* Ità planè: novi à facie. *V.* Fortasse etiam à tergo. *C.* Nimium suspiciosus es. *V.* Tu me facis: eat hoc cum tua bona venia. *T.* Dispiciamus, num quæ sint chartæ aversæ maculatæ, unde possint noscitari. *V.* Faciamus, quæso, nos ludendi finem: angit me hic ludus, tam infeliciter cedendo. *C.* Ubi voles: sed fortasse non in ludo est vitium, sed in tua imperitia, qui nescis ludum scienter ad victoriam accommodare, sed jacis folia absq; arte ut sors tulerit, ratus nihil interesse quid priùs, quid posteriùs mittas, quid quo loco sis jacturus. *T.* Omnium rerum est satietas, etiam voluptatum: & ego defessus sum jam sedendo. Assurgamus aliquantisper. *L.* Cape testudinem hanc, & aliquid nobis cantilla. *T.* Quid tandem? *L.* De ludo quippiam. *T.* Carmen Virgilii? *L.* Isthuc ipsum: aut, si mavis, Vivis nostri, quod ille nuper canebat deambulans in pomœrio Brugensi. *V.* Anserinâ voce. *L.* Cane tu olorinâ. *T.* Deus meliora: nam olor non canit, nisi fato jam urgente.

Ludunt & pueri, ludunt juvenesque senesque:
Ingenium, gravitas, cani, prudentia, ludus.
Denique mortalis, sola virtute remota,
Quid nisi nugatrix, & vana est fabula, vita?

Vald. Possum vobis confirmare, esse carmen bene expressum, tanquam ex spongia arida. *Lup.* Tanta cum difficultate componit carmen? *Vald.* Magnâ, sive quod raró sive quòd non libenter, sive quòd alio fert cum ingenii pronitas.

Leges ludi.

Varius Dialogus de Urbe Valentia.

Borgia, Scintilla, Cabanillius.

UNde tu jam nobis Scintilla jucundissime? *S.* Lutetiâ? *B.* Quâ tandem Lutetiâ? *S.* Quâ tandem quæris? quasi sint multæ? *B.* Etiamsi sit unica, ea quænam sit ignoro, aut ubi sita. *S.* Lutetiâ Parisiorum: *B.* Parisios nominare audieram, & quidem sæpe: Lutetiam nunquam. Est ergò Lutetia, quos nos Parisios dicimus. Ea igitur est causa, cur tu tam diu nulli es visus Valentiæ, & potissimùm in Sphæristerio nobilitatis. *S.* Alia ego vidi Spheristeria Lutetiæ, alia Gymnasia, alios ludos longè istis vestris utiliores ac præstantiores. *B.* Ecquos, quæso? *S.* Triginta Gymnasia plùs minùs in Academia illa, omni eruditionis, scientiæ, & sapientiæ genere referta: doctos præceptores, juventutem studiosissimam, & optimè moratam. *B.* Vulgus scilicet hominum. *S.* Quid tandem vocas vulgus? *B.* Fæcem plebis, filios sutorum, textorum, tonsorum, fullonum, & ejusmodi artificum, atq; operariorum. S. Vos hic, ut video, ex vestra hac civitate metimini orbem universum, & eosdem totâ Europâ existimatis esse mores, quos hic: dico juventutem illic esse frequentissimam, principum, procerum, nobilium, & hominum locupletissimorum, non ex Gallia modó, sed ex Germania, Italia, Britannia, Hispania, Belgica, admirabiliter addictam studiis literarum, parentum & institutorum præceptis & jussis: quorum mores non simplici tantùm admonitu formentur, sed acri reprehensione, cùm est opus, etiam castigatione, plagis, verberibus: quæ omnia & accipiuntur, & perferuntur animis mode-

ratissimis

ratissimi, & vultu modestissimo. C. Audivi sæpenumero ejusmodi narrari mihi, cùm agerem in Gallia Legatus Ferdinandi Regis. Sed omitte, quæso, nunc ista, aut differ in aliud tempus. Vides nos esse in ludo miraculi, cui est proximum Carrosiorum: Hoc age. De pila sit jam sermo, oblectandi nostri gratiâ. Sc. Amabò, nè assideamus, sed deambulantes colloquamur: quæ fuerit collusitum: Quà ibimus? Hácne per Divi Stephani, an illác ad portam regalem? Et visemus in regia Ferdinandum ducem Calabriæ? C. Nè fortè optimi Principis interpellemus studia sapientiæ. B. Præstabit mulas accersere, ut vehentes loquamur. C. Nè amittamus, quæso, usum pedum & crurum; tempus est sudum ac serenum, & aura frigidiuscula: satius erit pedestres, quàm equestres incedere. B. Eamus hàc igitur per Divi Joannis Hospitalis, ad vicum marinum. C. Spectabimus obiter decoras formas. B. Apagé! Pedestres? Erit dedecori. Sc. Majori est meâ sententiâ, dedecori, viros pendere de judicio puellarum rudium atq; ineptarum. C. Vísne ut rectà eamus per plateam ficus, & Divæ Teclæ? Sc. Non, sed per vicum tabernæ gallinaceæ: nam in eo vico cupio videre ædes, in quibus natus est Vives meus: sunt enim, ut accepi, descendentibus ad sinistram postremæ in vico. & invisam eâdem operâ sorores ejus. B. Omitte nunc, quæso, muliebres visitationes: si mulierem vis alloqui, eamus potiùs ad Angelam Zabatam, cum qua erunt confabulationes literatæ. C. Utinam, si id cupitis, adesset Marchiona Zeneti! Sc. Si vera sunt, quæ de illa, cùm essem in Gallia, audivi, majus est id argumentum, quàm ut de illo tractari leviter, & ab aliud agentibus vel possit, vel debeat. B. Ascendemus ad Divi Martini, an descendemus per vicum Vallesii, ad plateam villæ rasæ? C. Hác, inde ad Spæristerium Barzii, seu mavis, Masconorum. B. In Gallia habetísne ad hunc modum ludos in publico? Sc. De aliis Galliæ urbibus non possum tibi respondere: Lutetiæ, scio nullum esse: sed in privato multa, velut in suburbiis Divi Jacobi, Divi Marcelli, Divi Germani. C. Et in ipsa civitate famosissimum

quod,

quod vocant Bracchæ. *B.* Luditur eâdem illic ratione, quâ hic? *S.* Eâdem prorſum, niſi quòd magiſter ludi præbet illic calceos, & pileos luſorios. *B.* Cujuſmodi ſunt? *Sc.* Calcei ſunt coactilitii. *B.* Non eſſent hic utiles. *C.* Videlicet in via lapidoſa: in Francia verò & Belgica luditur ſuper pavimentum lateribus conſtratum, planum & æquabile. Sc. Pilei ſunt æſtate leviores, in hyeme autem craſsi, profundi, cum offendice ſub mento, nè in agitatione vel elabantur ex capite, vel decidant in oculos. *B.* Offendimento hic non utimur, niſi cùm eſt ventus vehementior. Sed quales habent pilas? Sc. Nullos ferè folles, ut hic: ſphærulas minores veſtratibus, & multò duriores; ex corio albo tormentum eſt, non ut in veſtris lanugo è pannis tonſa, ſed pili ferè canini: eamq; ob cauſam rarò luditur palmâ. *B.* Quomodo ergò percutiunt pilam? Pugno, ut folles? S. Nè ſic quidem: ſed reticulo. *B.* Confecto ex filo? Sc. Ex fidibus craſsiuſculis, quales ferè ſunt ſextæ in teſtudine: habent funem tenſum & reliqua, ut hic ludis domeſticis: ſub funem miſiſſe globulum, vitium eſt ſeu peccatum: ſigna ſunt bina, ſeu mavis metas: numeri quaterni, quindecim, triginta, quadraginta quinque, ſeu antegreſsio, equalitas numerorum: victoria, quæ eſt duplex, Ut cùm dicitur, Vicimus ſignum, &, Vicimus ludum: Pila autem vel ex volatu remittitur, vel ex primo reſultu: ex ſecundo enim ictus eſt invalidus, & ibi fit ſignum, ubi pila eſt percuſſa. *B.* Non ſunt aliæ luſiones quàm ſphæræ. *S.* In civitate, quot hîc, aùt plures: ſed inter ſcholaſticos nulla alia permiſſu magiſtrorum exercetur: ſed interdum clàm luditur foliis & aciebus: pueruli talis, nequiores taxillis. Nos inſtitutorem habebamus Anneum, qui obſcœno die luſum foliorum concedebat: ſed de illo, & in univerſum de luſione omni, tulerat ſex leges, quas deſcriptas in tabella appenderat in cubiculo. *B.* Nè graveris, rogo te, & eas nobis referre, quemadmodum alia feciſti. *Sc.* Pergamus deambulare: nam incredibili teneor deſiderio patriæ aſpiciendæ, tam diu à me non viſæ. *B.* Conſcendamus mulas, ut ambulemus commodiùs, tum

etiam

etiam honestiùs. S. Honestatem hanc non emerim crepitu digitorum. B. Ac nè ego quidem, ut verum fatear, manum ob eam moverim : sed nescio quo pacto magis id videtur decere nostras personas. C. Isthuc quidem rectè. Sed sumus tres: & in angustis viis aut hominum frequentiâ disjungeremur; unde necesse esset vel interrumpi sermonem, vel multa semper à nostrum aliquo non exaudiri, neq; intelligi. B. Esto sanè itá; pergamus pedestres : ingredere per angiportum hunc ad plateam Pegnarogiorum. S. Optimé : indè per fabros claviles ad vicum dulciarium ; tum ad forum fructuarium. B. Quin potiùs olitorium. S. Utrumq; est : qui libentiùs oleribus vescuntur, vocent olitorium; qui fructibus, fructuarium. Quæ amplitudo fori! Quæ descriptio vendentium, & rerum vænum expositarum! qui odor ex fructibus! quanta varietas, mundities, nitor! Non possunt horti excogitari huic foro pares. Quæ autem ædilis nostri, & ejus ministrorum solertia, & diligentia, nè quis emptor fraude à venditore capiatur! Estnè ille qui mulâ vehitur, Honoratus Joannius? C. Non, ut arbitror: nam unus ex meis pueris, qui eum modò convenit, reliquit illum abdentem se in bibliothecam suam: qui si sciret nos unà esse, non deesset haud dubiè nostro sermoni; & nostris ludis seria sua posthaberet. B. Profer tandem leges. S. Extricemus nos ab hac turba per plateum Divæ Virginis Mariæ, ad vicum sumalis, & Divi Augustini, ubi minor est frequentia. C. Nè discedamus tam procul ab urbis corpore: ascendamus potiùs per vicum ciumerarium ad clivum, indè ad vicum militarem, & ædes familiæ vestræ, Scintilla, cujus parietes lugere adhuc videntur mihi heroem illum Comitem Olivam. B. Imò, luctu deposito, talem juvenem in tanti senis locum successisse seriò triumphant. S. O quàm juvat intueri curiam, & quadruplex forum præfecti urbis (quod jam ferè familiæ vestræ Cabanilliæ hæreditarium videtur) civile, criminale, & tercentum solidorum! quæ ædificia! quæ facies urbis! B. Nusquam potes rectiùs leges ferre, quàm in foro & curia:

ede

ede tandem. Nam de laudibus, seu de admiratione potiùs nostræ civitatis, aliàs erit dicendi locus aptior. *S.* Prima lex, *Quando ludendum.* Homo propter res serias est conditus, non propter nugas & lusus: lusus autem reperti, ad reficiendum animum lassum à seriis. Tunc igitur ludendum, cùm animus aut corpus erit defatigatum; nec aliter sumendum, quàm somnus, cibus, potus, & alia, quæ vires renovant ac reficiunt: alioqui in vitio est, quemadmodum alia, quæ non suo fiunt tempore. Secunda lex, *Cum quibus ludendum.* Quemadmodum facturus iter, aut iturus ad convivium, diligenter dispicis qui sint futuri sodales aut comites: Sic in ludo animadvertendum, cum quibus ludes, ut sint homines tibi noti; nam in ignotis magnum est periculum, & verum proverbium Plauti, *Lupus est homini homo,* qui qualis sit non novit. Sint etiam belli, festivi, comes, cum quibus periculum non fit nè rixeris, aut pugnes, aut aliquid vel facias, vel dicas turpiter atq; indecorè; nè sint blasphemi in Deum, aut dejeratores; nè in dictis spurci, nè quid ex contagione aff. icetur tuis moribus pravum aut flagitiosum: deniq; sint ii, qui non aliam ad ludum mentem afferant, quàm tu; nempe ut à labore conquiescat & levetur animus. Tertia lex, *Quo ludo.* Primùm, noto: nam in ignoratione non potest subesse delectatio, nec ludentis, nec collusorum, nec spectatorum: deinde, quod simul animum reficiat, & corpus exerceat, siquidem tempus & valetudo patitur. Sin secùs, ludus sit in quo non omnia possit mera sors: insit etiam peritia, quæ possit casum corrigere. Quarta lex, *Qua sponsione.* Nec nulla sponsione, quod est fatuum, & celerrimè exatiat; nec ità magnâ, quæ in ipsa lusione inquietat animum; & si vincaris, mordeat ac discrutiet: non est hic lusus, sed carnificina. Quinta lex, *Quemadmodum.* Ut, antequam ad ludendum assideas, reputes te ad refocillandum animum venire, in cujus aleam conjicias pauculos nuamos, hoc est, emas illis refectionem defatigationis. Cogita esse sortem, hoc est, variam, incertam, instabilem, communem; nullam idcirco tibi

tibi fieri injuriam, si perdas; ut id feras æquo animo: nè contrahas vultum, & suffundas eum tristitia; nè prorumpas in convitia, & maledicta, aut adversus collusorem, aut quempiam ex spectatoribus. Si lucrifacias, nè sis in collusorem insolenter dicax: prorsum toto ludo sis comis, hilaris, facetus, jocosus citra scurrilitatem & petulantiam; nè des significationem ullam fraudis, sordium, aut avaritiæ; in contentione nè sis pertinax: minimè omnium jurato, memor rem illam totam (etiamsi meliorem causam habeas) non esse tanti, ut nomen Domini afferas in testimonium. Spectatores memineris esse velut judices ludi: si quid illi pronunciârint, cedito nullam edens notam improbationis. Hoc modo & lusus fit delectatio, & probi adolescentis grata est educatio ingenui. Sexta lex. *Quamdiu ludendum*. Quoad sentias animum renovatum jam, & reparatum ad laborem, & vocet hora ad negotium serium. Qui secùs faxit, improbè factum videri, *velitis*, Quirites, *jubeatis*. *Bor*. Sicut rogavit.

Corpus hominis exterius.

Durerius pictor, Grynæus, Velius.

FAcessite hinc: nam vos nihil emetis, sat scio; & estis mihi impedimento, quò minùs accedant emptores propiùs. *G*. Imò verò nos volumus emere, modò vel pretium relinquas nostro arbitratui, & tempus ipse præscribas: aut contrá, nos tempus, tu pretium. *D*. Bella negotiatio: mihi nihil est opus tricis ejusmodi. *G*. Cujus est hæc imago, & quanti indicas? *D*. Imago est Scipionis Africani, & indico sestertiis numis quadringentis, aut non multò minoris. *G*. Quæso te, priusquam verbo uno eam addicas nobis, examinemus artem picturæ: Et hic Velius est sesquiphysicus, peritissimus humani corporis. *D*. Jamdudum intelligo me à vobis intricari: sed interea dum mercatores nulli adsunt, nugamini quantum libuerit. *G*. Nugas tu vocas peritiam artis tuæ. Quid faceres alienæ? *V*. Primum omnium verticem contexisti

contexisti capillis multis & planis, cùm vertex dicatur, quasi vortex, à vertendis capillis: ut in fluviis videmus, cùm aqua se convolvit. *D.* Inepte, non consideras eum esse malè pexum, more illorum temporum. *V.* Bregma habet inequaliter deflexum. *D.* Acceperat vulnus miles ad Trebiam, cùm servavit patrem. *G.* Ubi tu id legisti? *D.* In decadibus Titi Livii amissis. *V.* Tempora sunt nimis tumentia. *D.* Cava essent signum dementiæ, *V.* Occipitium vellem videre. *D.* Verte tabulam. *V.* Cur dixit Cato inter cætera oracula, *Frons occipitio prior est?* *D.* Quàm estis fatui! Annon in quovis homine priùs cernis frontem quàm occiput? *G.* Quosdam priùs video aversos, quàm adversos. *D.* Et ego libenter, ut tales emptores & milites. *V.* Cato sensit præsentiam domini potiorem esse ad curationem rerum, quàm absentiam. Cæterùm cur antias adeò longas? *D.* Loqueris de his caproneis? *V.* Etiam. *D.* Non habuerit multis mensibus tonsorem ad manum, velut in Hispania. *V.* Glabellam hanc cur contra ipsius verbi etymon fecisti hirtam? *D.* Tu ipse vulsellis pilos detrahito. *V.* Et vibrissas extantes extra nares: sed tu, quæ tua est versutia, culpam abs te rejicies in tonsorem. *D.* Inscie, non animadvertis eos fuisse æratis illius mores, severos, tristes, rusticanos? *V.* Imperite, Non legisti Scipionem hunc ex omnibus sui temporis hominibus excultissimum, & politissimum fuisse, & amantem elegantiarum? *D.* Expressus est, cùm exularet Linterni. *G.* Supercilium hoc est grande, & conveniens Latino: illum habet nimis cavum, & genas depressas. *D.* Ex vigiliis castrensibus. *G.* Tu non solùm es pictor, sed rhetor, valde versatus in translatione criminum. *D.* Et vos, quantum intelligo, in criminationibus. *V.* Malas habet nimium tumentes, & buccas istas. *D.* Inflat classicum. *G.* Et tu inflabas calicem, cùm hæc pingeres. *V.* Imò verò utrem: sed alibi fecisti pilosum, palpebras ferè nullas appinxisti. *D.* Ex morbo illi deciderunt. *G.* Quo morbo? *D.* Quære ab illius medico. *G.* Jamne intelligis, ob tuam tantam imperitiam detrahi debere de summa centum sestertiorum?

D. Imò

D. Imò ob veſtras cavillationes & interrogationes adeò moleſtas, addi ducentos oportere. V. Pupulas habet hic glaucas: atqui ego audivi cœruleas habuiſſe. D. Et ego cæſias, ut Minervam bellatricem. V. Hircos feciſti nimiùm carnoſos, & ſinus humentes. D. Flebat, accuſatus à Catone. V. Mandibulæ ſunt nimis longæ, & barba denſiſſima ac profuſiſſima: tum pilos dicas ſetas porcinas. D. Vos ſine modo ullo eſtis loquaces, & argutuli cavillatores. Abite hinc: nam tabulæ non fiet vobis ampliùs copia. V. Ambó, mi Dureri, dum alios non habes licitatores, ſine nos hic cavillari. D. Quâ mercede? V. Aſcribemus ambo hic tibi ſingula diſticha, quò tabula fiat vendibilior. D. Nihil opus eſt meæ arti veſtrâ commendatione: nam periti emptores, & picturæ intelligentes, non emunt verſus, ſed artificium. V. Sed nares habet nimiùm patulas. D. Erat iratus accuſatoribus. V. Non videmus valleculam. D. Latet ſub barba: ac nè mentum quidem cernitis, neq; anthereonem. G. Horum omnium feciſti tu compendium beneficio grandis barbæ. V. Collum placet mihi rectum & muſculoſum, item juguli. D. Gratulandum eſt ſuperis, quòd aliquid tibi probatur. V. At nè nihil in hoc quoq; deſiderem, jugulos non habet ſatis cavos, quod in Socrate Phyſiognomon annotatum, tardi eſſe ingenii ſignum pronunciavit. Armos iſtos voluiſſem paulò erectiores, & ampliores. D. Non tam erat miles bellator, quàm imperator. Non audiviſti apophthegma hujus? De quo cùm milites quidam dicerent non adeò eum eſſe valentem militem, ac imperatorem ſapientem; Is reſpondit, Imperatorem me genuit mater mea, non militem. Sed diſcedite, ſi non eſtis empturi: nam video accedentes quoſdam negotiatores publicanos. V. Eamus deambulatum, & inter nos de humano colloquemur corpore, ſine Scipione ac tabula. Simus naſus non decet generoſam faciem. G. Quid boſimus, quales fuerunt Hunni? V. Apagè monſtra. G. Silones non ſunt minùs deformes. Perſæ aquilos venerebantur, propter Cyrum, quem ferunt eâ fuiſſe formâ. V. Ancon & campe ſunt in brachio, quod in crure poples & genu; lacertus indè uſq; ad manum, à cujus

muſculis

musculis etiam crura dicuntur lacertosa. *G.* Nónne est cubitus, ut apud mensores? *V.* Est is quidem cubitus, & ancon ipse cubitus. *G.* Unde ergò Rex Romanus, Ancus? *V.* Ab incurvo cubito. *G.* Manus sequitur, maximum omnium instrumentorum, secta in digitos, pollicem, indicem, medium sive infamem, minimo proximum, minimum. *V.* Cur medius infamis? quid designavit flagitii? *G.* Institutor noster dixit se quidem scire causam, nolle tamen edisserere quòd esset turpis. Ne quæsieris igitur: non enim decet bonæ indolis adolescentes turpia scrutari. *V.* Atqui minimo proximum, δακτύλιον Græci appellant, quasi annularem. *G.* Itá plané; sed in sinistra non in dextra: quod in eo soliti essent olim annulos gestare. *V.* Qua de causa? *G.* Aiunt à corde protendi illuc venam, quæ cum annulo redimitur, velut cor ipsum coronatur. Nodi digitorum sunt condyli, & pro pugni percussu vox ea usurpatur: inter nodos sunt internodia, & generali verbo artus atq; articuli. Tiberium Cæsarem memoriæ produnt tam firmis fuisse digitorum articulis, ut digito recens malum terebraret. *V.* Didicisti chiromantiam? *G.* Nè nomen quidem ipsum audieram. Quid itá? *V.* Divinâsses hic nobis aliquid ex incisuris. *G.* Negavi me scire; & res sic habet: sed si nunc me nosse aliquid profitere, & attentiùs manum tuam contemplarer, libenter me auscultares, & homini ejusce imposturæ imperitissimo fidem non omnino abrogares. *V.* Qui sic? *G.* Quia id est hominum ingenium, ut libenter eos audiant, qui se recondita vel eventura profitentur enunciaturos. *V.* Unde sunt Scævolæ? *G.* Quasi scævæ à scævæ, quæ est sinistra. Aiunt in sexu fœmineo scævas esse plures, quàm in nostro. *V.* Quæ est vola? *G.* Cavum manus, ubi incisuræ. *V.* Quid involare? *G.* Id quod tu agis, libenter furari, surripere, quasi volâ abscondere, &, quod rabiosa Lucretia, involare in oculos pedissequarum. Reliquum corpus, dempto capite est truncus, & ex trunco thorax, concavum pectoris usq; ad ventriculum & costas; concavum quidem interius: nam exterius inter brachia & pectus, sinus est. Sub ventriculo est venter, & in ventre imo pecten, & pudenda. *V.* An-

non pudendus magis podex, ſive anus? G. Utrumq; pudendum: poſterius ob turpitudinem; anterius ob flagitium & dedecus. Femur, & ut olim loquebantur, fœmen, nunc malunt Plurativè fœmina: à genu eſt crus, cujus os tibia dicitur: carnoſum verò illud poſterius, ſura: poſtremò pes, manui non abſimilis, nam & digitos habet, & volam, quæ & veſtigium dicitur, & ſolum pedis. V. Quid? num non veſtigium, quod à pede imprimitur? G. Et illud ipſum, & ſolum pedis. V. Noſtin' quæ ſint in corpore virtutum ſedes? G. Quæ tandem? V. In fronte pudor, in dextra fides, in genu miſericordia. G. Planta pedis non eſt ipſum ſolum pedis. V. At ſic putant multi. G. Atqui Plinius ſcribit eſſe gentem, quæ ſibi umbram faciat in meridie plantâ pedis, quam habent vaſtam admodum atq; enormem. Qui fieri id poteſt? V. Profectò planta eſt, a cruris vertebra ad digitos.

Educatio.

Flexibulus, Grymperantes, Gorgopas.

QUânam gratiâ miſit te huc ad me pater tuus? Gr. Dixit te eſſe hominem egregiè inſtitutum, ſapienter educatum, eâq; de cauſa gratum huic civitati: cupere ſe, ut ego eiſdem, quibus tu, veſtigiis inſiſtens, perveniam ad ſimilem favorem populi. F. Quomodo igitur te id aſſecuturum cenſes? Gr. Ingenua educatione, quali te omnes prædicant eſſe preditum. Adjecit pater, eam educationem magis decere me, quàm alium quemvis. F. Cedò mi fili. Quomodo eâ in re venis à patre imbutus? Gr. Non tam me pater præceptis inſtruxit, quàm patruus quidem meus, vir ſenex verſatus multùm & diu in Regum comitatibus. F. Qui ergò illi te docuerunt, mi fili & amice? Gor. Vide, vir prudentiſſime, nè fortè per ignorantiam labaris in dictum aliquod, aut factum ſtultum, vel ruſticanum unde amittas iſtud nomen optimè educati. F. Quid? Támne leviter apud vos perit? Gor. Vel unicâ voculâ, unico flexu poplitis, unicâ inclinatione capitis. F. Nimis eſt inter vos delicatum & infirmum: inter nos enim multò

tò est robustius, & firmius. *Gor.* Sic sunt nostra judicia, ut nostra corpora, quæ nullam ferunt offensionem. *Fl.* Imó, ut est videre faciliùs ferunt corpora, quàm animi. *Gor.* Fortasse tu non nosti hunc: ideo filium & amicum nominas. *Fl.* Annon sunt hæc honesta nomina, & plena benevolentiæ? *Gor.* Benevolentiæ credo, quam nos haud magni sanè facimus; sed non reverentiæ, neque officii, quæ nos anxiè venamur: nam hic, dominus solet appellari, non amicus. Annon animadvertis domini præfationem ante prænomen, & famulos versicolores? Non anno. âsti in avi hujus solennibus parentalibus tot cereos, tot insignia, tot homines arratos? *Fl.* Quid ergò affectas tu omnibus esse dominus, nulli amicus? *Gr.* Itâ docuerunt me propinqui mei. *Fl.* Edat jam, mi domine, tua Excellentia præclara illa tuorum consanguineorum documenta. *Gor.* Videris tu mihi puerum hunc naso suspendere: at non est quilibet: Ne feceris. *Gr.* Primùm, esse me ex honestissima progenie, quæ nulli cedet per universam hanc provinciam: idcirco curandum mihi diligenter, atque adnitendum, ne degenerem à majorum meorum virtute: illos pa' âsse sibi magnum decus nemini concedendo de loco, de dig itate, de autoritate, de appellatione: me idem debere facere. Si quis quid ve it de honore detrahere, pugnandum statim cum eo; de pecunia oportere esse largum, atq; adeò profusum; in honore astrictum & attentum: decere nihilominus me, ac mei similes assurgere aliis, viâ cedere, ducere, reducere, nudare caput, poplitem incurvare: non quòd alius quispiam id mereatur à me sibi exhiberi, sed quòd sic concliabo mihi favorem hominum, captabo auram popularem, & parabo illum, quem tantopere gestamus semper in ore & in corde, honorem. In ea educatione situm esse discrimen nobilis, & ignobilis: quòd nobilis ad illa omnia dexterè præstanda institutus est, atq; assuefactus; ignobilis agresti more nihil illorum doctus est facere. *Fl.* Et Excellentiæ tuæ, domine, qualis videtur ejusmodi institutio? *Gr.* Qualis veró? Mihi multò optima, & digna meo genere. *Fl.* Quid est ergo aliud, quod à me requiras?

 Gr. Nihil

Gr. Nihil planè restaret, meâ sententiâ, nisi accessisset voluntas patris, qui jussit prorsum, seu veriùs imperavit rigidè, ut ad te venirem: ut si quid in hac educatione nosses magìs reconditum, & quasi mysterium sacratius, quo majus mihi decus acquirerem, in gratiam sui nè gravareris exponere, quo famili a nostra, alioqui honestissima & celsissima, altiùs ascenderet: quoniam sunt non pauci novi homines, qui freti suâ opulentiâ, nactique dignitatem & honores, per divitias emerserunt, adeò ut etiam audeant cum vetustate & decoribus gentis nostræ contendere. *Fl.* Facinus nefandum! *Gr.* Nónne? *Fl.* Vel cæco esset clarum. *Gr.* Itaque novi illi homines ambulant comitati longo assectarum ordine, ipsi segmentati in vestibus, vel bombycini villosi intercisi, vel texti Attalici, ut nos nihil esse præ illis videamur, qui villato vestimur, dissimulandæ paupertatis gratiâ. Præmium autem hujus tui laboris, si operam hanc navâris patri, erit, Recipi te in numerum nostræ familiæ, & admitti ad illius gratiam & meam, ut procedente tempore aliquod à nobis accipias beneficium, sisque semper in nostra clientela, & quasi tutela. *Fl.* Quid potest dici amplius aut optabilius? sed cedò jam, si aperias caput, cedas viâ & loco, appelles blandè: quam ob causam eris gratus iis quibuscum versabere? *Gor.* Ob eam ipsam causam, quia hæc ago. *Fl.* Isthæc omnia exteriora sunt solùm signa, quæ denotant aliquid esse in animo tuo, propter quod diligare: nam ipsa per se nemo diligit. *Gr.* Quidni diligant omnes, qui sunt honestæ conversationis, in mea præsertim nobilitate? *Fl.* Parùm admodum es progressus: (quod liceat inter nos dicere) & tu te pervenisse jam arbitraris ad summum. *Gr.* Nihil necesse habeo parare mihi literas atque eruditionem; majores mei reliquerunt mihi, unde vivam: quod etiam si desit, non istis est mihi artibus quærendum tam ignobilibus, sed hastæ cuspide, & ense districto. *Fl.* Animosè isthuc quidem, & fortiter: quasi verò quia es nobilis, non sis futurus homo. *Gr.* Bona verba. *Fl.* Ecquâ tandem parte tu es homo? *Gr.* Me toto. *Fl.* An corpore, quo non differs à belluis? *Gr.* Minimé. *Fl.* Non ergò

ergò te toto ratione igitur & mente. *Gr.* Quidni? *Fl.* Si hanc ergò sinis incultam & sylvestrem, excolis autem corpus, & illi uni studes: annon transis ab humana in ferinam conditionem? Sed ad id de quo cœperamus loqui: nam hæc digressio, si vellem mihi indulgere, longissimè nos à proposito abduceret. Verùm, cùm tu cedis de via, & nudas caput, qualem te esse alii existimant? *Gr.* Nobilem, & generosè informatum atq; institutum. *Fl.* Nimiùm durus es: nihilne domi audivisti de animo, de probitate, de modestia, de moderatione? *Gr.* In templo nonnunquam audivi de concionatoribus. *Fl.* Cùm illa abs te vident occurrentes fieri, judicant te esse adolescentem modestum, probum, bene de ipsis judicantem, de te autem moderate: ua ex opinione nascitur benevolentia & favor. *Gr.* Explicatiùs id, quæso. *Fl.* Huc pertinet mea ratio: Si te homines existimarent adeò superbum, ut si omnes contemneres præ te, nudares tamen caput, & genu flecteres, non quòd ipsis is honor debeatur, sed quòd te deceat; putas tu ullum fore, qui tibi haberet gratiam, aut te de honoris illâ falsâ simulatione diligeret? *G.* Quidni? *Fl.* Quia id tu tibi præstas, & tuâ gratiâ facis, non illorum: quis enim judicabit se devinctum tibi de eo, quod pro te ipso feceris, non pro se? An ego honorem eum velut mihi impensum accipiam, quem tu tribuis opinioni de te, non meis meritis? *Gr.* Ità videtur. *Fl.* Ergò paratur benevolentia, si illi credant sibi honorem illum dari, non ut tu habearis comior ac nobilior: illud verò non fiet, nisi eam de te induant opinionem, quòd tu illos esse potiores ducas te, & dignos quibus tu concedas. *Gr.* At non est ità tamen. *Fl.* Quantumcunq; hoc sit falsum, in eo tamen necesse est eos falli: alioqui nunquam consequeris quod tantopere expetis. *Gr.* Quæ igitur erit persuadendi via? *Fl.* Facilis, modò animum sedulò advertas. *Gr.* Profer, quæso; nam ea de causa huc sum missus: & eris semper in nostra clientela. *Fl.* Nimis crudum est hoc pomum. *Gr.* Quid tu mussas? *Fl.* Dico viam esse unicam, Si sis talis, qualem te credi cupis. *Gr.* Qui istuc? *Fl.* Si vis aliquid calfacere; afférsne fictum ignem?

Gr. Non:

Gr. Non: ſed verum. *Fl.* Si ſcindere; an pictum in tela gladium? *Gr.* Non: ſed ferreum. *Fl.* Non eſt igitur eadem vis rerum verarum, quæ fictarum. *Gr.* Apparet non eſſe. *Fl.* Nec tu idem efficies ſimulatâ moderatione, quod verâ: nam falſa, ipſa ſe aliquando produnt; vera, ſemper ſunt eadem. In ficta moderatione, aliquid aliquando dices, aut facies publicè aut privatim, cùm tibi excides, (neq; enim ſemper te & ubiq; poteris obſervare) unde fictus deprehendaris, & quantum priùs ignotus diligebare, tantum poſtea cognitus ſis odio, & longè plùs. *Gr.* Quomodo ego mihi ipſe indicam germanam illam animi moderationem, quam tu præcipis? *Fl.* Si perſuaſeris tibi id quod res habet, alios eſſe meliores te. *Gr.* Meliores veró? ubi tandem? In cœlo, credo: nam in terra pares ſunt pauciſſimi, melior nemo. Sic audivi ſæpe de patre, & patruo. *Fl.* Multùm abducit vos à cognitione veri, nominum ignorantia. Quid tu vocas bonum? ut ſciamus, num ſit aliquis te melior. *Gr.* Quid ego ſcio, quid ſit bonum? Ex bonis eſſe progenitum. *Fl.* Ignoras etiamnum, quid ſit bonum? Et jam tenes, quid ſit melius? Quomodo perveniſti ad Comparativa, cùm nondum poſitiva didiceris? Ipſos autem tuos progenitores quomodo ſcis fuiſse bonos? Quâ tu id notâ cognoſcis? *Gr.* Quid? Negas tu fuiſſe illos bonos? *Fl.* Non novi illos: quomodo de illorum bonitate poſſum aliquid in alterutram partem ſtatuere? quæro modó, quâ ratione aſſequaris tu fuiſſe illos bonos. Gr. Quia ità omnes prædicant: ſed quorſum, rogo te, pertinent tam moleſtæ interrogationes? *Fl.* Non ſunt moleſtæ, ſed neceſſariæ, ut accipias quod ex me ſciſcitaris. Gr. Confer, quæſo te, in pauca. *Fl.* Multis eſſet id explicandum, cujus tam craſsâ ignorantiâ involveris: ſed, quando ità es faſtidioſus, dicam breviùs quàm res tanta dici poſtulat: defige jam oculos tuos in me, dum diſſero. Qui ſunt dicendi eruditi? Annon ii qui habent eruditionem? Qui opulenti? Annon qui habent opes? Gr. Indubié. *Fl.* Qui ergò boni? Num non ii demum qui habent bona? Gr. Ii plané. *Fl.* Miſſis nunc divitias facimus,

mus; quæ non sunt vera bona; quæ si essent, multi patre tuo invenirentur meliores: & negotiatores, ac fœneratores præstarent bonitate viros bonos, & sapientes. *Gr.* Sic videtur, ut dicis. *Fl.* Expende ergò attentè ac diligenter singula eorum quæ referam. Annon est bonum, acutum ingenium, sagax, maturum judicium, integrum, sanum? tum eruditio varia, & magnarum rerum atque utilium prudentia, exercitatio in rebus præstantibus, consilium, dexteritas in exequendis negotiis? Quid tu de istis? *Gr.* Vel sola nomina videntur mihi pulchra profectò, & magnifica: quantò magìs res ipsæ? *Fl.* Agè porró: Quid sapientia? quid religio? pietas in Deum, in patriam, parentes, necessarios? justitia, temperantia, liberalitas, magnanimitas, contemptus casuum humanorum, & fortis animus in adversis? Quid verò ista? *Gr.* Præstantissima etiam hæc. *Fl.* Hæc sola sunt hominis bona: nam reliqua omnia, quæ commemorari possint, bonis & malis sunt communia; atque ea de causa nec bona: quæso, manda sedulò memoriæ. *Gr.* Faciam. *Fl.* Pervelim: nam ingenium tuum non malum est, sed non bene excultum. Reputa igitur cum animo tuo, an tu hæc habeas; &, si habes, quàm pauca, & ea quàm tenuiter: quod ubi examinaveris acutè ac subtiliter, intelliges tum demum, te non magnis nec multis esse bonis ornatum & instructum, nec esse in populo qui pauciora habeat quàm tu. Nam in multitudine alii sunt senes, qui viderunt atq; audierunt multa, habent experimenta rerum plurimarum: alii studiosi, qui ingenium discendò exacuunt, & expoliunt: alii capessunt Rempublicam: alii libenter & diligenter versant scriptores profuturos: alii sunt seduli patres familias: alii alias artes profitentur, & præstant. Vel ipsi agricolæ, quàm multa ex arcanis naturæ tenent! Nautæ veró, cursum dierum & noctium, naturam ventorum, positus terrarum & maris. Alii ex multitudine sunt viri sacri & religiosi, qui numen piè venerantur ac colunt: alii res prosperas moderatè rexerunt, & fortiter pertulerunt adversas. Quid horum tu nosti? quid exerces? quid præstas? Nihil omnino

præterquam illud Nemo est melior me, bono sum natus genere. Qui potes esse melior, qui nondum es bonus? Nec pater tuus, nec avi tui, nec proavi fuerunt boni, nisi hæc habuerunt quæ recensui: quæ an habuerint, tu videris; ego multum dubito. Sed si habuerunt, tu certè non eris bonus, nisi illorum fias similis. *Gr.* Planè terruisti & pudefecisti me, non invenio quod possim vel hiscere in contrarium. *Gor.* Nihil horum intellexi: tenebras mihi offudisti ante oculos. *Fl.* Nimirum venis ad hæc nimis durus, & longè diversis opinionibus infectus & mancipatus. Sed tu, adolescens, quo te nunc tandem nomine censes appellandum? Dominum, an mancipium? *Gr.* Mancipium: nam si ità est, ut disseruisti, & intelligo nihil esse verius, complures sunt servi multò potiores, ac præstantiores me. *Fl.* Hæc nè leviter degustes, confer te domum, & solus tecum revolve, excute, perpende: quò magis versaveris, hoc veriora & certiora esse intelliges. *Gr.* Obsecro te, adjice alia, siqua habes: nam momento horæ sentio me adeò immutatum, ut prorsum videar mihi jam esse alius. *Fl.* Utinam contigerit tibi, quod Polemoni Philosopho! *Gr.* Quid illi contigit? *Fl.* Ut à Xenocratis oratione, ex nequissimo & perditissimo factus est sapientiæ ac virtutum omnium studiosissimus, evasitque magni nominis Philosophus, & Xenocratis in Academia successor. Sed tu, mi fili, ubi certè cognoveris, quantum tibi ad bonitatem desit, quod aliis multis superest, verè & ex animo cedes aliis, in eis honorabis bonitatem, quâ vides illos ornatos, te autem carere. Jam & ex reputatione tui ipsius vilesces tibi, ac sordebis, adeò ut nemini occurras tam abjecto, contemptóq;, quem non tibi anteponat conscientia tuæ mentis: non enim adduci poteris, ut credas quenquam esse pejorem te, nisi quod illius malitia & nequitia protulit se foras tua delitescit cautiús. *Gr.* Quid tum sequitur? *Fl.* Hæc si feceris, veram ipsam solidámq; ingenuam educationem, atq; urbanitatem, seu, ut nunc loquimur, aulicitatem assequere, eris gratus & charus omnibus, (sed jam id non magni facies) eris autem, quod unicè tum tibi erit curæ, gratus Deo immortali.

Præ-

Præcepta Educationis.

Budæus, Grimpherantes.

QUænam est isthæc tanta & tam subita mutatio? Inter Ovidii Metamorphoses posset referri. *Gr.* In pejúsne, an in melius? *B.* In melius meâ sententiâ: siquidem ab exteriore cultu, gestu, verbis, actionibus, bonam mentem licet æstimare ac colligere. *G.* Est ergò quod mihi possis gratulari, sodalis jucundissime. *B.* Ego verò & gratulor tibi, & ut pergas exhortor, magnáque indies bonæ illius frugis ut capias incrementa, Deus ac divos omnes comprecor. Sed amabó, ne invideas familiari tam charo artem adeò præstantem ac præclaram, quæ brevi tempore tantum humano pectori probitatis instillet. *G.* Ars & fons rivi hujus uberrimus est Flexibulus, si eum nosti. *B.* Quis non novit virum (ut à patre & majoribus natu audivi) ingentis prudentiæ atq; usus rerum, huic civitati non notum modó, sed charum, & in paucis venerabilem? O te felicem, qui illum propius audiveris, & sis cum eo familiariter versatus, unde tantum retuleris fructus ad rectam compositionem morum! *G.* Quanto tu felicior, cui hæc domi nascuntur, quod aiunt! Et potes non semel aut iterum, ut ego, sed quotidie, quoties libuerit, talem patrem audire, maximis & utilissimis de rebus sapienter disserentem. *B.* Omitte nunc ista: de te & Flexibulo procedat sermo institutus. *G.* Taceamus igitur de patre tuo, quando ità est tibi cordi: redeamus ad Flexibulum. Nihil viri illius sermone dulcius, nihil consiliis cordatius, nihil præceptis gravius, prudentius, sanctius. Itaque gustu hoc, quem mihi ille de se præbuit, aucta & incensa est mihi mirum in modum sitis hauriendi ex tam dulci fonte sapientiæ. Nam aiunt qui orbem terrarum describant, fontes esse admirabilis ingenii ac naturæ: alios inebriare, alios ebrietatem tollere, alios stuporem immittere, alios somnum: fontem hunc hanc ego vim habere sum expertus, ut ex bruto efficiat hominem; ex perdito & nequam, frugi; ex homine, angelum. *B.* Possémne & ego ex eodem fonte aliquid vel extremis labris delibare? *G.* Quidni possis?

possis? Domum tibi, ubi habitat, commonstrabo. B. Isthuc quidem aliás: tu verò inter deambulandum (aut desideamus, si lubet) aliquod mihi refer ex illius præceptionibus, quas optimas esse & potissimas censeas. G. Equidem recensebo lubens, cùm ut tibi gratificer, & prosim, si queam, tum ad meam recordationem. Primùm omnium docuit me, debere unumquenque non magnificè de se sentire, sed moderaté; seu, veriùs, demisse: hoc esse optimæ educationis, ac veræ comitatis solidum fundamentum ac proprium. Hinc navare operam, ut animum excolat atq; exornet cognitione rerum, scientiâ, & exercitamentis virtutum: alioqui hominem non hominem esse, sed pecus. Rebus sacris interesse cum maxima attentione & reverentia. Quicquid illìc sive audias, sive videas, existimare magnum, admirabile, divinum, & quæ captum tuum exuperet. Crebrò te Christo commendare precibus: in illo spem & fiduciam tuam omnem collocandam. Parentibus obsequentem te præbere, inservire illis, ministrare, & quacunq; valeas commodare, prodesse, adjuvare. Magistrum colere, ac diligere tanquam parentem non corporis, sed (quod amplius est) mentis Ministros Domini revereri, illorumq; doctrinæ audientem se exhibere, qui referunt nobis personam Apostolorum, atq; adeò Domini ipsius. Senibus assurgendum, caput nudandum, attente illos auscultandum, à quibus ob diutinum usum rerum collecta sit prudentia. Magistratus honorare, illísq; aliquid imperantibus dicto esse audientem, quibus cura nostri à Deo est commissa. Viros magni ingenii, magnæ eruditionis, probos, suscipere, admirari, colere, bene illis cupere, & amicitiam illorum ac familiaritatem expetere, ex qua magni fructus reportentur, & is potissimùm, ut similes eorum evadamus. Deniq; iis, qui sunt in dignitate, debere reverentiam: idcirco impendendum esse liberaliter ac libenter. Quid tu de hisce præceptis dicis? B. Meâ quidem sententiâ, deprompta esse ex divite quodam prudentiæ promptuario. Sed dic mihi, Annon sunt multi ad dignitatem evecti homines indignissimi, velut sacerdotes non respondentes tanto titulo, & Magistratus

tus pravi, & senes stulti ac deliri? Quid, quæso, de his sentiebat Flexibulus? An eodem esse honore prosequendos, quo potiores? G. Non ignorabat Flexibulus, esse tales non paucos: sed non concedebat ætati nostræ, ut nos inter ejusmodi & alios poneremus discrimen: nondum tantum esse nactos nos vel ingenii, vel prudentiæ, ut id possimus dijudicare: eam censuram & sapientibus esse viris relinquendam, & iis quibus illorum est regimen commissum. B. Rectè hoc quidem, ut videtur. G. Addebat, non debere adolescentem in nudando capite lentum esse, non in flectendo genu, non in unoquoq; honorificè appellando, non in comi sermone ac moderato. Non decere multum loqui apud majores natu, aut superiores: id enim alienum esse à reverentia illis debita: sed tacitum illos auscultare, & ob eis haurire prudentiam, cognitionem rerum variarum, rectam atq; expeditam loquendi rationem. Brevissima est ad scientiam via, audiendi diligentia. Prudentis & ingeniosi esse, de rebus judicare, uniuscujusque, de eo quod probè novit: ideóq; negabat ferendum esse adolescentem, ad pronunciandum ac definiendum proclivem: debere illum in statuendò aut judicando, de re quantumcunq; leve ac exigua, esse cunctabundum, seu potiùs timidum, conscium videlicet suæ ignorantiæ. Quòd si in judicio de re qualibet, par est adolescentem esse talem; quid fiet de literis, de disciplinis, de legibus patriis, de ritibus, de moribus atq; institutis majorum? de quibus non solùm sententiam ferre juvenem, sed nec disputare, aut vocare in questionem sinebat Flexibulus; non cavillari, non rationem reposcere, sed tacitè ac modestè obtemperare: quod dictum Platonis autoritate fulciebat, magni in sapientia viri. B. Quid si sunt leges aut mores pravi, iniqui, tyrannici? G. Idem & de hoc Flexibulus disserebat, quod de senibus. Non ignoro equidem, aiebat ille multos esse receptos in civitate mores parùm probabiles; sanctas esse leges; aliquas iniquas: sed tu imperitus, i nexpertus rerum vitæ quomodo id censebis? Nondum cò pervenisti eruditione & usu rerum, ut de eo possis statuere: fortasse,

quæ

quæ tua est ignorantia, vel animi libido, improbas esse leges judicabis, quæ sunt rectissimæ, & magno consilio statutæ; rursum verò optimas, quas justum esset abrogare. Sine illos de iis inquirere, disputare, definire, qui caussam queunt de singulis probabilem reddere: tu id non posses. B. Ità est plané. Perge ad alia. G. Nullum esse decentius aut gratiosius adolescenti ornamentum, quàm verecundiam: nihil impudentia teterius, aut invisius. Magnum esse ætati nostræ ab ira periculum: ab eo enim ad turpes actiones abripi, quarum paulò pòst gravissimè pœniteat. Multùm itaq; esse cum illa luctandum, quoad omnino prosternatur, nè nos ipsa prosternat. Otiosus homo, saxum: malè occupatus, bellua: bene occupatus, verè homo. Homines nihil agendo, malè agere discunt. Cibum & potum metiendum naturali desiderio famis aut sitis, non gulositate aut pecuinâ libidine infarciendi corporis. Quid potest dici tetrius, quàm hominem ea ingerere in suum corpus, edendo & bibendo, quæ exuant illum humanâ conditione, transferant in belluinam, aut etiam in stipitem? Compositio oris & cuncti corporis, quemadmodum animus sit intus habitus, loquitur. Sed ex universa exteriore facie nullum animi speculum aiebat esse certius, quàm oculos: ideoq; convenire illos esse sedatos, & quietos, non elatos, nec dejectos, non mobiles, sed nec rigentes: faciem ipsam non in torvitatem nec ferociam compositam, sed ad hilaritatem atque affabilitatem. Sordes & obscœnitates abesse decet à vestitu, victu, convictu, sermone. Sermonem nostrum nec arrogantem ac pavidum, nec vicissim abjectum & effœminatum volebat esse: simplicem autem, & minimè captiosum, non detortum ad pravas interpretationes: nam id si fiat, nihil erit tutum loqui; & frangitur generosa loquendi indoles stultis ac ineptis cavillis Manus, cùm verba facimus, non jactandas, non caput quatiendum, non crispandum latus, non vultum corrugandum & distorquendum, non pedes agitandos. Mendacio nihil dicebat esse tetrius, nec aliud æquè abominatur. Intemperantiam facere nos belluas, mendacium diabolos, veritatem

ritatem semideos. A Deo natam esse veritatem, à diabolo mendacium: nec esse aliud ad vitæ communionem perinde damnosum. Multò justiùs debere ab hominum consortio pelli mendacem, quàm qui est furatus, aut qui aliquem pulsavit, aut qui adulteravit numum. Quæ enim esse potest vel rerum ac negotiorum contractio, vel consociatio sermonum cum eo qui aliud loquitur, aliud sentit? Cum reliquis vitiorum generibus esse potest aliqua, cum hoc nulla. De sodalibus & amicitiis adolescentum multum ille loquebatur, & accuraté. Non exiguum id esse momentum ad probitatem, aut flagitia nostræ ætatis: transire ad nos amicorum nostrorum, & sodalium mores, tanquam contagio: & tales nos ferè fieri, quales ii sunt quibuscum versemur; idcirco eam in rem magnam esse diligentiam atque operam navandam. Nec permittebat nobis, ut ipsi amicitias & familiaritates deligeremus: sed ut à parentibus, aut magistris, aut educatoribus nostris delectas & traditas acciperemus, & coleremus: illos ratione duci in eligendo, nos autem rapi pravâ animi aliquâ cupiditate, vel libidine: quòd si quo casu in necessitudines inciderimus inutiles aut noxias, à superiore autoritate admonitos, abjicere illas quamprimum oportere. Dicebat ille quidem cùm alia permulta magna sanè atque admirabilia, tum hæc ipsa diffusiús, & exactiús. Sed hæc erat propemodum de recta adolescentiæ educatione summa.

FINIS.